

At: Aelodau'r Cyngor Sir

Dyddiad: 23 Ionawr 2019

Rhif Union: 01824706141

ebost: democrataidd@sirddinbych.gov.uk

Annwyl Gyngorydd

Fe'ch gwahoddir i fynychu cyfarfod y **CYNGOR SIR, DYDD MAWRTH, 29 IONAWR 2019** am **10.00 am** yn **SIAMBR Y CYNGOR, NEUADD Y SIR, RHUTHUN LL15 1YN.**

Yn gywir iawn

G Williams
Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol, AD a Democrataidd

AGENDA

RHAN 1 - ESTYNNIR GWAHODDIAD I'R WASG AC AELODAU'R CYHOEDD FOD YN BRESENNOL YN Y RHAN YMA O'R CYFARFOD

1 YMDDIHEURIADAU

2 DATGANIADAU O FUDDIANT

Aelodau i ddatgan unrhyw gysylltiad personol neu gysylltiad sy'n rhagfarnu yn y busnes a nodwyd i'w ystyried yn y cyfarfod hwn.

3 MATERION BRYD FEL Y'U CYTUNWYD GAN Y CADEIRYDD

Hysbysiad o eitemau y dylid, ym marn y Cadeirydd, eu hystyried yn y cyfarfod fel materion brys yn unol ag Adran 100B (4) Deddf Llywodraeth Leol 1972.

4 DYDDIADUR Y CADEIRYDD (Tudalennau 5 - 6)

Nodi ymrwymadau dinesig a ymgwymerwyd gan Gadeirydd y Cyngor (copi ynghlwm).

5 COFNODION (Tudalennau 7 - 18)

Derbyn cofnodion cyfarfod y Cyngor Sir a gynhaliwyd ar 4 Rhagfyr 2018 (copi ynghlwm).

6 CYMERADWYO CYLLIDEB Y CYNGOR 2019/20 (CYNIGION TERFYNOL)
(Tudalennau 19 - 38)

Ystyried adroddiad gan Bennaeth Cyllid (copi ynghlwm) i ddarparu trosolwg o broses y gyllideb ac effaith y Setliad Llywodraeth Leol a chymeradwyo'r gyllideb ar gyfer 2019/20, gan gynnwys lefel Treth y Cyngor.

7 CYNLLUN LLEIHOU TRETH Y CYNGOR 2019/20 (Tudalennau 39 - 70)

Ystyried adroddiad gan y Rheolwr Cyflenwi Gwasanaeth a'r Prif Gyfrifydd (copi ynghlwm) i fabwysiadu'r Cynlluniau Gostyngiadau Treth y Cyngor Cymru gyfan a Rheoliadau Gofynion Rhagnodedig (Cymru) 2013, a'r Rheoliadau Diwygiadau Gofynion Rhagnodedig (Cymru) 2018, mewn perthynas â blwyddyn ariannol 2019/20.

8 PAPUR GWYN LYWODRAETH CYMRU - DIWYGIO AWDURDODAU TÂN AC ACHUB YNG NGHYMRU (Tudalennau 71 - 102)

Ystyried adroddiad gan Bennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol, Adnoddau Dynol a Democrataidd (copi ynghlwm) sydd yn ceisio sylwadau'r Aelodau ar y Papur Gwyn – Diwygio Awdurdodau Tân ac Achub yng Nghymru.

9 RHYBUDD O GYNNIG

Rhybudd o Gynnig a gyflwynodd y Cynghorydd Gwyneth Kensler i'w ystyried gan y Cyngor Llawn:

“Mae'r Cyngor hwn yn nodi â phryder y cofnod ar Gofrestr Risg Gorfforaethol Cyngor Sir Ddinbych ar gyfer ymadael â'r Undeb Ewropeaidd.

Mae'r Cyngor hefyd yn nodi'r canlynol:

- Mae Fforwm Gofal Cymru yn pryderu fod y maes gofal 'ar drothwy argyfwng', ac yn rhybuddio y gallai effeithiau hirdymor ymadael a'r Undeb Ewropeaidd greu prinder staff aruthrol;
- Cyfanswm gwerth yr allforion o Sir Ddinbych a Chonwy yn 2016 oedd £188 miliwn, ac aeth £102 miliwn o hynny - 55% - i'r Undeb Ewropeaidd.
Cyfanswm gwerth yr allforion o Sir y Fflint a Wrecsam oedd £5,051, ac aeth £4,382 o hynny – 87% – i'r Undeb Ewropeaidd;

- Mae Cymru'n fuddiolwr net yn yr Undeb Ewropeaidd, gan dderbyn oddeutu £245 miliwn yn fwy gan yr Undeb Ewropeaidd na'r hyn a dalwn i mewn;
- Yn gynharach y mis hwn dywedodd Ysgrifennydd Llywodraeth y Deyrnas Undedig dros yr Amgylchedd, Michael Gove AS, y byddai ymadael â'r Undeb Ewropeaidd heb fargen yn peri "anhrefn".
- Bod pob rhagolwg economaidd credadwy'n dangos y bydd ymadael â'r Undeb Ewropeaidd, boed hynny drwy fargen Theresa May neu ddim bargaen o gwbl, yn niweidio economi'r Deyrnas Unedig;

Mae'r Cyngor yn cydnabod fod 13.5% o'r holl unedau busnes lleol yn Sir Ddinbych, yn ôl yr wybodaeth ar 10 Mawrth 2018, yn perthyn i'r diwydiant 'Amaeth, Coedwigaeth a Physgod'. Hwn oedd y dosbarth mwyaf ei faint o ran busnes a diwydiant.

Mae'r Cyngor yn pryderu ynghylch:

- effaith bosib ymadael â'r Undeb Ewropeaidd ar y sectorau lechyd a Gofal Cymdeithasol yn Sir Ddinbych;
- effaith bosib ymadael â'r Undeb Ewropeaidd ar economi leol Sir Ddinbych.

Gan ystyried yr wybodaeth sydd newydd ddod i'r amlwg a manylion hysbys y fargen a gynigir, mae'r Cyngor yn galw ar Senedd y Deyrnas Unedig i roi'r dewisiadau sydd bellach ar gael, gan gynnwys y dewis i aros yn aelod o'r Undeb Ewropeaidd, gerbron y cyhoedd mewn Pleidlais i'r Bobl."

10 RHAGLEN GWAITH I'R DYFODOL Y CYNGOR SIR (Tudalennau 103 - 106)

Ystyried Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol y Cyngor (copi ynghlwm).

AELODAETH

Y Cynghorwyr

Y Cynghorydd Peter Scott (Cadeirydd)

Y Cynghorydd Meirick Lloyd Davies (Is-Gadeirydd)

Mabon ap Gwynfor
 Brian Blakeley
 Joan Butterfield
 Jeanette Chamberlain-Jones
 Ellie Chard
 Ann Davies

Christine Marston
 Barry Mellor
 Melvyn Mile
 Bob Murray
 Merfyn Parry
 Paul Penlington

Gareth Davies
Peter Arnold Evans
Hugh Evans
Bobby Feeley
Rachel Flynn
Tony Flynn
Huw Hilditch-Roberts
Martyn Holland
Hugh Irving
Alan James
Brian Jones
Huw Jones
Pat Jones
Tina Jones
Gwyneth Kensler
Geraint Lloyd-Williams
Richard Mainon

Pete Prendergast
Arwel Roberts
Anton Sampson
Glenn Swingler
Andrew Thomas
Rhys Thomas
Tony Thomas
Julian Thompson-Hill
Graham Timms
Joe Welch
Cheryl Williams
David Williams
Eryl Williams
Huw Williams
Emrys Wynne
Mark Young

COPIAU I'R:

Y Wasg a'r Llyfrgelloedd
Cynghorau Tref a Chymuned

Eitem Agenda 4

Digwyddiadau wedi eu mynychu gan y Cadeirydd / Events attended by Chairman

<u>Dyddiad/Date</u>	<u>Digwyddiad/Event</u>	<u>Lleoliad/Location</u>
04/12/18	Dathliad y Nadolig – Gwasanaeth Carolau Sir Ddinbych A Christmas Celebration – Denbighshire Carol Serice	Llanelwy / St. Asaph
06/12/18	Ymweliad Ysgol i Neuadd y Sir School Visit to County Hall (Is-Gadeirydd wedi mynychu/Vice-Chair attended)	Rhuthun / Ruthin
12/12/18	Ymweld â Swyddfa Ddidoli'r Post Brenhinol Visit to the Royal Mail Sorting Office	Y Rhyl / Rhyl
14/12/18	Dathliad Elusennol Penblwydd Maer Dinbych yn 50 oed Mayor of Denbigh's 50th Birthday Charity Celebration	Dinbych / Denbigh
17/01/19	Seremoni Ddinasyddiaeth Citizenship Ceremony	Rhuthun / Ruthin

Mae tudalen hwn yn fwriadol wag

CYNGOR SIR

Cofnodion cyfarfod o'r Cyngor Sir a gynhaliwyd yn Siambr y Cyngor, Neuadd y Sir, Rhuthun LL15 1YN, Dydd Mawrth, 4 Rhagfyr 2018 am 10.00 am.

YN BRESENNOL

Y Cynghorwyr Mabon ap Gwynfor, Brian Blakeley, Jeanette Chamberlain-Jones, Ellie Chard, Ann Davies, Gareth Davies, Meirick Davies (Is-Gadeirydd), Peter Arnold Evans, Hugh Evans, Bobby Feeley, Rachel Flynn, Tony Flynn, Huw Hilditch-Roberts, Martyn Holland, Hugh Irving, Alan James, Brian Jones, Huw Jones, Pat Jones, Tina Jones, Gwyneth Kensler, Geraint Lloyd-Williams, Richard Mainon, Christine Marston, Melvyn Mile, Bob Murray, Merfyn Parry, Paul Penlington, Pete Prendergast, Arwel Roberts, Anton Sampson, Peter Scott (Cadeirydd), Glenn Swingler, Andrew Thomas, Rhys Thomas, Tony Thomas, Julian Thompson-Hill, Graham Timms, Joe Welch, Cheryl Williams, David Williams, Huw Williams, Emrys Wynne a/ac Mark Young

HEFYD YN BRESENNOL

Cyfarwyddwr Corfforaethol: Cymunedau (NS) (dirprwyo ar gyfer y Prif Weithredwr), Pennaeth y Gyfraith, AD a Gwasanaethau Democraidd (GW), Pennaeth Cyllid (RW), Rheolwr Gwasanaethau Democraidd (SP), Swyddog Gwasanaethau Etholiadol (GE), a Gweinyddwr Pwyllgorau (SLW)

Hefyd yn bresennol:

Samuel West, Gweithredwr a Chadeirydd Ymgyrch Cenedlaethol y Celfyddydau
Sian Fitzgerald, Swyddog Datblygu Celfyddydau Cymunedol

1 YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau am absenoldeb gan y Cynghorwyr Joan Butterfield, Barry Mellor, Eryl Williams a'r Prif Weithredwr, Judith Greehalgh

2 DATGAN CYSYLLTIAD

Datganodd y Cyngorydd Christine Marston gysylltiad personol sy'n rhagfarnu ag Eitem 6 – Premiwm Treth y Cyngor ar Gartrefi Gwag Hirdymor ac Ail Gartrefi, gan ei bod yn berchen ar ail gartref.

3 MATERION BRYD FEL Y'U CYTUNWYD GAN Y CADEIRYDD

Dim eitemau bryd.

Ar y pwynt hwn, dywedwyd wrth yr Aelodau y byddai tri chwestiwn yn cael eu cyflwyno fel a ganlyn:

- (i) Cododd y Cyngorydd Glenn Swingler y cwestiwn canlynol:

“Fyddai modd i’r Aelod Arweiniol roi diweddariad i’r Cyngor ar y gwaith arfaethedig o adeiladu 7 tŷ a 4 fflat fel tai cymdeithasol ar safle fflatiau Pennant, Stryd Henllan, Dinbych Uchaf, gan egluro pam ei bod yn ymddangos fod yna oedi pellach?”

Ymatebodd y Cyngorydd Tony Thomas, Aelod Arweiniol Tai, Rheoleiddio a’r Amgylchedd fel a ganlyn:

“Cynhaliwyd ymweliadau safle oedd yn cynnwys yr Aelod Arweiniol, swyddogion a Rheolwr y Rhaglen, Datblygiad Tai. Rhoddodd Rheolwr y Rhaglen ddiweddariad i’r Aelodau am y sefyllfa bresennol. Roedd Grŵp Cynefin am gyflwyno cais cynllunio, ond roedd rhaid cynnal asesiadau pellach i fodloni’r broses gynllunio”.

Nododd y Cyngorydd Glenn Swingler na fu Grŵp Cynefin yn llwyddiannus yn eu cais i gael cyllid arloesol, ond eu bod wrthi’n gwneud cais am gyllid pellach gan Lywodraeth Cymru. Gofynnodd y Cyngorydd Swingler tybed a oedd unrhyw beth y gallai’r Cyngor ei wneud i helpu Grŵp Cynefin.

Ar y pwynt hwn, cadarnhaodd y Cyngorydd Tony Thomas y byddai’n paratoi ymateb ysgrifenedig i’r Cyngorydd Glenn Swingler maes o law.

(ii) Cododd y Cyngorydd Mabon ap Gwynfor y cwestiwn canlynol:

“Yn dilyn y cyhoeddiad fod Allied Healthcare yn trosglwyddo ei gontractau gofal i ddarparwyr eraill, beth yw’r sefyllfa yn Sir Ddinbych i bobl oedd yn derbyn gofal gan Allied Healthcare, a pha gamau mae’r Cyngor wedi’u cymryd i sicrhau parhad yng ngofal y bobl hyn?”

Ymatebodd y Cyngorydd Bobby Feeley, Aelod Arweiniol Lles ac Annibyniaeth fel a ganlyn:

“Mae Allied Healthcare wedi gwerthu eu hasedau busnes i gwmni o’r enw The Health Care Resource Group. Golyga hyn bod y rheolwyr a’r staff sy’n gweithio yn Sir Ddinbych ar hyn o bryd yn parhau yn eu swyddi, gan ddarparu parhad yng ngofal y tri ar ddeg o bobl y maent yn rhoi cymorth iddynt yn y sir. Mae profion diwydrwydd dyladwy wedi cael eu cynnal ac mae Arolygiaeth Gofal Cymru wedi hysbysu’r perchennog newydd am ei gyfrifoldebau i gofrestru gyda nhw. Rydym yn parhau i fonitro’r sefyllfa ac os na fyddant yn cofrestru, byddwn yn cymryd camau pellach i sicrhau bod anghenion gofal a chymorth unigolion yn cael eu bodloni’n briodol.”

Gofynnodd y Cyngorydd Mabon ap Gwynfor am ymateb pellach yn nodi a fyddai The Health Care Resource Group yn cael eu trwyddedu yng Nghymru. Gofynnodd hefyd a roddwyd ystyriaeth i ddod â hyn yn ôl yn fewnol yn hytrach na’i roi ar contract allanol.

Cadarnhaodd yr Aelod Arweiniol y byddai’n darparu gwybodaeth bellach pan fyddai ar gael iddi.

(iii) Cododd y Cynghorydd Rhys Thomas y cwestiwn canlynol:

“Ym mis Medi eleni, anfonwyd llythyr i un o rieni Ysgol Twm o'r Nant yn gofyn am daliad ôl-ddyledion arian cinio o £13.20. Roedd y llythyr yn bygwth, os na fyddai'r arian yn cael ei dalu neu becyn cinio yn cael ei ddarparu ar gyfer y plentyn, y byddai hyn yn cael ei amlygu fel mater amddiffyn plant, ac y byddai atgyfeiriad yn cael ei wneud ar unwaith i Dîm Plant Gwasanaethau Cymdeithasol Sir Ddinbych. Mewn gwirionedd, nid yn uniongyrchol o'r ysgol y daeth y llythyr, ond gan Gyngor Sir Ddinbych.

Ar 27 Tachwedd eleni, anfonwyd llythyr arall yn enw Cyngor Sir Ddinbych i rai o rieni Ysgol y Parc yn nodi, os na fyddai ôl-ddyledion arian cinio'n cael eu talu, na fyddai eu plant yn cael cinio Nadolig yr ysgol, hyd yn oed pe baent yn dod â'r arian ar y diwrnod i dalu amdano.

Tybed fyddai modd i'r Cyngor egluro pam fod y llythyrau annifyr a bygythiol hyn yn cael eu hanfon i rieni yn enw ein cyngor, a pha gamau sy'n cael eu cymryd i roi stop ar y bobl hyn sy'n meddwl fod hon yn ffordd dderbyniol o geisio ad-daliad am ôl-ddyledion?

Rwy'n deall bod Pennaeth y Gwasanaeth wedi ymddiheuro ers hynny.”

Ymatebodd y Cynghorydd Julian Thompson-Hill, Aelod Arweiniol Cyllid, Perfformiad ac Asedau Strategol fel a ganlyn:

“Yn gyntaf, cyhoeddwyd llythyr ar ôl gwyliau'r haf oedd yn hen lythyr na ddylai fod wedi cael ei gyhoeddi. Cyn gynted ag y daeth y mater i'w sylw, aeth Pennaeth y Gwasanaeth ati i newid y llythyr a chafwyd sicrwydd na fyddai llythyr o'r math hwn yn cael ei anfon allan yn y dyfodol.

Mewn perthynas â'r cinio Nadolig, ni ddylai'r llythyr hwnnw fod wedi'i gyhoeddi chwaith, ac nid oedd wedi bod drwy broses atgyfeirio briodol y gwasanaeth. Mae camau wedi'u cymryd gyda Phennaeth y Gwasanaeth a'r rheolwyr i sicrhau na fydd hyn yn digwydd eto. Roedd croeso i unrhyw blentyn oedd eisiau manteisio ar y cinio Nadolig wneud hynny.

Mae yna broses rheoli dyledion wedi'i sefydlu, a ddylai fod wedi cael ei defnyddio.

Gallaf eich sicrhau bod pob mesur perthnasol mewn lle i atal hyn rhag digwydd eto.”

Nododd y Cynghorydd Rhys Thomas ei fod yn dal mewn penbleth ynglŷn â pham fod y Cyngor wedi ysgrifennu'r llythyrau, ond bod rhaid i'r ysgolion eu hanfon i'r rhieni, er nad oeddent yn cytuno â nhw. Yna aeth ymlaen i ofyn i'r Aelod Arweiniol a oedd yn wir y byddai'r ôl-ddyledion yn cael eu tynnu o gyllideb yr ysgol pe byddent yn gwrthod anfon y llythyrau i'r rhieni?

Sicrhaodd yr Aelod Arweiniol y Cynghorydd Thomas na fyddai'n gyfreithiol gwneud hynny, ac nad oedd yn wir, hyd eithaf ei wybodaeth.

4 DYDDIADUR Y CADEIRYDD

Roedd rhestr o ddigwyddiadau dinesig a fynychwyd gan y Cadeirydd a'r Is-gadeirydd ar gyfer y cyfnod rhwng 14 Hydref 2018 a 21 Tachwedd 2018 wedi'i dosbarthu cyn y cyfarfod.

Diolchodd y Cadeirydd i'r holl Aelodau oedd wedi gosod torch flodau ar 11 Tachwedd 2018 a diolchwyd hefyd i'r Is-gadeirydd a fynychodd ymweliad ysgol i Neuadd y Sir ar 21 Tachwedd 2018.

PENDERFYNWYD *derbyn y rhestr o ddigwyddiadau dinesig y bu i'r Cadeirydd a'r Is-gadeirydd eu mynychu.*

5 COFNODION

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod y Cyngor Llawn a gynhaliwyd ar 23 Hydref 2018.

Cywirdeb – Tynnodd y Cynghorydd Gwyneth Kensler sylw at Dudalen 1 y cofnodion Saesneg, dan Eitem 1 – roedd gwall sillafu yn y paragraff ar y ddeiseb, ac fe ddylai ddarllen fel a ganlyn: “a petition was handed in by Councillor Joan Butterfield on behalf of” yn hytrach na “on behave of...”

Materion yn Codi:

Tudalen 10 (Eitem 3) – Gofynnodd y Cynghorydd Arwel Roberts i'r Aelod Arweiniol Tai, Rheoleiddio a'r Amgylchedd beth oedd y sefyllfa gyfredol mewn perthynas â'r Swyddog Cartrefi Gwag. A benodwyd swyddog, a beth oedd yr amserlen?

Ymatebodd y Cynghorydd Tony Thomas, yr Aelod Arweiniol, bod y rhaglen ar gyfer cartrefi gwag ar y trywydd cywir i gyrraedd ei dargedau, ond nad oedd yna swyddog penodol i ddelio â chartrefi gwag.

PENDERFYNWYD *yn amodol ar yr uchod, cadarnhau cofnodion cyfarfod y Cyngor Llawn a gynhaliwyd ar 23 Hydref 2018 fel cofnod cywir a bod y Cadeirydd yn eu llofnodi.*

6 PREMIWM TRETH Y CYNGOR AR GARTREFI GWAG HIRDYMOR AC AIL GARTREFI

Datganodd y Cynghorydd Christine Marston gysylltiad personol sy'n rhagfarnu gan ei bod yn berchen ar ail gartref, a gadawodd Siambr y Cyngor tra trafodwyd yr eitem hon.

Cyflwynodd y Cynghorydd Julian Thompson-Hill, Aelod Arweiniol Cyllid, Perfformiad ac Asedau Strategol, yr adroddiad ar Bremiwm Treth y Cyngor ar Gartrefi Gwag Hirdymor ac Ail Gartrefi (a ddosbarthwyd ymlaen llaw).

O ganlyniad i Ddeddf Tai (Cymru) 2014, o 1 Ebrill 2017 ymlaen rhoddwyd pwerau i gynghorau yng Nghymru i godi hyd at 100% yn ychwanegol o Dreth y Cyngor ar gartrefi gwag hirdymor ac ail gartrefi. Bwriad y ddeddfwriaeth oedd:

- helpu aildddefnyddio cartrefi gwag
- cynyddu'r cyflenwad o dai fforddiadwy
- gwella cynaliadwyedd cymunedau lleol

Yng nghyfarfod y Cyngor Llawn ar 5 Rhagfyr 2017, cytunwyd i ddefnyddio'r pwerau hynny, a phenderfynwyd ar y canlynol:-

- Codi ardoll Treth y Cyngor o 50% yn ychwanegol ar gartrefi gwag hirdymor o fis Ebrill 2018 ymlaen
- Codi ardoll Treth y Cyngor o 50% yn ychwanegol ar ail gartrefi o fis Ebrill 2019 ymlaen (yn ôl y ddeddfwriaeth, rhaid rhoi 12 mis o rybudd am unrhyw newid i berchnogion ail gartrefi)

Ailgyflwynwyd yr adroddiad ger bron y Cyngor i adolygu'r sefyllfa drwy gydol yr wyth mis diwethaf.

Gwelwyd effaith weinyddol ar hyd y flwyddyn oedd yn cynnwys:

- Cynnydd mewn ymweliadau archwilydd eiddo er mwyn gwahaniaethu rhwng cartrefi gwag ac ail gartrefi.
Nes i'r premiwm gael ei gymhwyso ar gyfer y ddau ddsbarthiad o eiddo, roedd rhai cartrefi wedi cael eu hailddosbarthu o fod yn gartrefi gwag i fod yn ail gartrefi yn ystod y flwyddyn, ac ymwelwyd â nhw fel rhan o'r broses.
- Gwelwyd cynnydd mewn ymholiadau dros y ffôn i gychwyn, ond mae hyn bellach wedi sefydlogi.
- Cafwyd pump o gwynion Cam 1 er na chafodd yr un ohonynt eu hategu na'u symud ymlaen i Gam 2.

Amlygwyd ystadegau data o fewn yr adroddiad a ddangosodd leihad yn nifer yr eiddo gwag hirdymor, er bod y nifer sy'n gymwys i dalu premiwm wedi cynyddu. Gwelwyd hefyd gynnydd yn yr eiddo a ystyriwyd yn ail gartrefi, sy'n awgrymu rhywfaint o ailddosbarthu eiddo rhwng y categorïau yn ystod y flwyddyn.

Roedd nifer yr eiddo sy'n gymwys am y premiwm cartrefi gwag hirdymor yn uwch na'r hyn a ragwelwyd, a chafodd hyn ganlyniad a amcangyfrifwyd ar y sylfaen drethu. Awgrymodd y rhagolygon y byddai'r effaith ar incwm o Dreth y Cyngor tua £238k mewn blwyddyn lawn, o'i gymharu â'r rhagolwg o £99k a gyfrifwyd y llynedd. Roedd nifer yr eiddo sydd bellach yn cael eu hystyried yn ail gartrefi yn uwch na'r amcangyfrif gwreiddiol. Byddai effaith hyn ar yr incwm, gan ddefnyddio'r un rhagdybiaethau â Rhagfyr 2017, yn cynhyrchu tua £158k.

Cadarnhawyd bod tua 90 o dai bellach yn cael eu haildddefnyddio, ond roedd angen dilysiad pellach o hyn.

Ar y pwynt hwn yn y drafodaeth, cadarnhaodd y Pennaeth Cyllid bod Swyddog Cartrefi Gwag yn cael ei gyflogi, yn groes i'r datganiad a gafwyd yn gynharach yn y cyfarfod.

Yn dilyn trafodaeth:

PENDERFYNWYD y byddai'r Cyngor yn:

- (i) nodi cynnwys yr adroddiad ac yn cadw at y lefel bresennol o ardoll a gytunwyd, sef 50% yn ychwanegol o bremiwm Treth y Cyngor ar eiddo gwag hirdymor
- (ii) mynd ati i weithredu'r premiwm Treth y Cyngor ychwanegol o 50% ar ail gartrefi o fis Ebrill 2019 ymlaen, fel y cytunwyd

7 CYFLOG BYW GO IAWN

Cyflwynodd y Cynghorydd Mark Young, Aelod Arweiniol Safonau Corfforaethol, adroddiad (a ddosbarthwyd ymlaen llaw) i ddarparu gwybodaeth am ac i ystyried goblygiadau talu Cyflog Byw Go Iawn (RLW) a dod yn gyflogwr RLW achrededig.

Cadarnhaodd yr Aelod Arweiniol bod gwaith a thrafodaethau yn mynd rhagddynt mewn perthynas â'r strwythur cyflog diwygiedig o Ebrill 2019 ymlaen, i ymgorffori'r newidiadau a gyflwynwyd gan y Dyfarniad Cyflog Llywodraeth Leol.

Ar y pwynt hwn, cafwyd gwybodaeth am yr heriau ariannol gan y Cynghorydd Julian Thompson-Hill, Aelod Arweiniol Cyllid, Perfformiad ac Asedau Strategol. Byddai ansicrwydd wrth symud ymlaen os byddai Cyngor Sir Ddinbych yn dod yn gyflogwr RLW achrededig, gan y byddai angen i'r Cyngor warantu y byddai pob cyflenwr a chontractwr sy'n delio â Sir Ddinbych hefyd yn cael RLW. Un o'r goblygiadau mwyaf o ran cost fyddai'r sector gofal, fyddai'n cynyddu o £1 miliwn-£1.5 miliwn, a gallai hyn arwain at gwtogi mewn meysydd gwasanaeth eraill.

Ar y pwynt hwn, cyflwynodd y Cynghorydd Graham Timms ddau ddiwygiad i'r argymhellion. Y diwygiad cyntaf oedd i gyflwyno adroddiad diweddar ar RLW i'r Cyngor Llawn ym mis Gorffennaf 2019, ond yn dilyn trafodaeth, cytunwyd y byddai'r adroddiad yn cael ei gyflwyno i'r Cyngor Llawn ym mis Rhagfyr 2019. EILWYD y diwygiadau gan y Cynghorydd Cheryl Williams.

Dyma'r diwygiadau:

- (i) Mae Cyngor Sir Ddinbych yn cytuno y bydd pob gweithiwr, o Ebrill 2019 ymlaen, yn ennill o leiaf isafswm y cyflog byw go iawn a osodwyd gan y Sefydliad Cyflog Byw Go Iawn erbyn y mis Ebrill yn dilyn cyhoeddi canlyniad y cyfrifiad blynyddol newydd.
- (ii) Mae Cyngor Sir Ddinbych hefyd yn cytuno i ofyn i'w swyddogion baratoi adroddiad ar gyfer y Cyngor Llawn ym mis Rhagfyr 2019, sy'n amlinellu sut y gallai'r Cyngor symud tuag at y nod o sicrhau fod pawb sy'n gweithio i'r Cyngor, yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol, yn cael cyflog byw go iawn o leiaf. Dylai'r adroddiad hwnnw gynnwys costau ac amcangyfrifon i alluogi'r Cyngor i wneud penderfyniad cytbwys ar y mater.

Yn ystod y drafodaeth codwyd y materion canlynol:

- Cadarnhawyd, mewn perthynas â thalu staff, fod y fargen gyflog genedlaethol yn golygu y byddai'r RLW neu gyfwerth yn cael ei dalu ym mis Ebrill 2019. Yn yr ychydig flynyddoedd diwethaf, mae pen isaf y raddfa wedi cynyddu o ganran llawer uwch na chyflogau yn uwch i fyny ar y raddfa gyflog.
Mae hyn wedi achosi cywasgiad yn y graddfeydd, sydd wedi golygu cytuno ar golofn gyflog newydd yn genedlaethol, fyddai'n cychwyn o Ebrill 2019 ymlaen. Roedd trafodaethau'n mynd rhagddynt gydag undebau o ran y broses o drosglwyddo staff oddi ar y graddfeydd cyflog presennol i'r graddfeydd cyflog newydd.
- Byddai'r mater o warantu talu'r RLW bob amser, fel y soniwyd yn flaenorol, yn achosi sefyllfa lle byddai'r graddfeydd is yn codi i fod yn hafal i raddfa uwch.
Byddai hyn yn achosi anniddigrwydd ymysg staff oherwydd diflaniad y gwahaniaeth cyflog.
- O ran cwmnïau allanol sy'n gweithio i Sir Ddinbych, byddai hyn yn achosi problemau caffael, gan y byddai angen eu harchwilio a'u monitro.
Gellid dod â gwybodaeth mewn perthynas â'r mater hwn yn ôl fel gwybodaeth bellach.
- Cadarnhawyd mai Cyngor Dinas Caerdydd oedd yr unig gyflogwyr RLW achrededig yng Nghymru.

Ar y pwynt hwn, cynhaliwyd pleidlais, a dyma'r canlyniadau:

- (i) O blaid yr argymhellion ynghyd â'r 2 ddiwygiad - 33
- (ii) Ymatal – 0
- (iii) Yn erbyn yr argymhellion ynghyd â'r 2 ddiwygiad – 10

Felly:

PENDERFYNWYD:

- (i) Y byddai'r Cyngor yn nodi goblygiadau cost tybiedig talu'r Cyflog Byw Go lawn a dod yn gyflogwr Cyflog Byw Go lawn*
- (ii) Y byddai'r Cyngor yn cael adroddiad ym mis Rhagfyr 2019 ar argymhelliad y Sefydliad Cyflog Byw Go lawn a chanlyniad y trafodaethau cyflog cenedlaethol, ac, os bydd gwahaniaeth rhwng y ddau, yn penderfynu a ydynt am dalu'r Cyflog Byw Go lawn i'w staff yn y flwyddyn ariannol ddilynol ai peidio.*
- (iii) Bod Cyngor Sir Ddinbych hefyd yn cytuno i ofyn i'w swyddogion baratoi adroddiad ar gyfer y Cyngor Llawn ym mis Rhagfyr 2019, fydd yn amlinellu sut y gallai'r Cyngor symud tuag at y nod o sicrhau fod pawb sy'n gweithio i'r Cyngor, yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol, yn cael cyflog byw go iawn o leiaf. Dylai'r adroddiad hwnnw gynnwys costau ac amcangyfrifon i alluogi'r Cyngor i wneud penderfyniad cytbwys ar y mater.*

Ar y pwynt hwn, cytunodd pawb oedd yn bresennol i newid trefn yr eitemau oedd ar ôl ar y rhaglen er mwyn y rhai oedd yn mynychu'r cyflwyniad Heart for Arts.

8 GWOBR HEARTS FOR ARTS

Yn bresennol, Samuel West, actor, seren ffilmiau, teledu a radio, i gyflwyno gwobr gelfyddydol fawreddog i Gyngor Sir Ddinbych.

Cyflwynodd Samuel West, Cadeirydd Ymgyrch Genedlaethol y Celfyddydau, Wobr Heart for the Arts i'r Cyngor, sef gwobr y Prosiect Celfyddydol Awdurdod Lleol Gorau, am annog cydlyniant cymunedol gyda'i brosiect Ymgolli mewn Celf.

Mae Ymgolli mewn Celf yn brosiect celfyddydau gweledol i bobl sy'n byw gyda dementia a'u gofalwyr. Nod y prosiect yw archwilio swyddogaeth y celfyddydau gweledol wrth fynd i'r afael â'r materion a all effeithio pobl gyda dementia, gan gynnwys ynysiad cymdeithasol, hyder, cyfathrebu ac ansawdd bywyd.

Datblygwyd y prosiect, a grëwyd gan y Gwasanaeth Celfyddydau, gyda chymorth Cyngor Celfyddydau Cymru a'r Ganolfan Datblygu Gwasanaethau Dementia ym Mhrifysgol Bangor a'i brosiect ymchwil, Dementia a'r Dychymyg. Mae dau grŵp yn cael eu cynnal yn Sir Ddinbych ar hyn o bryd, un yn y Rhyl a'r llall yng Nghanolfan Grefft Rhuthun.

Mae gan Samuel, sy'n fab i'r actorion enwog Timothy West a Prunella Scales, brofiad personol o dementia gan fod ei fam yn byw gyda'r cyflwr.

Nododd Samuel West fod prosiectau fel Ymgolli mewn Celf yn dod yn fwyfwy pwysig. Wrth i ni fyw'n hirach a dod i arfer â phroblemau sy'n ymwneud â dementia ac unigrwydd, ein lle ni i gyd yw dathlu'r pethau hyn a dod â'r gymuned hon ynghyd i'w gwneud yn llai o stigma. Mae'n syniad mor syml ac oherwydd hynny mae'n bosib ei gyflwyno i fannau eraill. Mae'n cael ei gyflawni'n dda iawn ac i lefel uchel o gywreinrwydd. Mae'n rhoi amrywiaeth ehangach o wahanol ffurfiau celf i bobl roi gynnig arnyn nhw. Mae'n eu galluogi i weithio gydag artistiaid proffesiynol a gwirfoddolwyr mewn llawer o wahanol ddisgyblaethau. Nid prosiect ar gyfer y pobl sy'n byw gyda dementia'n unig yw hwn, mae'n cynnwys eu gofalwyr, eu teuluoedd a'u cymunedau.

Nododd y Cyngorydd Bobby Feeley, Aelod Arweiniol Lles ac Annibyniaeth, gymaint yr oedd wedi gwirioni cael yr anrhydedd o dderbyn y wobr, gan gydnabod y gwaith anhygoel sy'n cael ei wneud gyda dementia a'r celfyddydau. Mae gwaith ymchwil wedi dangos fod cymryd rhan mewn gweithgareddau celf creadigol yn gallu gwella hwyliau a hyder unigolion, ac yn rhoi mwy o ymdeimlad o berthyn i gymuned iddynt.

Roedd yr elfen o ddod â dwy genhedlaeth ynghyd gydag ysgolion lleol hefyd yn ychwanegiad gwych, ac roedd pawb oedd yn rhan o hyn yn teimlo boddhad o wybod fod y gwaith hwn wir yn gwella ansawdd bywyd pawb dan sylw.

Bu i'r Aelod Arweiniol gydnabod gwaith gwych y Gwasanaeth Celfyddydau a thîm creadigol Ymgolli mewn Celf, a ddyfeisiodd brosiect oedd â buddion iechyd i'r rhai oedd yn cymryd rhan ynddo, gan ei fod yn gwneud gwahaniaeth gwirioneddol i ansawdd eu bywydau.

Diolchodd yr Aelod Arweiniol a'r Cynghorydd Gwyneth Kensler i Sian Fitzgerald, y Swyddog Datblygu Celfyddydau Cymunedol, a'i thîm am eu gwaith anhygoel.

9 ADOLYGIAD ETHOLIADOL SIR DDINBYCH

Cyflwynodd y Cynghorydd Mark Young, Aelod Arweiniol Safonau Corfforaethol, adroddiad Adolygiad Etholiadol Sir Ddinbych (a ddsbarthwyd ymlaen llaw), er mwyn rhannu cynigion drafft Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru ar gyfer Sir Ddinbych.

Roedd Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru (y Comisiwn) wedi cynnal ymgynghoriad yn 2017 ar feini prawf yr adolygiad. Bu i'r Comisiwn wahodd ymatebion i'w gynigion erbyn 13 Rhagfyr 2018.

Roedd y meini prawf statudol yn cynnwys cydraddoldeb etholiadol (nifer uchaf yr etholwyr i bob Cynghorydd), hunaniaeth gymunedol a threfniadau llywodraeth leol effeithiol a hwylus (e.e. wardiau etholiadol cydlynol gyda buddion cyffredin).

O fewn Sir Ddinbych, argymhellodd y Comisiwn gynnydd o 47 i 48 o Gynghorwyr. Byddai'r Cynghorydd ychwanegol yn cael ei ddarparu ar gyfer ardal De-ddwyrain y Rhyl, yn sgil ei rhannu'n ddwy ward etholiadol o'r enw Trellewelyn y Rhyl a Tŷ Newydd y Rhyl. Yna, byddai pob ward yn cael ei chynrychioli gan ddau Gynghorydd.

Roedd Gweithgor o Aelodau a sefydlwyd gydag Arweinwyr y Grwpiau wedi cyfarfod ym mis Tachwedd 2017 ac Ionawr 2018, ac mae eu hargymhellion i'w gweld yn Atodiad 2 yr adroddiad. Bu i'r Gweithgor gyfarfod eto ym mis Tachwedd 2018 i adolygu cynigion drafft y Comisiwn, ac mae'r casgliadau i'w gweld yn Atodiad 3 yr adroddiad.

PENDERFYNWYD y byddai'r Cyngor yn cadarnhau'r ymateb ffurfiol i gynigion drafft y Comisiwn ar gyfer trefniadau etholiadol Sir Ddinbych.

10 AROLWG AELODAU YNGHYLCH AMSEROEDD CYFARFODYDD Y CYNGOR

Cyflwynodd y Cynghorydd Mark Young, Aelod Arweiniol Safonau Corfforaethol, yr Arolwg Aelodau ynghylch Amseroedd Cyfarfodydd y Cyngor (a ddsbarthwyd ymlaen llaw) er mwyn rhannu canlyniadau'r Arolwg.

Cynhaliwyd arolwg Aelodau yn ystod misoedd Awst a Medi 2018 i ganfod beth oedd orau ganddynt o ran amseroedd a lleoliadau cyfarfodydd y Cyngor a Phwyllgorau. Cafwyd cyfanswm o 35 ymateb, oedd yn cynrychioli 74% o aelodau'r Cyngor.

Nododd y Cynghorydd Paul Penlington fod yr arolwg wedi'i seilio ar Survey Monkey diennw a oedd yn annemocrataidd, yn ei farn ef, ac roedd y cwestiynau'n rhai arweiniol. Teimlai nad oedd cyfarfodydd boreol yn Rhuthun yn ffafriol i fwyafrif pobl Sir Ddinbych oedd eisiau mynychu cyfarfod. Pwyllgor Cynllunio oedd y cyfarfod roedd aelodau'r cyhoedd yn ei fynychu, am fod ganddynt ddiddordeb personol fel arfer.

Aeth y Cynghorydd Penlington yn ei flaen i nodi na chafodd cyfarfodydd am 6.30pm eu hawgrymu, ond bod y Grŵp Tasg a Gorffen wedi bod o blaid o leiaf un cyfarfod Pwyllgor yn cychwyn am 4.00pm. Cylch gwaith y Grŵp Tasg a Gorffen oedd adrodd yn ôl i'r Cyngor Llawn, ond roedd wedi adrodd yn ôl i'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd oedd eto, yn ei farn ef, yn annemocrataidd.

Yn olaf, nododd y Cynghorydd Penlington fod Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol wedi'i llunio i gymwys pobl, a bod angen i'r Cyngor adlewyrchu amrywiaeth yr ardal. I gloi, credai bod yr arolwg yn annigonol ac yn annemocrataidd ar y cyfan. Teimlai bod y Cyngor yn methu â mynd i'r afael â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ac y dylai unrhyw benderfyniadau a wnaed ar amseroedd cyfarfod fod o ganlyniad i bleidlais ddemocrataidd yn y Cyngor Llawn.

Nododd Pennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol, AD a Democrataidd bod y Mesur Llywodraeth Leol yn ei gwneud yn ofynnol arolygu Aelodau ynghylch pryd y byddai orau ganddynt fynychu cyfarfodydd. Yn arwain at yr etholiadau, cynhaliwyd sioeau teithiol ledled y sir i ddarpar ymgeiswyr eu mynychu. Byddai goblygiadau cost ynghlwm â chadw adeiladau ar agor ar gyfer cyfarfodydd gyda'r nos. Ni fyddai cost ychwanegol o ran staff sy'n cefnogi cyfarfodydd, gan eu bod yn gweithio ar system hyblyg.

Yn ystod y drafodaeth codwyd y materion canlynol:

- Teimlai ambell i aelod bod angen rhyw fath o arolwg cyhoeddus i ganfod barn y cyhoedd.
- Mynegodd rhai aelodau bryder am gyfarfodydd gyda'r nos, gan y gallai fod yn anniogel i bobl deithio'n hwyr y nos, yn enwedig ym misoedd y gaeaf.
- Ni fyddai aelodau â theuluoedd yn hoffi bod allan mewn cyfarfod gyda'r nos gan y byddent yn colli allan ar amser teulu gwerthfawr.
- Roedd nifer o'r Cynghorwyr hefyd yn Gynghorwyr Tref a Chymuned ac yn Llywodraethwyr Ysgolion, sydd oll yn cynnal cyfarfodydd gyda'r nos.
- Mynegodd nifer o Gynghorwyr eu bod wedi digio gyda'r erthygl a gyhoeddwyd yn ddiweddar yn y Daily Post, oedd yn cyfeirio at Gynghorwyr fel bod mewn "clwb pobl wedi ymddeol".
- Cadarnhawyd y gellid cynnal trafodaeth y tu allan i'r cyfarfod i drafod cwestiynau'r arolwg yn y dyfodol.
- Diben y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd oedd cefnogi Aelodau ym mhob maes, ac roedd yn Bwyllgor statudol oedd yn gallu delio ag adroddiad y Grŵp Tasg a Gorffen.
- O ran cynnwys y cyhoedd, un ffordd yr oedd y cyngor yn mynd i'r afael â'r mater hwn oedd drwy weddarlledu'r cyfarfodydd.

Ar y pwynt hwn, derbyniodd y Cynghorydd Paul Penlington ganfyddiadau'r Grŵp Tasg a Gorffen, a chytunodd gyda'r awgrym o gynnal un cyfarfod Pwyllgor am 4.00pm. Cynigiodd mai cyfarfod y Pwyllgor Cynllunio ddylai gael ei gynnal am 4.00pm. EILLIWDYD y cynnig gan y Cynghorydd Emrys Wynne.

Nododd y Cynghorydd Joe Welch, yn rhinwedd ei rôl fel Cadeirydd y Pwyllgor Cynllunio, mai'r Pwyllgor Cynllunio oedd un o'r cyfarfodydd â'r presenoldeb gorau o

ran y cyhoedd ac Aelodau nad ydynt yn rhan o'r Pwyllgor. Nododd nad oedd yn cymeradwyo cynnal y Pwyllgor Cynllunio am 4.00pm.

Cytunwyd y byddai'r diwygiad yn nodi y cytunwyd â chanfyddiadau'r Grŵp Tasg a Gorffen, gydag un cyfarfod Pwyllgor yn cael ei gynnal am 4.00pm. EILIWYD y cynnig gan y Cynghorydd Geraint Lloyd Williams.

Cynhaliwyd pleidlais ar y diwygiad arfaethedig gan y Cynghorydd Paul Penlington, gyda'r canlyniadau fel a ganlyn:

- (i) O blaid – 10
- (ii) Ymatal – 2
- (iii) Gwrthod – 28

Felly ni dderbyniwyd y diwygiad arfaethedig.

Cynhaliwyd pleidlais ar yr argymhelliad gwreiddiol i gadarnhau'r trefniadau presennol, gyda'r canlyniadau fel a ganlyn:

- (i) O blaid – 29
- (ii) Ymatal – 5
- (iii) Gwrthod – 6

PENDERFYNWYD bod y Cyngor wedi ystyried canlyniadau'r arolwg ac argymhelliad y Pwyllgor Gwasanaethau Democraidd, a'i fod yn cadarnhau y bydd trefniadau amseroedd a lleoliadau cyfarfodydd y Cyngor a Phwyllgorau yn aros fel ag y maent ar hyn o bryd.

11 RHAGLEN GWAITH I'R DYFODOL Y CYNGOR SIR

Cyflwynodd Pennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol, AD a Democraidd Raglen Gwaith i'r Dyfodol y Cyngor (a ddosbarthwyd ymlaen llaw).

Cadarnhawyd bod y Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol wedi cael ei diweddarau ers cyhoeddi pecyn y Rhaglen, a bod copi wedi cael ei anfon dros e-bost i bob Cynghorydd er gwybodaeth.

PENDERFYNWYD – yn amodol ar yr uchod, y dylid cymeradwyo a nodi Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol y Cyngor.

Daeth y cyfarfod i ben am 12.40 p.m.

Mae tudalen hwn yn fwriadol wag

Adroddiad i'r:	Cyngor Sir
Dyddiad y Cyfarfod:	29 Ionawr 2019
Aelod / Swyddog Arweiniol:	Julian Thompson-Hill/ Richard Weigh
Awdur yr Adroddiad:	Richard Weigh, Pennaeth Cyllid
Teitl:	Cyllideb 2019/20 – Cynigion Terfynol

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

- 1.1 Mae'r adroddiad yn nodi goblygiadau Setliad Llywodraeth Leol 2019/20 a chynigion i gwblhau'r gyllideb ar gyfer 2019/20.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

- 2.1 Mae'n ofynnol yn ôl y gyfraith i'r Cyngor bennu cyllideb gytbwys y gellir ei chyflawni cyn dechrau pob blwyddyn ariannol a gosod lefel sy'n deillio o Dreth y Cyngor i ganiatáu i filiau gael eu hanfon at breswylwyr.
- 2.2 Darparu trosolwg o broses y gyllideb ac effaith y Setliad Llywodraeth Leol a chymeradwyo'r gyllideb ar gyfer 2019/20, gan gynnwys lefel Treth y Cyngor.

3. Beth yw'r Argymhellion?

- 3.1 Nodi effaith Setliad Llywodraeth Leol 2019/20.
- 3.2 Cymeradwyo'r gyllideb a amlinellir yn Atodiad 1, sy'n cyd-fynd â'r cynigion a gyflwynwyd yn y gweithdy cyllideb i'r aelodau a gynhaliwyd ar 1 Ionawr 2019.
- 3.3 Cymeradwyo'r cynnydd cyfartalog o 6.35% yn Nhreth y Cyngor, sy'n cydnabod y pwysau cynyddol o ran costau ar wasanaethau gofal cymdeithasol plant ac oedolion ac yn cefnogi'r dyraniad o £2.0m o gyllid ychwanegol ar draws y ddau wasanaeth.
- 3.4 Bod y Cyngor yn cadarnhau ei fod wedi darllen, deall ac ystyried yr Asesiad o Effaith ar Les a gyflwynwyd fel rhan o'r adroddiad hwn.

4. Manylion yr Adroddiad

- 4.1 Derbyniwyd y Setliad Llywodraeth Leol Terfynol ar gyfer 2019/20 gan y cyngor ar 19 Rhagfyr a'r canlyniad oedd sefyllfa gyllido arian gwastad, o'i gymharu â chyfartaledd Cymru o +0.2%. Roedd y Setliad Dros Dro a dderbyniwyd ym mis Hydref yn nodi gostyngiad o -0.5% (cyfartaledd Cymru yw -0.3%). Er mwyn i'r sefyllfa ariannu fod wedi bod yn niwtral o safbwynt y pwysau cyllidol *isaf posib* yn y Cynllun Ariannol Tymor Canolig, byddai'n rhaid i'r Setliad fod wedi bod yn agosach at +5%.
- 4.2 Mae'r newid rhwng y ddau ffigwr setliad yn adlewyrchu £14.2 miliwn ychwanegol a ddyrannwyd i lywodraeth leol fel rhan o gynigion cyllideb derfynol Llywodraeth Cymru, o ganlyniad i gyllideb Llywodraeth y DU ym mis Rhagfyr a chyfrifoldeb newydd, wedi ei ariannu ar £7 miliwn ar draws Cymru, i ddarparu ar gyfer cynnydd yn y terfyn cyfalaf

ar gyfer y rheiny sy'n talu am ofal preswyl i £50,000. Y dyraniad i Sir Ddinbych yw £250,000.

- 4.3 Wedi ei gynnwys yn y Setliad hefyd mae 'trosglwyddiadau i mewn' o £426,000 sy'n gysylltiedig â throsglwyddiadau grant ar gyfer costau rhan o'r flwyddyn dyfarniad cyflog diweddaraf athrawon a chymorth ar gyfer prydau ysgol am ddim er mwyn cydnabod effaith Credyd Cynhwysol ar feini prawf cymhwyso. Nid yw'r Setliad Terfynol yn rhoi unrhyw syniad o'r lefel o gyllid y gall cynghorau ei ddisgwyl yn 2020/21.
- 4.4 Dangosir y cynigion terfynol i gydbwyso cyllideb 2019/20 yn y detholiad o Gynllun Ariannol Tymor Canolig (MTFP) y Cyngor yn Atodiad 1. Y prif bwyntiau yw:
- Setliad arian gwastad
 - Ariennir pwysau o ran cyflogau, pensiynau a'r Cyflog Byw Cenedlaethol (£1.9 miliwn)
 - Chwyddiant prisiau ac ynni (£250,000)
 - Lefi'r Gwasanaeth Tân (£238,000)
 - Lle ar gyfer cynnydd i gostau'r Cynllun Gostyngiadau i Dreth y Cyngor, gostyngiad i Grant Gweinyddu'r Adran Gwaith a Phensiynau a chronfeydd wrth gefn canolog (£537,000)
- 4.5 Yn ychwanegol, mae'r cyngor yn parhau i gefnogi ysgolion drwy ariannu tâl a chwyddiant cysylltiedig ac unrhyw newid mewn perthynas â nifer y disgyblion. Mae hyn yn dod i £3.7 miliwn (cyfanswm o 5.4%) yn 2019/2020. Mae'r ffigur yn cynnwys cynnydd tâl a phensiynau i staff dysgu. Golygodd ailbrisiad diweddar y cynllun pensiwn athrawon cenedlaethol gynnydd yng nghostau cyflogwyr sy'n golygu pwysau o ran costau'r flwyddyn nesaf o £1.4 miliwn. Rhagdybir y bydd hyn yn cael ei ariannu gan y llywodraeth gan fod y penderfyniad yn rhan o gytundeb cenedlaethol. Mae trafodaethau yn mynd rhagddynt rhwng llywodraeth Cymru a llywodraeth y DU.
- 4.6 Mae'r gyllideb a gynigir hefyd yn cydnabod pwysau mewn meysydd blaenoriaeth eraill, yn benodol:
- £1.5 miliwn ychwanegol i gydnabod pwysau cyfredol yn y Gwasanaethau Plant ac Addysg (yn ychwanegol at y £750,000 a ddyrannwyd y llynedd)
 - £500,000 i gydnabod pwysau yn y Gwasanaethau Cymorth Cymunedol fel rhan o strategaeth hir dymor y cyngor i reoli cyllidebau gofal
 - £600,000 i gydnabod y pwysau ychwanegol ar gyllidebau cludiant i'r ysgol
 - £150,000 i gefnogi'r newid y cytunwyd arno'n ddiweddar i wasanaeth gwastraff ac ailgylchu'r Cyngor.
 - Buddsoddiad o £500,000 ychwanegol yng Nghynllun Corfforaethol y Cyngor a
 - £500,000 o arian at raid er mwyn cydnabod y risg o ran cyflawni'r pecyn arbedion a risgiau ehangach sy'n effeithio'r gyllideb
- 4.7 Er mwyn ariannu'r pwysau a nodwyd, bu'n rhaid canfod arbedion o £5.67 miliwn.
- 4.8 Mae'r rhain yn cynnwys:
- Arbedion corfforaethol a nodwyd yn 2018/19 (£0.5 miliwn)
 - Arbedion effeithlonrwydd gwasanaeth (£1.3 miliwn)

- Arbedion gwasanaethau (£2.5 miliwn)
- Arbedion ysgolion o 2% (£1.32 miliwn)

4.9 Gosodir dadansoddiad o'r arbedion gwasanaethau yn y tabl isod:

Model Darparu Gwasanaeth Amgen	873	23%
Newid i lefel gwasanaeth a dderbynnir gan y cyhoedd	247	6%
Cynnydd mewn Ffioedd a Thaliadau neu gyfraniadau incwm allanol ychwanegol	725	19%
Caffael	88	2%
Lleihau gwasanaeth / tynnu gwasanaeth yn ôl	517	13%
Gostyngiadau Cyllidebol Technegol - dim effaith ar lefelau gwasanaeth	48	1%
Arbedion Effeithlonrwydd	1354	35%
Cyfanswm	3,852	100%

4.10 Ym mis Chwefror 2018, fel rhan o gymeradwyo'r gyllideb ar gyfer 2018/19, cyflwynwyd crynodeb y MTFP oedd yn dangos bwlch cyllidol, cyn unrhyw fesurau lliniaru neu gynnydd yn Nhrefn y Cyngor o £10.5 miliwn, a sefyllfa debyg yn debyg yn cael ei nodi ar gyfer blynyddoedd yn y dyfodol. Yn y cyd-destun hwn, sefydlwyd proses gyllideb newydd ar gyfer 2019/20, a arweiniodd at greu bwrdd strategol newydd i oruchwylio'r broses ac i gymeradwyo'r rhagdybiaethau allweddol o fewn y Cynllun Ariannol Tymor Canolig (MTFP).

4.11 Mae'r Bwrdd Ail-lunio'r Cyngor yn cynnwys aelodau o'r Tîm Gweithredol Corfforaethol, Arweinydd y Cyngor a'r Aelod Arweiniol dros gyllid a pherfformiad Mae hefyd yn derbyn cyngor gan swyddogion o Cyllid, AD a Chyfathrebu. Tasg y Bwrdd yw darparu proses gyllidebu bob blwyddyn ond o fewn cyd-destun tymor hir. Fel y bu am y rhan fwyaf o'r wyth mlynedd ddiwethaf, does dim ffigwr setliad dangosol dibynadwy ar gyfer blynyddoedd y dyfodol, sy'n golygu bod rhaid cyfrifo tybiaethau deallus yn lleol. Gan fod y cyllid gan Lywodraeth Cymru i'w gyfrif am dri chwarter y cyllid net a dderbynnir, dyma elfen fwyaf sylweddol cyllideb y cyngor ac felly mae mân newidiadau iddo yn cael effaith sylweddol (mae pob newid o 1% gyfystyr â £1.431 miliwn).

4.12 Craffodd y Bwrdd ar gyllidebau gwasanaethau, a gofynnwyd i wasanaethau fodelu amrywiaeth o opsiynau arbedion. Aseswyd y rhain gan y Bwrdd, a rhoddwyd cyfarwyddyd i wasanaethau symud ceisiadau ymlaen yn unol â blaenoriaethau strategol. Y canlyniad oedd ceisio effeithio cyn lleied â phosib ar ddarpariaeth gwasanaeth. Mae'r cynigion yn y gyllideb ar gyfer 2019/20 yn dangos bod cyllidebau gofal cymdeithasol, addysg, a phriffyrdd a'r amgylchedd wedi eu gwarchod i raddau, fel yr amlygir yn y tabl dros y dudalen.

DYRANIADAU ARBEDION I WASANAETHAU	CYLLIDEB 18/19	CYFANSWM %
CWSMERIAID, CYFATHREBU A MARCHNATA	2,831	8.0
ADDYSG A GWASANAETHAU PLANT	14,127	1.1
GWELLA BUSNES A MODERNEIDDIO	4,573	6.6
GWASANAETHAU CYFREITHIOL, ADNODDAU DYNOL A DEMOCRATAIDD	2,624	5.8
CYFLEUSTERAU, ASEDAU A THAI	7,805	16.9
CYLLID	3,140	8.7
PRIFFYRDD A'R AMGYLCHEDD	18,408	2.7

CYNLLUNIO A GWARCHOD Y CYHOEDD	2,961	14.2
GWASANAETHAU CYMORTH CYMUNEDOL	35,034	1.4
YSGOLION	68,166	2.0
CYFANSWM	159,668	

- 4.13 Cylchredwyd cynigion arbedion i aelodau etholedig ym mis Rhagfyr ac fe'u gosodwyd yn adran lyfrgell modern.gov. Penderfyniadau wedi'u dirprwyo yw'r rhan fwyaf o gynigion, un ai i benaethiaid gwasanaeth neu aelodau arweiniol a chyfanswm o £3.629 miliwn. Fodd bynnag, penderfynwyd fod angen cymeradwyaeth y cabinet ar ddau benderfyniad. Mae'r rhain yn dod i gyfanswm o £223,000 ac maent wedi eu rhestru yn Atodiad 2, a lle bo'r angen, atodir Asesiad o'r Effaith ar Les hefyd. Fel mae cyllidebau ysgolion yn cael eu datganoli, penderfyniad pob corff llywodraethu fydd sut i gyflawni'r targedau arbedion ar gyfer ysgolion.
- 4.14 Adolygir rhagdybiaethau Cynllun Ariannol Tymor Canolig y Cyngor yn rheolaidd ac ailasesir y pwysau o ran costau. Yn ystod y flwyddyn, mae pwysau o ran Addysg a Gwasanaethau Plant wedi cynyddu, gan gynyddu lleoliadau costus, a llai o incwm o leoliadau allanol o fewn darpariaeth arbenigol y cyngor. Tra bo'r pwysau o ran costau ar ofal cymdeithasol i oedolion yn unol â'r rhagdybiaethau, mae'r risg yn dal i gael ei liniaru drwy ddefnyddio cronfeydd arian penodol wrth gefn yn ofalus. 2018/19 hefyd oedd y flwyddyn lawn gyntaf lle gwelwyd effaith newidiadau i'r polisi cludiant i'r ysgol, ac yn ogystal â chynnydd yn y nifer o ddisgyblion gyda gofynion cludiant penodol mae hyn wedi arwain at bwysau o ran costau o £600,000 (yn ogystal â'r cynnydd o £300,000 a gyllidwyd yn 2018/19).
- 4.15 Gan fod natur y pwysau hwn yn barhaus, nid yw'n gynaliadwy i reoli'r pwysau hyn heb gynyddu sail cyllid y cyngor yn barhaol. Fel mae cymorth ariannol gan Lywodraeth Cymru yn gostwng yn flynyddol mewn termau real, rhaid mynd i'r afael â'r pwysau yn lleol, drwy gydbwysedd o arbedion a Threth y Cyngor. Wrth gyfrifo cyfanswm lefel yr arian sydd ei angen gan awdurdodau lleol yn y Setliad gan Lywodraeth Cymru, gwneir rhagdybiaethau o ran y cynnydd yn Nhreth y Cyngor. Ym manylion setliad 2019/20, mae'r gwahaniaeth rhwng ffigyrau 2018/19 a 2019/20 yn awgrymu cynnydd o 7%.
- 4.16 Er mwyn mynd i'r afael â'r pwysau o ran costau a amlygir yn yr adroddiad hwn ar unwaith, argymhellir bod Treth y Cyngor yn codi o 6.35%. Mae hwn yn ffigwr uwch nag a ragdybiwyd mewn fersiynau cynharach o'r MTFP ond mae'n cydnabod y setliad heriol gan Lywodraeth Cymru a'r pwysau lleol na ellir ei osgoi, yn arbennig o ran gofal cymdeithasol, ysgolion a chludiant. Ar 6.35%, bydd £797,000 ychwanegol yn cael ei godi o'i gymharu â'r cynnydd yn Nhreth y Cyngor yn 2018/19. Bydd y swm ychwanegol hwn yn cael ei ddefnyddio fel rhan o'r pecyn cyffredinol i fynd i'r afael â'r diffyg yn y gyllideb, sy'n cynnwys dyraniad ychwanegol o £2.0 miliwn i ofal cymdeithasol. Byddai'r cynnydd arfaethedig yn ychwanegu £79.24 y flwyddyn at ffi gyfartalog eiddo Band D (£1.52 yr wythnos) ac mae hyn yn £19.96 (38c yr wythnos) yn uwch na chynnydd y llynedd. Nodir hyn yn Atodiad 2.
- 4.17 Mae cynigion y gyllideb yn parhau i gynnwys elfen o gyllid i gefnogi'r sefyllfa gyffredinol. Nid yw hon yn sefyllfa ddelfrydol ac mae'n adlewyrchu'r sefyllfa ariannol anodd a pharhaus sy'n wynebu'r cyngor. Mae'r arian a nodwyd ar gyfer 2019/20 wedi ei

gynhyrchu o arbedion blaenorol a chaiff ei dynnu o gronfa wrth gefn benodol. Bydd yn helpu i leihau'r effaith y flwyddyn nesaf ond nid yw'n ddatrysiad parhaol.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

5.1 Mae rheolaeth effeithiol o gyllidebau'r cyngor a chyflawni'r strategaeth gyllidebol a gytunwyd yn sylfaen i weithgareddau ym mhob maes, gan gynnwys blaenoriaethau corfforaethol. Mae'r cynigion yn cynnwys dyraniadau er mwyn parhau i gefnogi'r blaenoriaethau.

6. Beth fydd cost hyn a beth fydd ei effaith ar wasanaethau eraill?

6.1 Fel y nodwyd uchod.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Les? Gellir lawrlwytho adroddiad yr Asesiad o Effaith ar Lesiant o'r [website](#) a dylid ei gynnwys fel atodiad i'r adroddiad.

7.1 Mae asesiadau o effaith ar les ar gyfer y cynigion ar gyfer arbedion yn Atodiad 2 a'r cynnydd yn Nhreth y Cyngor wedi'u hatodi.

8. Pa ymgynghoriadau a gynhaliwyd gyda'r Pwyllgorau Craffu ac eraill?

8.1 Cafodd aelodau eu briffio ar y sefyllfa ariannol ym mis Mehefin, Hydref ac Ionawr. Mae'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth wedi bod yn rhan o broses y gyllideb. Ymgynghorwyd ag undebau llafur ar y broses. Ymgynghorwyd â'r Fforwm Cyllideb Ysgolion ar gynigion yr ysgolion. Mae gan y Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol rôl trosolwg o safbwynt proses y gyllideb.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

9.1 Nod y broses gyllidebol yw sicrhau bod y cyngor yn cyflwyno cyllideb gytbwys. Mae'r ansicrwydd ynghylch lefel setliadau ariannol y blynyddoedd diwethaf wedi ei gwneud yn fwy heriol i gynllunio'n ariannol mewn amgylchiadau a oedd eisoes yn anodd.

9.2 Mae gostyngiadau cyllidol sylweddol mewn termau real mewn awdurdodau lleol yng Nghymru tra mae costau wedi parhau i gynyddu. Mae ysgolion a gofal cymdeithasol yn cynrychioli'r elfennau mwyaf sylweddol o gyllideb y cyngor ac mae cost y rhain yn tyfu y tu hwnt i'r adnoddau sydd ar gael. Mae pwysau hefyd yn tyfu mewn meysydd eraill. Tra bydd y cyngor bob amser yn ceisio bod yn fwy effeithlon er mwyn arbed arian, o ystyried bod arbedion o dros £35 miliwn wedi eu gwneud yn y chwe blynedd diwethaf, nid yw'n bosib bellach mynd i'r afael â'r bwlch cyllidol drwy arbedion effeithlonrwydd yn unig a rhaid taro cydbwysedd gofalus rhwng arbedion gwasanaethau a threthu lleol. Mae'r detholiad o Gynllun Ariannol Tymor Canolig cyfredol y Cyngor yn nodi gofyniad arbedion o dros £7 miliwn yn 2020 a £4.5 miliwn y flwyddyn wedyn. Bydd hyn yn cael effaith sylweddol ar y cyngor a'r gwasanaethau y mae'n eu darparu yn y dyfodol.

9.3 Mae'r gyllideb sydd wedi'i chynnig ar gyfer 2019/20 yn adeiladu'r sail cyllido i'r lefel sydd ei angen ar gyfer y flwyddyn ac yn caniatáu amser i'r cyngor lunio rhaglen gyllideb a chynigion ar gyfer y ddwy flynedd ariannol nesaf. Bydd y MTFP yn cael ei ddiweddarau a'i gyhoeddi ddechrau 2019 a bydd yn sail i'r broses gyllidebol ar gyfer y ddwy flynedd nesaf.

- 9.4 Mae gwasgfeydd ar wasanaethau gofal cymdeithasol yn risg barhaus ar gyfer y cyngor hwn a phob cyngor arall. Mae'r cynigion yn 2019/120 o gymorth i liniaru o ran costau ond nid yw'n ddigonol i ariannu'r holl wasgfeydd sylfaenol yn llawn ac yn barhaol. Mae'r gwasgfeydd o ran costau mewn meysydd gwasanaeth eraill yn cael eu rheoli yn 2019/20 ond gallent fod yn risg mewn blynyddoedd i ddod.
- 9.5 Gyda chynnydd yn Nhreth y Cyngor o 6.35%, mae'r cyngor yn dal i gario nifer o risgiau ariannol ac ansicrwydd. Er enghraifft, nid yw problem pensiynau athrawon wedi ei datrys ar adeg gosod y gyllideb a bydd yn rhaid mynd i'r afael â hyn yn ystod y flwyddyn os na ddaw cymorth gan y llywodraeth. Yn ogystal, mae'r cyngor yn parhau i ddefnyddio'r cynnydd yn y gyllideb sylfaenol a chronfeydd arian wrth gefn yn ofalus, er mwyn lleddfu twf y galw mewn gofal cymdeithasol i oedolion. Os yw gwariant y flwyddyn yn uwch na'r rhagolygon, bydd faint o arian sydd ar gael i ariannu pwysau parhaol yn gostwng, wrth gwrs. Mae risgiau hefyd y tu hwnt i'r eitemau a amlygir yn yr adroddiad hwn neu eitemau sydd eisoes wedi eu darparu ar eu cyfer drwy gronfeydd wrth gefn a allai grisialu yn ystod y flwyddyn, ac os felly, byddai'n rhaid mynd i'r afael â nhw.
- 9.6 Mae cynigion y gyllideb yn cynnwys y defnydd o £2 miliwn o arian wrth gefn. Mae hyn yn lleihau'r gofyn am fwy o arbedion neu gynnydd mewn Treth y Cyngor y tu hwnt i'r hyn a argymhellwyd ar gyfer 2019/20 ond nid yw'n ddatrysiad parhaol ac fe'i argymhellir ar y sail bod yr arian eisoes wedi ei glustnodi.
- 9.7 Os nad yw'r cynigion yn yr adroddiad hwn yn cael eu derbyn, mae'n rhaid cyflwyno cynigion eraill i gydbwysu'r gyllideb.
- 10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?**
- 10.1 Mae proses y gyllideb ynddi ei hun yn fesur ar gyfer rheoli risg, gyda'r nod o ddynodi, asesu a chytuno ar gynigion y gyllideb mewn modd cynlluniedig ac amserol. Byddai methu a chytuno ar y cynigion hyn, heb gynnig cynigion posibl eraill, yn peryglu ein bwriad o gyflawni cyllideb gytbwys ar gyfer 2019/20.
- 10.2 Mae'r arian wrth gefn a nodwyd yn helpu i warantu rhai risgiau. Byddai'r arian wrth gefn yn cael ei ddefnyddio os na fydd cynnydd pensiwn athrawon yn cael ei gyllido gan y llywodraeth. Byddai'n rhaid defnyddio mesurau eraill hefyd, gan gynnwys toriadau pellach yn ystod y flwyddyn.
- 10.3 Yn ogystal â'r risgiau penodol a'r ansicrwydd a amlygir yn yr adroddiad hwn, bydd risgiau pellach yn dod i'r amlwg yn ystod 2019/20 ac mae'n bwysig felly bod sail cyllideb y cyngor mor gryf â phosib o dan yr amgylchiadau.
- 11. Pŵer i wneud y Penderfyniad**
- 11.1 Mae'n ofynnol i awdurdodau lleol o dan Adran 151 Deddf Llywodraeth Leol 1972 wneud trefniadau ar gyfer gweinyddu eu materion ariannol yn briodol.

Appendix 1 Final Proposals 2019/20

	2018/19 £'000	2019/20 £'000	2020/21 £'000	2021/22 £'000
Funding				
Revenue Support Grant & NNDR (RSG)	143,119	143,637	141,482	139,360
Council Tax	49,299	52,901	55,203	57,603
SSA / Budget Requirement	192,418	196,538	196,685	196,962
Use of Balances	2,000	2,000		
Total Funding	194,418	198,538	196,685	196,962
Expenditure				
Base Budget	189,252	194,418	198,538	204,294
Inflation / Pressures:				
Pay	1,611	1,587	519	519
Pensions		350	350	350
Living Wage			500	500
Price - targeted	100	100	100	100
Price - NSI Energy	150	150	150	150
CTRS / Contingency	740	537	350	350
Fire Levy	44	237	100	100
Social Services	750	500	500	500
Childrens Service	750	1,500		
Waste Pressures		150	900	
School Transport		600		
Schools Inflation	1,502	1,780	1,000	1,000
Schools Demography Adjustment	290	625	787	787
Contingency		500		
Other known items:				
Investment in Priorities	500	500	500	500
Transfers into/out of Settlement	2,934	426		
New Responsibilities	406	250		
EFFICIENCIES / SAVINGS:				
Capital and Corporate Savings	(2,000)	(500)		
Other Corporate Savings	(1,000)			
Service Efficiency Target	(1,200)			
Service Savings Target	(411)			
Service Savings Phase 1		(823)		
Service Savings Phase 2		(599)		
Service Savings Phase 3		(1,221)		
Service Savings Phase 4		(333)		
Service Savings Phase 5		(376)		
Schools Efficiency Target		(1,320)		
Social Care Savings Target		(500)		
Total Expenditure	194,418	198,538	204,294	209,150
Funding Shortfall / (Available)	(0)	(0)	7,609	12,187
Annual increase/(decrease) in shortfall	(0)	(0)	7,609	4,578

Mae tudalen hwn yn fwriadol wag

Appendix 2 Council Tax Impact

2019/20	Increase %	Increase in Band D £	Proposed Band D £	Total Funding £000	Inc/Dec in Funding £000
	0.00%	0.00	1,247.84	49,739	0
	0.50%	6.24	1,254.08	49,988	249
	1.00%	12.48	1,260.32	50,237	498
	1.50%	18.72	1,266.56	50,486	747
	1.75%	21.84	1,269.68	50,611	871
	2.00%	24.96	1,272.80	50,735	996
	2.25%	28.08	1,275.92	50,860	1,120
	2.50%	31.20	1,279.04	50,984	1,245
	2.75%	34.32	1,282.16	51,109	1,369
	3.00%	37.44	1,285.28	51,233	1,494
	3.25%	40.55	1,288.40	51,358	1,618
	3.50%	43.67	1,291.52	51,482	1,743
	3.75%	46.79	1,294.64	51,607	1,867
	4.00%	49.91	1,297.76	51,731	1,992
	4.25%	53.03	1,300.88	51,856	2,116
	4.50%	56.15	1,304.00	51,980	2,241
2018/19 Increase	4.75%	59.27	1,307.12	52,105	2,365
	4.95%	61.77	1,309.61	52,204	2,465
	5.00%	62.39	1,310.24	52,229	2,490
	5.25%	65.51	1,313.36	52,354	2,614
	5.50%	68.63	1,316.48	52,478	2,739
	5.75%	71.75	1,319.60	52,603	2,863
	6.00%	74.87	1,322.72	52,727	2,988
	6.25%	77.99	1,325.84	52,852	3,112
Current Assumption in MTFP	6.35%	79.24	1,327.08	52,901	3,162
	6.40%	79.86	1,327.71	52,926	3,187
	6.50%	81.11	1,328.95	52,976	3,237

Mae tudalen hwn yn fwriadol wag

Council Tax 2019/20

Well-being Impact Assessment Report

This report summarises the likely impact of the proposal on the social, economic, environmental and cultural well-being of Denbighshire, Wales and the world.

Assessment Number:	360
Brief description:	It is a proposed rise in Council Tax of 6.35% in order to support the 2019/20 budget.
Date Completed:	15/01/2019 12:12:11 Version: 2
Completed by:	Richard Weigh
Responsible Service:	Finance
Localities affected by the proposal:	Whole County,
Who will be affected by the proposal?	Council Tax payers in Denbighshire
Was this impact assessment completed as a group?	No

IMPACT ASSESSMENT SUMMARY AND CONCLUSION

Before we look in detail at the contribution and impact of the proposal, it is important to consider how the proposal is applying the sustainable development principle. This means that we must act "in a manner which seeks to ensure that the needs of the present are met without compromising the ability of future generations to meet their own needs."

Score for the sustainability of the approach

★ ★ ★ ★ (3 out of 4 stars) Actual score : 25 / 30.

Implications of the score

The impacts are broadly neutral. This is because the Council Tax rise proposed supports a budget that protects existing service levels and increases investment in social care, schools and in new priorities. Clearly the impact is the increased tax paid by residents. The main mitigation is that around 25% of tax payers receive financial support through the Council Tax Reduction Scheme. However, it is recognised that for some taxpayers, the proposed rise will create an additional financial burden, particularly for those with relatively fixed incomes or little disposable income.

Summary of impact

Well-being Goals

A prosperous Denbighshire	Neutral
A resilient Denbighshire	Positive
A healthier Denbighshire	Neutral
A more equal Denbighshire	Neutral
A Denbighshire of cohesive communities	Positive
A Denbighshire of vibrant culture and thriving Welsh language	Neutral
A globally responsible Denbighshire	Neutral

Main conclusions

The focus of the proposal is on the short-medium term to maintain vital services in 2019/20. The impacts are broadly neutral. This is because the Council Tax rise proposed supports a budget that protects existing service levels and increases investment in social care, schools and in new priorities. Clearly the impact is the increased tax paid by residents. The main mitigation is that around 25% of tax payers receive financial support through the Council Tax Reduction Scheme. However, it is recognised that for some taxpayers, the proposed rise will create an additional financial burden, particularly for those with relatively fixed incomes or little disposable income. For such residents, the Council works closely and proactively with Citizens Advice to offer support with personal budgeting and benefit maximisation.

Evidence to support the Well-being Impact Assessment

- We have consulted published research or guides that inform us about the likely impact of the proposal
- We have involved an expert / consulted a group who represent those who may be affected by the proposal

proposal

We have engaged with people who will be affected by the proposal

THE LIKELY IMPACT ON DENBIGHSHIRE, WALES AND THE WORLD

A prosperous Denbighshire

Overall Impact	Neutral
Justification for impact	Whilst the Council Tax rise will increase the amount paid, it also allows the council to increase funding to provision in key areas such as social care and schools and maintain service levels broadly (there are some reductions but are not significant in terms of the size entire package) throughout other areas during 2019/20.
Further actions required	There will be an impact on the personal budgets of those who will not qualify for support: residents will pay more Council Tax - however there is support via the Council Tax reduction scheme for those who qualify for such support.

Positive impacts identified:

A low carbon society	
Quality communications, infrastructure and transport	
Economic development	Allows the council to continue an appropriate financial provision in 2019/20.
Quality skills for the long term	
Quality jobs for the long term	
Childcare	

Negative impacts identified:

A low carbon society	
Quality communications, infrastructure and transport	
Economic development	
Quality skills for the long term	
Quality jobs for the long term	
Childcare	

A resilient Denbighshire

Overall Impact	Positive
-----------------------	----------

Justification for impact	The Council Tax rise proposed supports a budget that includes continued support in key priority areas highlighted such as biodiversity and flood risk management.
Further actions required	Residents will pay more Council Tax - however there is support via the Council Tax Reduction Scheme for those who qualify for such support. For those who do not qualify for Council Tax Reduction Scheme support, the Council works closely and proactively with Citizens Advice to provide help and support with personal budgeting to those residents who may require it. Flexible payment options are available over ten or twelve months.

Positive impacts identified:

Biodiversity and the natural environment	The Council Tax rise supports a budget that includes new priorities, including enhancing biodiversity, the natural environment and flood risk management.
Biodiversity in the built environment	
Reducing waste, reusing and recycling	
Reduced energy/fuel consumption	
People's awareness of the environment and biodiversity	
Flood risk management	

Negative impacts identified:

Biodiversity and the natural environment	
Biodiversity in the built environment	
Reducing waste, reusing and recycling	
Reduced energy/fuel consumption	
People's awareness of the environment and biodiversity	
Flood risk management	

A healthier Denbighshire

Overall Impact	Neutral
Justification for impact	The proposal to raise Council Tax supports a budget that allows service eligibility criteria to be maintained as much. Not implementing the proposed rise would inevitably lead to reductions in service provision.

Further actions required	Residents will pay more Council Tax - however there is support via the Council Tax reduction scheme for those who qualify for such support. Help to those who do not qualify for Council Tax Reduction Scheme support, flexible payment options are available. Also, the Council works closely and proactively with Citizens Advice to provide help and support with personal budgeting to those residents who may require it.
---------------------------------	--

Positive impacts identified:

A social and physical environment that encourage and support health and well-being	
Access to good quality, healthy food	
People's emotional and mental well-being	The Council Tax proposal supports a budget that maintains activity and service eligibility criteria in 2019/20 and provides increased funding for social care.
Access to healthcare	
Participation in leisure opportunities	

Negative impacts identified:

A social and physical environment that encourage and support health and well-being	
Access to good quality, healthy food	
People's emotional and mental well-being	In some circumstances, where residents have relatively fixed incomes or little disposable income and do not qualify for support, the additional cost may cause a degree of anxiety or stress.
Access to healthcare	
Participation in leisure opportunities	

A more equal Denbighshire

Overall Impact	Neutral
Justification for impact	The proposal to raise Council Tax supports a budget that avoids significant cuts to services received by the public in 2019/20. There are no known negative impacts on people with protected characteristics, there is an assumption that some people with protected characteristics will be eligible for council tax relief

<p>Further actions required</p>	<p>Residents will pay more Council Tax - however there is support via the Council Tax Reduction Scheme for those who qualify for such support. If someone is eligible for Council Tax support, the support applies immediately and so there would be no delay in accessing the support. For those who do not qualify for Council Tax Reduction Scheme support, the Council works closely and proactively with Citizens Advice to provide help and support with personal budgeting to those residents who may require it. Flexible payment options are available over ten or twelve months.</p>
--	--

Positive impacts identified:

<p>Improving the well-being of people with protected characteristics. The nine protected characteristics are: age; disability; gender reassignment; marriage or civil partnership; pregnancy and maternity; race; religion or belief; sex; and sexual orientation</p>	<p>The proposals allow for additional funding to be allocated to social care budgets. There are no known negative impacts on people with protected characteristics, there is an assumption that some people with protected characteristics will be eligible for council tax relief.</p>
<p>People who suffer discrimination or disadvantage</p>	
<p>Areas with poor economic, health or educational outcomes</p>	
<p>People in poverty</p>	

Negative impacts identified:

<p>Improving the well-being of people with protected characteristics. The nine protected characteristics are: age; disability; gender reassignment; marriage or civil partnership; pregnancy and maternity; race; religion or belief; sex; and sexual orientation</p>	
--	--

People who suffer discrimination or disadvantage	
Areas with poor economic, health or educational outcomes	
People in poverty	Residents will pay more Council Tax. Those who qualify will be supported by the Council Tax reduction scheme. There will be some residents who do not qualify and for whom the tax rise will be an additional burden.

A Denbighshire of cohesive communities

Overall Impact	Positive
Justification for impact	The proposal to raise Council Tax supports a budget that protects front line services and protects the investment in new priority areas to enhance community resilience.
Further actions required	Residents will pay more Council Tax - however there is support via the Council Tax Reduction Scheme for those who qualify for such support. For those who do not qualify for Council Tax Reduction Scheme support, the Council works closely and proactively with Citizens Advice to provide help and support with personal budgeting to those residents who may require it. Flexible payment options are available over ten or twelve months.

Positive impacts identified:

Safe communities and individuals	
Community participation and resilience	The proposal avoids significant cuts to service levels during 2019/20 and builds in priority investment in connecting communities and resilience as part of the priority funding for 2019/20.
The attractiveness of the area	
Connected communities	
Rural resilience	

Negative impacts identified:

Safe communities and individuals	
Community participation and resilience	
The attractiveness of the area	
Connected communities	
Rural resilience	

A Denbighshire of vibrant culture and thriving Welsh language

Overall Impact	Neutral
Justification for impact	The proposal to raise Council Tax supports a budget that helps to maintain services received by the public.
Further actions required	The negatives are managed through Council Tax relief being available for those who qualify for the support, though clearly this does not address the impact on all residents.

Positive impacts identified:

People using Welsh	
Promoting the Welsh language	
Culture and heritage	

Negative impacts identified:

People using Welsh	
Promoting the Welsh language	
Culture and heritage	

A globally responsible Denbighshire

Overall Impact	Neutral
Justification for impact	The proposal to raise Council Tax supports a budget that allows service levels to be broadly maintained in 2019/20 and so should not therefore adversely impact supply chains.
Further actions required	Residents will pay more Council Tax - however there is support via the Council Tax Reduction Scheme for those who qualify for such support. For those who do not qualify for Council Tax Reduction Scheme support, the Council works closely and proactively with Citizens Advice to provide help and support with personal budgeting to those residents who may require it. Flexible payment options are available over ten or twelve months.

Positive impacts identified:

Local, national, international supply chains	The proposal allows for service levels to be broadly maintained during 2019/20.
Human rights	
Broader service provision in the local area or the region	

Negative impacts identified:

Local, national, international supply chains	
Human rights	
Broader service provision in the local area or the region	

Adroddiad i'r:	Cyngor Llawn
Dyddiad y Cyfarfod:	29 Ionawr 2019
Aelod / Swyddog Arweiniol: Cyllid	Julian Thompson-Hill / Richard Weigh, Prif Swyddog
Awdur yr Adroddiad:	Leah Gray, Rheolwr Refeniw/ Steve Gadd, Prif Gyfrifydd
Teitl:	Cynllun Lleihau Treth Y Cyngor 2019/20

1. **Am beth mae'r adroddiad yn sôn?**

Mabwysiadu Cynlluniau Lleihau Treth y Cyngor Cymru Gyfan a Rheoliadau Gofynion Rhagnodedig (Cymru) 2013 a Chynlluniau Lleihau Treth y Cyngor Cymru Gyfan a Rheoliadau Diwygiadau Gofynion Rhagnodedig (Cymru) 2019.

2. **Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?**

Roedd Deddf Diwygio Lles 2012 yn cynnwys darpariaethau i ddiddymu budd-dal treth y cyngor yn ei ffurf bresennol ar draws y DU. O 31 Mawrth 2013 daeth budd-dal treth y cyngor i ben ac mae'r cyfrifoldeb am ddarparu cefnogaeth ar gyfer treth y cyngor a'r arian sy'n gysylltiedig, wedi cael ei basio i Lywodraeth Cymru. Roedd Llywodraeth Cymru, mewn partneriaeth ag awdurdodau lleol yng Nghymru, wedi cyflwyno cynllun newydd i ddarparu cymorth treth y cyngor a fabwysiadwyd gan y Cyngor ym mis Ionawr 2013.

Mae Llywodraeth Cymru wedi cwblhau'r ddau set o reoliadau ar 8 Ionawr 2019 ac mae angen mabwysiadu'r Cynlluniau Lleihau Treth y Cyngor newydd a'r Rheoliadau Gofynion Rhagnodedig (Cymru) 2013, a Rheoliadau diwygiadau 2019 erbyn 31 Ionawr 2019.

3. **Beth yw'r Argymhellion?**

Aelodau i fabwysiadu'r Cynlluniau Lleihau Treth y Cyngor a'r Rheoliadau Gofynion Rhagnodedig (Cymru) 2013, a'r Rheoliadau Diwygiadau i Ofynion Rhagnodedig (Cymru) 2019, o ran blwyddyn ariannol 2019/20.

Bod yr aelodau'n cymeradwyo'r 3 elfen ddewisol o'r cynllun, a ddangosir yn adran 4.2, ar gyfer 2019/20.

4. **Manylion yr Adroddiad**

4.1 **Y Cynllun Arfaethedig 2019/20**

Wrth ystyried datblygu cynllun newydd ar gyfer 2019/20 fe gytunodd Llywodraeth Cymru y dylai'r cynllun diwygiedig archwilio'r pamedrau canlynol:

- Parhau gydag un cynllun a ddiffinnir yn genedlaethol i ddarparu lefel gyson o gymorth i hawlwy'r ar draws Cymru. Mae'r lefel uchaf o gefnogaeth wedi ei osod ar 100%.
- I barhau i ddarparu nifer fach o elfennau dewisol, yn debyg i'r rhai sydd ar gael o dan y cynllun presennol, gan alluogi awdurdodau lleol i ymateb i'w hamgylchiadau lleol gwahanol (ar yr amod bod costau unrhyw amrywiad lleol yn cael eu hariannu'n lleol).

- Parhau i fod yn seiliedig ar ddiwygio'r system Budd-dal Treth y Cyngor flaenorol, tan 2020-21 fel bod y risgiau gweithredol yn cael eu rheoli ac y gellir parhau i ddarparu cymorth.

Uwchraddio ar gyfer 2019-20

Mae Rheoliadau CTRS 2013 yn cael eu diwygio er mwyn uwchraddio ffigyrau ariannol penodol ar gyfer 2019-20 a ddefnyddir i gyfrifo hawl i ostyngiad ar gyfer ymgeiswyr nad ydynt yn gymwys i gael budd-dal.

Bydd nifer o ffigurau eraill yn y Rheoliadau CTRS 2013 yn cael eu diwygio, mae'r rhain yn cynnwys:

- **Lwfansau personol mewn perthynas â phremiymau oedran gweithio, gofalwyr ac anabledd.**
Mae'r ffigyrau ariannol mewn perthynas â'r lwfansau hyn wedi cael eu diwygio ac wedi cynyddu yn unol â chostau byw cynyddol. Y confensiwn yw uwchraddio yn unol â ffigwr Mynegai Prisiau Defnyddwyr mis Medi o'r flwyddyn flaenorol (sef 2.4% ar gyfer 2019-20). Gan fod Deddf Diwygio'r Gyfundrefn Les a Gwaith wedi rhewi uwchraddio'r lwfansau oedran gweithio o fewn y budd-daliadau nawdd cymdeithasol, effaith cynyddu'r lwfansau hyn o fewn CTRS yw na fyddant mwyach ochr yn ochr ag elfennau tebyg ym maes Budd-dal Tai.
- **Lwfansau personol mewn perthynas ag ymgeiswyr sy'n bensiynwyr**
Mae'r ffigyrau ariannol mewn perthynas â chyfraddau pensiynwyr wedi eu diwygio ac yn cyd-fynd â Budd-dal Tai. Mae'r rhain wedi cael eu cyfrifo gyda chymorth gan yr Adran Gwaith a Phensiynau yn dilyn Datganiad yr Hydref y Canghellor yn 2017, ac maent wedi cael eu huwchraddio drwy wahanol dechnegau. Er enghraifft, caiff gwarant safonol lleiaf y Credyd Pensiwn ei uwchraddio gan enillion, tra bod y Pensiwn Ychwanegol a'r cynyddrannau yn cael eu huwchraddio gan brisiau.
- **Didyniadau annibynyddion**
Bydd y ffigyrau ariannol mewn perthynas â bandiau incwm a didyniadau a wnaed mewn perthynas ag 'annibynyddion' yn cael eu huwchraddio. Os na chaiff diwygiadau eu gwneud, ni fyddai didyniadau priodol yn cael eu gwneud o ddyfarniadau CTRS, gan na fyddai'r trothwyon incwm yn adlewyrchu enillion cyfartalog mwyach, ac ni fyddai'r didyniad yn adlewyrchu cost gyffredinol y dreth gyngor mwyach.

Diwygiadau Ychwanegol

Yn ogystal ag uwchraddio'r ffigyrau ariannol, mae angen nifer o ddiwygiadau yn dilyn hynny i Reoliadau CTRS 2013 i sicrhau fod Rheoliadau 2013 yn parhau'n gyfredol ac yn addas i'r diben.

- Caiff diwygiadau eu gwneud mewn perthynas â'r Lwfans Cymorth Cyflogaeth. Cafodd yr elfen Gweithgaredd Cysylltiedig Â Gwaith gaiff ei dalu i'r rhai sy'n derbyn Lwfans Cymorth Cyflogaeth (Grŵp Gweithgaredd Cysylltiedig Â Gwaith) ei ddiddymu ar gyfer Ceisiadau Newydd o 3.4.2017 a bydd yr elfen gyfatebol yn y Credyd Cynhwysol hefyd yn cael ei ddiddymu. Ond fe fydd yna rai achosion a fydd yn parhau i gael mynediad i'r Grŵp Gweithgaredd Cysylltiedig â Gwaith. Bydd

diwygiadau testunol yn cael eu gwneud yn dilyn hynny i Reoliadau CTRS 2013 i sicrhau eu bod yn parhau'n gyfredol.

- Yn Ebrill 2018, bydd Rhan 1 Rheoleiddio ac Arolygu Deddf Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016 yn dechrau i bwrpasau penodol. Bydd Rhan 1 y Ddeddf yn disodli'r gyfundrefn ar gyfer rheoleiddio ac arolygu lleoliadau gofal cymdeithasol yng Nghymru. Pan fyddant yn cael eu gweithredu, bydd y darpariaethau hyn yn disodli rheoleiddio sefydliadau gofal cymdeithasol ac asiantaethau o dan Ddeddf Safonau Gofal 2000. Bydd Rhan 1 y Ddeddf yn dechrau mewn perthynas â'r lleoliadau canlynol o Ebrill 2018, gwasanaeth cartref gofal, gwasanaeth llety diogel, gwasanaeth teulu preswyl a gwasanaeth cefnogaeth yn y cartref. Caiff newidiadau eu gwneud i Reoliadau CTRS 2013 i adlewyrchu'r gwasanaeth newydd.
- Cyflwynwyd Taliad Cefnogaeth Mewn Galar ar gyfer gweddwon a phartneriaid sifil ddaeth yn weddwon wedi Ebrill 2017. Mae newidiadau wedi eu gwneud i reoliadau CTRS 2013 i sicrhau nad chaiff y taliadau hyn eu cynnwys yn y rhestr ddiystyru Cyfalaf ac Incwm.
- Crëwyd dwy gronfa elusennol yn 2017 i helpu'r rhai ddioddefodd ymosodiadau terfysgol sef 'We Love Manchester Emergency Fund' a'r 'London Emergencies Trust'. Bydd newidiadau'n cael eu gwneud i Reoliadau CTRS 2013 i sicrhau fod y taliadau hyn yn cael eu cynnwys yn rhestr o'r hyn gaiff eu diystyru o ran incwm a chyfalaf.
- Cafodd cynllun Gwaed Heintiedig (Cymru) ei gyflwyno yng Nghymru i ddarparu cymorth ariannol i bobl sydd wedi eu heintio â HIV neu Hepatitis C yn dilyn triniaeth o fewn y Gwasanaeth Iechyd gyda gwaed wedi ei heintio yn y 1970au a'r 1980au. Bydd rheoliadau CTRS 2013 yn cael eu newid i sicrhau fod y taliadau yn cael eu diystyru wrth gyfrif incwm a chyfalaf i bwrpas asesu hawl unigolyn i Ostyngiad yn Nhreth y Cyngor.
- O ran y CTRS yng Nghymru caiff £10 yr wythnos ei ddiystyru o ran y taliadau a wneir i ddioddefwyr erledigaeth Sosialaeth Genedlaethol gan Lywodraethau'r Almaen ac Awstria. Bydd Rheoliadau CTRS 2013 yn cael eu diwygio fel y bydd taliadau a wneir i ddioddefwyr erledigaeth Sosialaeth Genedlaethol gan Lywodraeth yr Iseldiroedd yn cael eu trin yn yr un modd.
- Mae'r Ymddiriedolaeth Thalidomide yn gweinyddu'r Grant Iechyd Thalidomide ar ran yr Adran Iechyd. Bwriad y taliadau gan yr Ymddiriedolaeth oedd cynorthwyo pobl yr achoswyd eu hanableddau gan y defnydd o Thalidomide i gwrdd â chostau'n ymwneud ag iechyd. Bydd rheoliadau CTRS 2013 yn cael eu diwygio i sicrhau fod taliadau o'r fath yn cael eu diystyru'n llawn wrth gyfrif cyfalaf i bwrpas asesu hawl unigolyn i ostyngiad yn Nhreth y Cyngor ac wrth benderfynu incwm yr annibynyddion.

4.2 **Elfennau Dewisol ar gyfer penderfyniad y Cyngor**

- a) Y gallu i gynyddu'r cyfnod talu estynedig safonol o 4 wythnos a roddir i bobl ar ôl iddynt ddychwelyd i'r gwaith os ydynt wedi bod yn derbyn budd-dal cymwys perthnasol am o leiaf 26 wythnos
- b) Disgresiwn i ddiystyru rhan neu'r swm cyfan o Bensiynau Anabledd Rhyfel a Phensiynau Rhyfel Gwagedd Gweddwr wrth gyfrifo incwm.

- c) Y gallu i ôl-ddyddio, am hyd at 6 mis unrhyw gais dyfarniadau Cymorth Treth y Cyngor ar gyfer cwsmeriaid oedran gweithio fwy na'r cyfnod safonol o 3 mis cyn y cais.

- 4.3 Roedd Llywodraeth Cymru wedi cynnal ymarfer ymgynghori ffurfiol ar y cynllun presennol a'r newidiadau posibl, gan ei alluogi i fod yn gost niwtral i Awdurdodau Lleol. Cyflwynwyd sylwadau gan nifer o sefydliadau, gan gynnwys Cyngor Sir Ddinbych, gan awgrymu newidiadau i'r cynllun.

Ar ôl ystyriaeth briodol, penderfynwyd parhau â'r cynllun fel y mae, gydag unrhyw ddiffyg rhwng y lleihad a roddir a'r grant penodol a dderbynnir, yn cael ei feddu gan yr Awdurdod Lleol.

Yn anffodus, mae Llywodraeth Cymru hefyd wedi penderfynu bod y lefelau cyllid ar gyfer y cynllun i aros ar lefelau 2013/14, a greodd bwysau cyllidebol yn 2018/19 ac a fydd yn parhau i wneud hynny yn 2019/20.

5. **Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?**
Bydd mabwysiadu'r cynllun hwn yn helpu pobl ddi-amddiffyn, gan sicrhau eu bod yn byw mor annibynnol ag sy'n bosibl.
6. **Beth fydd cost hyn a beth fydd ei effaith ar wasanaethau eraill?**
Mae £9.163m wedi ei nodi yn y cytundeb ar gyfer Sir Ddinbych ar gyfer Cefnogaeth Treth y Cyngor gan Lywodraeth Cymru. Fodd bynnag, y gwariant presennol yw £9.558 os byddai Treth y Cyngor Net yn cynyddu 6.35% (h.y. cynnydd arfaethedig y cynghorau) mae'r gwariant a ragwelir ar gyfer 2019/20 oddeutu £10.165miliwn. Mae hyn yn rhoi diffyg o tua £1.002m ar gyfer 2019/20 y mae darpariaeth gyllidebol wedi ei gwneud fel rhan o gynigion y gyllideb ar gyfer 2019/20.
7. **Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Les?**
Nid oes Asesiad o Effaith ar Les wedi'i gwblhau ar gyfer yr adroddiad hwn gan fod y cynnig ar gyfer ymestyn y cynllun presennol yr ymgynghorwyd arno yn 2012. Nid oes unrhyw newidiadau materol arfaethedig (a dim newidiadau i'r elfennau dewisol), fodd bynnag, mae'n ofyniad cyfreithiol bod y cynllun yn cael ei gymeradwyo'n ffurfiol gan y Cyngor yn flynyddol.
8. **Pa ymgynghoriadau a gynhaliwyd gyda'r Pwyllgorau Craffu ac eraill?**
Ddim yn berthnasol gan fod hyn yn ymestyniad o'r cynllun presennol yr ymgynghorwyd arno yn 2012.
9. **Datganiad y Prif Swyddog Cyllid**
Mae'n ofynnol i'r Cyngor fabwysiadu cynllun lleihau yn flynyddol. Gan fod cyllid ar gyfer CTRS wedi aros yn sefydlog, neu wedi gostwng, ar draws Cymru am nifer o flynyddoedd mae effaith y cynnydd yn Nhreth y Cyngor ar y cynllun gostwng yn gorfod cael ei ariannu'n lleol. Mae'r cynigion yn yr adroddiad hwn wedi eu cynnwys fel rhan o gynigion y gyllideb ar gyfer 2019/20.
10. **Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?**
Mae risgiau i'r Cyngor o beidio mabwysiadu'r cynllun hwn, gan y byddai'n rhaid i Gyngor Sir Ddinbych yn dilyn hynny fabwysiadu'r cynllun diofyn, a allai gynyddu cyfanswm y gost.

11. Pŵer i wneud y Penderfyniad

- Cynlluniau Gostyngiadau Treth y Cyngor a Rheoliadau Gofynion Rhagnodedig (Cymru) 2013.
- Rheoliadau Cynllun Lleihau Treth y Cyngor (Cynllun Diofyn) (Cymru) 2013.
- Rheoliadau Cynlluniau Gostyngiadau Treth y Cyngor (Gofynion Rhagnodedig a'r Cynllun Diofyn) (Cymru) (Diwygiad) 2019.

Mae tudalen hwn yn fwriadol wag

**Explanatory Memorandum to the Council Tax Reduction Schemes
(Prescribed Requirements and Default Scheme) (Wales) (Amendment)
Regulations 2019**

This Explanatory Memorandum has been prepared by Local Government Strategic Finance Division and is laid before the National Assembly for Wales in conjunction with the above subordinate legislation and in accordance with Standing Order 27.1.

Minister's Declaration

In my view, this Explanatory Memorandum gives a fair and reasonable view of the expected impact of the Council Tax Reduction Schemes (Prescribed Requirements and Default Scheme) (Wales) (Amendment) Regulations 2019. I am satisfied that the benefits outweigh any costs.

**Mark Drakeford
Cabinet Secretary for Finance
27 November 2018**

1 Description

- 1.1 Council Tax Reduction Schemes (CTRS) are the mechanism by which local authorities provide support to low income households in meeting their council tax liability.
- 1.2 This statutory instrument makes amendments to the Council Tax Reduction Schemes and Prescribed Requirements (Wales) Regulations 2013 and the Council Tax Reduction Schemes (Default Scheme) (Wales) Regulations 2013 (referred to collectively in this Explanatory Memorandum as “the 2013 CTRS Regulations”). It updates certain figures used to calculate an applicant’s entitlement to a reduction under a Council Tax Reduction Scheme, and the subsequent level of reduction.

2 Matters of special interest to the Constitutional and Legislative Affairs Committee

- 2.1 None.

3 Legislative background

- 3.1 Section 10 of, and Schedule 4 to, the Local Government Finance Act 2012 inserted a new Section 13A and new Schedule 1B into the Local Government Finance Act 1992 (the 1992 Act). These provisions enabled the Welsh Ministers to introduce Council Tax Reduction Schemes (CTRS) in Wales via regulations.
- 3.2 The relevant provisions in the Local Government Finance Act 2012 were subject to a Legislative Consent Motion which was approved by the National Assembly for Wales on 26 June 2012. The Local Government Finance Act 2012 received Royal Assent on 1 November 2012.
- 3.3 This statutory instrument is laid and made under the new section 13A of, and the new Schedule 1B to, the Local Government Finance Act 1992. The instrument is subject to approval of the Assembly (the affirmative procedure).

4 Purpose and intended effect of the legislation

- 4.1 This statutory instrument amends the 2013 CTRS Regulations to update certain figures in those Regulations used to calculate entitlement to a council tax reduction, and the amount of any reduction awarded to applicants in the 2019-20 financial year.

Background

- 4.2 The Welfare Reform Act 2012 contained provisions to abolish Council Tax Benefit from 31 March 2013. From 1 April 2013, responsibility for providing support for council tax was devolved to local authorities in England. Fixed funding, reduced by 10% compared to the 2012-13 costs, was passed to the

Welsh Government and to the Scottish Government to allow the Devolved Administrations to develop replacement schemes.

- 4.3 Following the UK Government's decision, the Welsh Government sought provisions in the Local Government Finance Act 2012 which amended the Local Government Finance Act 1992 (the 1992 Act), to provide the Welsh Ministers with executive powers to introduce Council Tax Reduction Schemes in Wales via regulations.
- 4.4 The 2013 CTRS Regulations were approved by the National Assembly for Wales on 26 November 2013.
- 4.5 The Welsh Government provided £244m in the Local Government Settlement for CTRS for 2013-14. This was partly funded through the fixed budget of £222m which was transferred from the UK Government. The Welsh Government provided an additional £22m to enable local authorities to continue to provide all eligible applicants with their full entitlement to support. The Welsh Government has continued to provide £244m within the local government settlement each year since.

2013 CTRS Regulations

- 4.6 Aligned with the provisions in the 1992 Act, the 2013 CTRS Regulations govern the operation of CTRS in Wales. These regulations were closely based on the previous Council Tax Benefit rules to prevent low-income households facing sharp changes in the level of support they received. All eligible applicants were automatically and seamlessly transferred from Council Tax Benefit onto Council Tax Reduction Schemes from 1 April 2013.
- 4.7 If an applicant receives Income Support, Income-Based Jobseeker's Allowance (JSA), Income-Based Employment and Support Allowance (ESA), Pension Credit, or Pension Credit Guarantee, they are entitled to the maximum, full, reduction in their council tax liability. Approximately 70% of CTRS applicants in Wales receive the passported benefits.
- 4.8 If an applicant does not receive any of the passported benefits, the weekly amount of money which they are judged to need to live on is calculated. This is known as the 'applicable amount' and consists of two components:
 - The first is the personal allowance – the basic amount a person needs to live, which varies according to the household's circumstances. For example, the allowance for a couple with children is higher than for a single person without children. These allowances are also set at higher rates for those who have reached State Pension Age.
 - The second component is the premium – additional amounts added to reflect any personal circumstances which increase the cost of living, such as a disability or carer's responsibilities. Once the applicable amount has been determined, the applicant's level of income is calculated.

- 4.9 Universal Credit (UC) recipients are treated in a similar way to non-passported applicants. However, instead of an 'applicable amount' being calculated, the 'maximum amount' (calculated within their UC application) is used instead.
- 4.10 If the applicable amount (or maximum amount) is higher than an applicant's calculated income, they are entitled to the maximum reduction in their council tax liability. If income exceeds the applicable amount, the weekly entitlement is reduced by 20p for each £1 of excess weekly income, until entitlement is withdrawn – this is known as the taper.
- 4.11 Adjustments can be made to the maximum amount of reduction a person can receive to take account of adults living in the dwelling who are not dependants of the applicant and who are therefore assumed to make a financial contribution to the household (non-dependant deductions).
- 4.12 Adjustments can also be made to take into account of savings. If an applicant has capital of £6,000 (or £10,000 for pension age claimants) or less, this will be ignored when working out whether they are entitled to a reduction.
- 4.13 If a working-age applicant has capital of between £6,000 and £10,000, the local authority will treat it as income. This is known as tariff income. The local authority will assume an applicant has an income of £1 a week for each £500 of capital between £6,000 and £10,000. This will be added to other income to work out whether an applicant is entitled to a reduction and how much they are entitled to.

Uprating figures for 2019-20

- 4.14 This statutory instrument amends the 2013 CTRS Regulations to uprate financial figures used to calculate entitlement to a reduction in line with Welsh Government policy.
- 4.15 The statutory instrument seeks to uprate a number of other figures included in the 2013 CTRS Regulations. These include:
- Personal allowances in relation to working age, and carer and disabled premiums
The financial figures in respect of these allowances have been amended and have increased in line with the cost of living rises. The convention is to uprate in line with the Consumer Price Index figure for September from the previous year (2017), which is 3.0%.
 - Personal allowances in relation to pensioners
The financial figures in respect of pensioner rates have been amended and are aligned with Housing Benefit. These have been calculated with assistance from the Department of Work and Pensions following the Chancellor's Autumn Budget 2017 and have been uprated by different mechanisms. For example, the Pension Credit standard minimum

guarantee is uprated by earnings, whereas the Additional Pension and increments are uprated by prices.

- Non-dependant deductions
The financial figures for the income bands and deductions made in relation to non-dependants will be uprated. If amendments are not made, the deductions from CTRS awards would not be appropriate as the income thresholds would no longer reflect average earnings and the deduction would no longer reflect the overall cost of council tax.

Bereavement Support Payments

4.16 A social security benefit called Bereavement Support Payment (BSP) was introduced for surviving spouses and civil partners who are widowed after April 2017. Unlike previous bereavement benefits which can be paid for as long as the applicant satisfies the conditions of entitlement, BSP is only payable for a maximum period of up to 18 months from the date the spouse or civil partner died. The amendments made to the 2019 Regulations ensure that various payments of BSP are disregarded in the calculation of income so that:

- The initial larger payment and any arrears which are included in the first monthly payment are treated as capital, and a 12-month disregard is applied from the date of payment, to allow for sufficient time for monies to be spent by the recipient;
- Subsequent smaller monthly payments (except for arrears) are treated as income and disregarded for a month.

Additional Consequential Amendments

4.17 In addition to uprating the financial figures, this statutory instrument makes a number of consequential amendments to the 2013 CTRS Regulations. These ensure the 2013 Regulations remain up-to-date and fit for purpose.

Transfer of Name and Functions to Secretary of State

4.18 The Secretaries of State for Health and Social Care and for Housing, Communities and Local Government and Transfer of Functions (Commonhold Land) Order 2018 changes the name of the Secretary of State for Health to the Secretary of State for Health and Social Care and transfers functions from the Secretary of State for Housing, Communities and Local Government.

4.19 This statutory instrument makes consequential changes to the 2013 CTRS Regulations to reflect the change in name and transfer of functions.

Disregards for Members of a Couple

4.20 ESA is an income-replacement benefit for people of working age who cannot work because of a health condition or disability. Universal Credit provides a

new single system of means-tested support for people of working age who are either in or out of work. UC is gradually replacing income-based ESA as it is rolled out across the UK.

- 4.21 In the Summer Budget 2015, it was announced that the Work-Related Activity Component paid to those in the ESA (Work-Related Activity Group) (WRAG) would be abolished for new claims from 3 April 2017. The equivalent element in UC will also be abolished. However, there will be some ESA cases after April who will continue to have access to the Work-Related Activity Component.
- 4.22 The 2013 Regulations make provision for a number of payments to be disregarded for the purposes of calculating income and/or capital. The amendments to the 2019 Regulations are intended to clarify the qualifying conditions for a disregard when an applicant is a member of a couple so that the person working must also be the person who meets the qualifying conditions by being the person who is:
- entitled to a disability premium, or
 - is receiving the support component as part of their award of ESA, or
 - is in the work-related activity group for ESA.

Non-dependant deductions

- 4.23 The 2013 Regulations make provision for deductions to be made when calculating the maximum council tax reduction a person will be entitled to including deductions for non-dependants who live with the applicant. However, further provision is made for certain non-dependants. The 2019 Regulations clarify the position in respect of non-pensioners so that that no deduction will occur where a non-dependant is not in the work related activity group and is in receipt of certain benefits (income support, state pension credit, income-based JSA or income related ESA). This mirrors provision made in the Council Tax Reduction Schemes (Prescribed Requirements and Default Scheme) (Wales) (Amendment) Regulations 2018 concerning pensioners.

The Regulation and Inspection of Social Care (Wales) Act 2016

- 4.24 Part 1 of the Regulation and Inspection of Social Care (Wales) Act 2016 replaces the regime for the regulation and inspection of social care settings under the Care Standards Act 2000. Part 1 of the 2016 Act was commenced in respect of the following services in April 2018:
- A care home service
 - A secure accommodation service
 - A residential family service and
 - A domiciliary support service.
- 4.25 In April 2019, Part 1 will be commenced in respect of a fostering service. The process for approving foster parents is set out in the Fostering Services (Wales) Regulations 2003. However, in consequence of the commencement of Part 1, those Regulations may be replaced by further regulations made

pursuant to sections 87 and 93 of the Social Services and Well-being (Wales) Act 2014 during the next financial year.

4.26 In calculating income for the purposes of determining eligibility for a council tax reduction, the 2013 Regulations make provision for relevant childcare charges to be deducted from earnings including charges where the childcare is provided by a foster parents or a kinship carer who has been approved as such under the 2003 Regulations. The amendments in the 2019 Regulations ensure that foster parents approved under the current scheme set out in the 2003 Regulations or under any regulations made pursuant to sections 87 and 93 of the 2014 Act will be subject to provision made in the 2013 Regulations in respect of the treatment of childcare charges.

Regulatory Impact Assessment (RIA)

Options

Option 1 – Do nothing

- 1 If the financial figures used to assess household allowances in the council tax reduction means-test remained static, the criteria used would be slightly less generous for non-passported applicants and lead to a small decrease in support in real terms.
- 2 The financial figures used to assess the eligibility of households with non-dependants would be out-of-date. The income thresholds would no longer reflect average earnings and the adjustment made to the final council tax reduction would no longer reflect overall cost of council tax.
- 3 It would also mean that consequential amendments would not be made to the 2013 CTRS Regulations to take account of changes to related welfare benefits and other legislation. This could disadvantage some applicants by reducing or stopping their entitlement to support. It could also create confusion for applicants and increase the administrative burden for local authorities and advice providers.

Option 2 – Make amending Regulations

- 4 This option would mean that amendments would be made to uprate the financial figures in the 2013 CTRS Regulations in line with to Welsh Government policy, cost-of-living increases and changes to qualifying benefits.
- 5 The financial figures in relation to working age, disability or carer rates will continue to increase with the cost of living (2.4%, as measured by CPI) for 2019-20. The personal allowances for pensioners will be uprated to align with those for Housing Benefit and the benefit system. The increase would be aligned to the UK Government's Standard Minimum Guarantee and Savings Credit.
- 6 The financial figures used to calculate the adjustment for non-dependant deductions would be uprated. The income thresholds in relation to non-dependants would be uprated to reflect average earnings and the non-dependant deduction from CTRS would reflect the average increase in council tax.

Costs and Benefits

Costs

Option 1 – Do nothing

- 7 If the financial figures for working age and pensioner allowances do not increase with the cost of living (as measured by CPI), CTRS recipients would be slightly worse off in real terms.
- 8 The financial figures used to assess the eligibility of households with non-dependants would also be out-of-date. The calculation would no longer make a fair assessment of the income of non-dependants or the overall cost of council tax. There is a risk that this aspect of the scheme would be viewed as unfair or inequitable.
- 9 If the technical and consequential amendments to the 2013 CTRS Regulations are not made, they would no longer align with Housing Benefit provisions or other related benefits. It would lead to references being out of sync with the overall benefits system and could disadvantage certain applicants by reducing their entitlement to support. This could potentially lead to additional administrative burden on local authorities and advice providers. It may also lead to confusion for some applicants who, as a result, could be treated significantly differently under benefit schemes.

Benefits

- 10 Not uprating pensioner and working age figures would help to limit any increases in total reductions under CTRS. However not uprating figures in relation to non-dependant deductions, would result in council tax reductions for relevant households being higher than they would otherwise be.

Option 2 – Make amending Regulations

Costs

- 11 Uprating the financial figures in respect of pensioners and working age allowances would slightly increase total reductions under CTRS. However, if the financial figures in relation to non-dependant deductions were also uprated, this would mitigate some of the increase in total reductions. Consequently, total council tax reductions are not expected to rise significantly as a result of the uprating.

Benefits

- 12 Uprating the financial figures in the 2013 CTRS Regulations will ensure that the personal allowance for working age applicants continues to increase in line with the CPI (2.4%).

- 13 Up-rating the financial figures in respect of the personal allowance for pensioners continues to increase in line with the standard minimum guarantee and savings credit.
- 14 If the financial figures in relation to non-dependant deduction rates are up-rated, this will ensure the calculation used to assess the eligibility of non-dependant households remains up-to-date. The calculation would continue to make a fair assessment of the income of non-dependants and the cost of council tax. This will ensure the system remains fair and equitable.
- 15 As part of these Regulations, consequential and technical amendments are made that are associated with wider welfare changes made by the UK government. This would ensure CTRS reflects changes made to interrelated social security benefits which often determine entitlement to a reduction. It would also avoid any additional administrative burden for local authorities or advice providers arising from managing different regimes.

Sectors

- 16 Local government and the voluntary sector were consulted during the development of proposals to introduce CTRS in Wales. Draft regulations for 2019-20 have been shared with local authorities.
- 17 This legislation will not affect the business sector.

Duties

- 18 In drafting these Regulations consideration has been given to the duty on Welsh Ministers to promote equality and eliminate discrimination.
- 19 An Equality Impact Assessment was completed for the introduction of the 2013 CTRS Regulations.
- 20 This statutory instrument is provided bilingually. CTRS is implemented and operated by local authorities who are under general duties to comply with Welsh language and sustainable development duties.
- 21 Further consideration has been given as to whether CTRS could be used to improve the opportunities of persons to use the Welsh language treating the Welsh language no less favourably than the English language. As the sole purpose of CTRS is to provide support to low-income households in meeting their council tax liability, it is considered there are no such opportunities.
- 22 Maintaining full entitlements to CTRS will continue to help low-income households in meeting their council tax liability and, as such, will contribute to the Welsh Government's commitment to make council tax fairer.

Competition Assessment

- 23 These Regulations have been scored against the competition filter test which indicated that there will be no detrimental effect on competition.

Consultation

- 24 No consultation has been undertaken in respect of this statutory instrument. The 2013 CTRS Regulations were consulted upon and details are provided in the Regulatory Impact Assessments accompanying those Regulations.

Post implementation review

- 25 Amendments are required on an annual basis to uprate the financial figures used to calculate entitlements to reductions. This provides an opportunity to review the legislation.

Mae tudalen hwn yn fwriadol wag

2019 Rhif 11 (Cy. 5)

Y DRETH GYNGOR, CYMRU

Rheoliadau Cynlluniau Gostyngiadau'r Dreth Gyngor (Gofynion Rhagnodedig a'r Cynllun Diofyn) (Cymru) (Diwygio) 2019

NODYN ESBONIADOL

(Nid yw'r nodyn hwn yn rhan o'r Rheoliadau)

Mae'r Rheoliadau hyn yn diwygio Rheoliadau Cynlluniau Gostyngiadau'r Dreth Gyngor a Gofynion Rhagnodedig (Cymru) 2013 ("y Rheoliadau Gofynion Rhagnodedig") a Rheoliadau Cynlluniau Gostyngiadau'r Dreth Gyngor (Cynllun Diofyn) (Cymru) 2013 ("y Rheoliadau Cynllun Diofyn") a wnaed o dan adran 13A(4) a (5) o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992, ac Atodlen 1B iddi.

Mae'r Rheoliadau Gofynion Rhagnodedig yn ei gwneud yn ofynnol i bob awdurdod bilio yng Nghymru wneud cynllun sy'n pennu'r gostyngiadau sydd i fod yn gymwys i symiau o'r dreth gyngor sy'n daladwy gan bersonau, neu gan ddsbarthiadau o bersonau, y mae'r awdurdod yn ystyried eu bod mewn angen ariannol. Mae'r Rheoliadau Gofynion Rhagnodedig hefyd yn nodi'r materion y mae'n rhaid eu cynnwys mewn cynllun o'r fath.

Mae'r Rheoliadau Cynllun Diofyn yn nodi cynllun a fydd yn cael effaith, mewn cysylltiad ag anheddau sydd wedi eu lleoli yn ardal awdurdod bilio, os yw'r awdurdod yn methu â gwneud ei gynllun ei hun.

Mae'r Rheoliadau hyn yn diwygio'r Rheoliadau Gofynion Rhagnodedig a'r Rheoliadau Cynllun Diofyn.

Mae'r diwygiadau i'r Rheoliadau Gofynion Rhagnodedig a wneir gan reoliadau 4, 6(a)(i) i (v) a 7 yn cynyddu rhai o'r ffigyrau a ddefnyddir wrth gyfrifo a oes gan berson yr hawl i gael gostyngiad ai peidio, a swm y gostyngiad hwnnw. Mae'r ffigyrau uwchraddedig yn ymwneud â didyniadau

annibynyddion (sef addasiadau i uchafswm y gostyngiad y mae hawl gan berson i'w gael, er mwyn cymryd i ystyriaeth oedolion sy'n byw yn yr annedd ac nad ydynt yn ddibynyddion y ceisydd); ac â'r swm cymwysadwy mewn perthynas â chais am ostyngiad (sef y swm y cymherir incwm ceisydd ag ef, er mwyn penderfynu swm y gostyngiad y mae hawl gan y ceisydd i'w gael). Gwneir yr un diwygiadau mewn perthynas â'r Rheoliadau Cynllun Diofyn gan reoliadau 12, 14 a 15.

Gwneir y diwygiadau i'r Rheoliadau Gofynion Rhagnodedig a wneir gan reoliadau 5, 9(b) a 10(a) ac (c) o ganlyniad i fudd-dâl nawdd cymdeithasol newydd o'r enw'r Taliad Cymorth Profedigaeth (TCP) i briodau a phartneriaid sifil sy'n goroesi a wneir yn weddw ar 6 Ebrill 2017 neu ar ôl hynny. Mae'r diwygiadau yn sicrhau y caiff taliadau amrywiol o'r TCP eu diystyru wrth gyfrifo incwm fel bod, yn gyntaf, y taliad uwch cychwynnol ac unrhyw ôl-ddyledion sydd wedi eu cynnwys yn y taliad misol cyntaf yn cael eu trin fel cyfalaf, a diystyriad o 12 mis yn cael ei gymhwyso o'r dyddiad talu, ac yn ail, fel bod taliadau misol llai dilynol (ac eithrio ôl-ddyledion) yn cael eu trin fel incwm a'u diystyru am fis. Gwneir yr un diwygiadau i'r Rheoliadau Cynllun Diofyn gan reoliadau 17(b), 18 a 19(a) ac (c).

Gwneir y diwygiadau i'r Rheoliadau Gofynion Rhagnodedig a wneir gan reoliadau 9(a) a 10(b) o ganlyniad i newid enw a throsglwyddo swyddogaethau o'r Ysgrifennydd Gwladol dros Iechyd i'r Ysgrifennydd Gwladol dros Iechyd a Gofal Cymdeithasol a wneir gan Orchymyn yr Ysgrifenyddion Gwladol dros Iechyd a Gofal Cymdeithasol a thros Dai, Cymunedau a Llywodraeth Leol a Throsglwyddo Swyddogaethau (Tir Cyfunddaliad) 2018. Gwneir yr un diwygiadau i'r Rheoliadau Cynllun Diofyn gan reoliadau 17(a) a 19(b).

Bwriad y diwygiad i'r Rheoliadau Gofynion Rhagnodedig a wneir gan reoliad 8 yw egluro'r amodau cymhwyso ar gyfer diystyriad pan fo ceisydd yn aelod o gwpl. Ei fwriad yw egluro bod rhaid i'r person sy'n gweithio hefyd fod y person sy'n bodloni'r amodau cymhwyso drwy fod y person—

- sydd â hawl i bremiwm anabledd, neu
- sy'n derbyn yr elfen gymorth fel rhan o'i ddyfarniad o'r Lwfans Cyflogaeth a Chymorth (LCCh), neu
- sydd yn y grŵp gweithgaredd perthynol i waith ar gyfer LCCh.

Gwneir yr un diwygiad i'r Rheoliadau Cynllun Diofyn gan reoliad 16.

Caiff y diwygiadau a wneir i'r Rheoliadau Gofynion Rhagnodedig gan reoliadau 3(b) a 6(b) eu gwneud o ganlyniad i'r ffaith fod Rhan 1 o Ddeddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016 ar fin cychwyn mewn perthynas â gwasanaeth maethu o fewn ystyr y Ddeddf honno. Mae'r cynllun a ddefnyddir ar hyn o bryd i gymeradwyo rhieni maeth wedi ei nodi yn Rheoliadau Gwasanaethau Maethu (Cymru) 2003 ("Rheoliadau 2003"). Fodd bynnag, mae'n bosibl y caiff y Rheoliadau hynny eu disodli gan Reoliadau pellach a wneir yn unol ag adrannau 87 a 93 o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 ("Deddf 2014") yn ystod y flwyddyn ariannol nesaf. Gwneir y diwygiad er mwyn sicrhau y bydd rhieni maeth a gymeradwyir o dan Reoliadau 2003 neu o dan unrhyw reoliadau a wneir yn unol ag adrannau 87 a 93 o Ddeddf 2014 yn ddarostyngedig i'r ddarpariaeth a wneir yn y Rheoliadau Gofynion Rhagnodedig mewn cysylltiad â thrin costau gofal plant. Mae rheoliad 13 yn gwneud yr un diwygiad yn y Rheoliadau Cynllun Diofyn.

Mae'r diwygiad i'r Rheoliadau Gofynion Rhagnodedig a wneir gan reoliad 6(a)(vi) yn egluro'r sefyllfa mewn cysylltiad â didyniadau annibynyddion fel na fydd unrhyw ddidyniad yn digwydd pan na fo annibynnydd yn y grŵp gweithgaredd perthynol i waith ac yn derbyn budd-daliadau penodol, sef cymhorthdal incwm, credyd pensiwn y wladwriaeth, lwfans ceisio gwaith ar sail incwm neu lwfans cyflogaeth a chymorth ar sail incwm.

Ystyriwyd Cod Ymarfer Gweinidogion Cymru ar gynnal Aseidiadau Effaith Rheoleiddiol mewn perthynas â'r Rheoliadau hyn. O ganlyniad, lluniwyd asesiad effaith rheoleiddiol o'r costau a'r manteision sy'n debygol o ddeillio o gydymffurfio â'r Rheoliadau hyn. Gellir cael copi oddi wrth yr Is-adran Cyllid Llywodraeth Leol a Pherfformiad Gwasanaethau Cyhoeddus, Llywodraeth Cymru, Parc Cathays, Caerdydd, CF10 3NQ.

2019 Rhif 11 (Cy. 5)

Y DRETH GYNGOR, CYMRU

Rheoliadau Cynlluniau Gostyngiadau'r Dreth Gyngor (Gofynion Rhagnodedig a'r Cynllun Diofyn) (Cymru) (Diwygio) 2019

Gwnaed

8 Ionawr 2019

Yn dod i rym yn unol â rheoliad 1(2)

Mae Gweinidogion Cymru yn gwneud y Rheoliadau a ganlyn drwy arfer y pwerau a roddir iddynt gan adran 13A(4) a (5) o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992(1), a pharagraffau 2 i 7 o Atodlen 1B iddi.

Yn unol ag adran 13A(8) o'r Ddeddf honno, gosodwyd drafft o'r offeryn hwn gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru a'i gymeradwyo drwy benderfyniad ganddo.

Enwi, cychwyn a dehongli

1.—(1) Enw'r Rheoliadau hyn yw Rheoliadau Cynlluniau Gostyngiadau'r Dreth Gyngor (Gofynion Rhagnodedig a'r Cynllun Diofyn) (Cymru) (Diwygio) 2019.

(2) Daw'r Rheoliadau hyn i rym drannoeth y diwrnod y'u gwneir.

(3) Mae'r Rheoliadau hyn yn gymwys mewn perthynas â chynllun gostyngiadau'r dreth gyngor a wneir ar gyfer blwyddyn ariannol sy'n dechrau ar 1 Ebrill 2019 neu ar ôl hynny.

(4) Yn y Rheoliadau hyn ystyr "cynllun gostyngiadau'r dreth gyngor" yw cynllun a wneir gan

(1) 1992 p. 14. Amnewidiwyd adran 13A gan adran 10(1) o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 2012 (p. 17) a mewnosodwyd Atodlen 1B gan adran 10(2) o'r Ddeddf honno, ac Atodlen 4 iddi.

awdurdod bilio yn unol â Rheoliadau Cynlluniau Gostyngiadau'r Dreth Gyngor a Gofynion Rhagnodedig (Cymru) 2013(1), neu'r cynllun sy'n gymwys yn ddiodyn yn rhinwedd paragraff 6(1)(e) o Atodlen 1B i Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992.

Diwygiadau i Reoliadau Cynlluniau Gostyngiadau'r Dreth Gyngor a Gofynion Rhagnodedig (Cymru) 2013

2. Mae Rheoliadau Cynlluniau Gostyngiadau'r Dreth Gyngor a Gofynion Rhagnodedig (Cymru) 2013 wedi eu diwygio yn unol â rheoliadau 3 i 10.

3. Yn Atodlen 1 (penderfynu cymhwysra am ostyngiad: pensiynwyr)—

- (a) ym mharagraff 3 (didyniadau annibynyddion: pensiynwyr)—
 - (i) yn is-baragraff (1)(a) yn lle “£13.10” rhodder “£13.75”;
 - (ii) yn is-baragraff (1)(b) yn lle “£4.35” rhodder “£4.55”;
 - (iii) yn is-baragraff (2)(a) yn lle “£205.00” rhodder “£210.00”;
 - (iv) yn is-baragraff (2)(b) yn lle “£205.00”, “£355.00” ac “£8.70” rhodder “£210.00”, “£365.00” a “£9.15” yn y drefn honno;
 - (v) yn is-baragraff (2)(c) yn lle “£355.00”, “£440.00” a “£10.95” rhodder “£365.00”, “£450.00” ac “£11.50” yn y drefn honno;
- (b) ym mharagraff 19(8)(k) (trin costau gofal plant: pensiynwyr), yn lle “Rheoliadau Gwasanaethau Maethu (Cymru) 2003” rhodder “Rheoliadau Gwasanaethau Maethu (Cymru) 2003(2), neu unrhyw reoliadau a wneir o dan adrannau 87 a 93 o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014(3) sy'n gwneud darpariaeth ar gyfer cymeradwyo rhieni maeth awdurdodau lleol”.

4. Yn Atodlen 2 (symiau cymwysadwy: pensiynwyr)—

- (a) yng ngholofn (2) o'r Tabl ym mharagraff 1 (lwfansau personol)—
 - (i) yn is-baragraff (1) yn lle “£163.00” a “£176.40” rhodder “£167.25” a “£181.00” yn y drefn honno;

(1) O.S. 2013/3029 (Cy. 301), a ddiwygiwyd gan O.S. 2014/66 (Cy. 6), O.S. 2014/825 (Cy. 83), O.S. 2014/852, O.S. 2015/44 (Cy. 3), O.S. 2015/971, O.S. 2016/50 (Cy. 21), O.S. 2017/46 (Cy. 20) ac O.S. 2018/14 (Cy. 7).

(2) O.S. 2003/237 (Cy. 35).

(3) 2014 dccc 4.

- (ii) yn is-baragraff (2) yn lle “£248.80” a “£263.80” rhodder “£255.25” a “£270.60” yn y drefn honno;
 - (iii) yn is-baragraff (3) yn lle “£248.80” ac “£85.80” rhodder “£255.25” ac “£88.00” yn y drefn honno;
 - (iv) yn is-baragraff (4) yn lle “£263.80” ac “£87.40” rhodder “£270.60” ac “£89.60” yn y drefn honno;
- (b) yn y Tabl yn Rhan 4 (symiau’r premiymau a bennir yn Rhan 3), yn yr ail golofn—
- (i) yn is-baragraff (1) yn lle “£64.30” ym mhob lle y mae’n digwydd rhodder “£65.85” ac yn lle “£128.60” rhodder “£131.70”;
 - (ii) yn is-baragraff (2) yn lle “£25.48” rhodder “£26.04”;
 - (iii) yn is-baragraff (3) yn lle “£62.86” rhodder “£64.19”;
 - (iv) yn is-baragraff (4) yn lle “£36.00” rhodder “£36.85”.

5. Yn Atodlen 5 (diystiriadau cyfalaf: pensiywyr)—

- (a) ym mharagraff 21(2)—
 - (i) ym mharagraff (p) hepgorer “neu;”;
 - (ii) ym mharagraff (q) yn lle “.” rhodder “; neu”;
 - (iii) ar ôl paragraff (q) mewnosoder—
 - “(r) taliad cymorth profedigaeth o dan adran 30 o Ddeddf Pensiynau 2014(1);” a

(b) ar ôl paragraff 28B mewnosoder—

“**28C.** Unrhyw daliad cymorth profedigaeth mewn cysylltiad â’r gyfradd a bennir yn rheoliad 3(2) neu (5) o Reoliadau Taliad Cymorth Profedigaeth 2017(2) (cyfradd y taliad cymorth profedigaeth), ond am gyfnod o 52 o wythnosau yn unig o ddyddiad cael y taliad.”

6. Yn Atodlen 6 (penderfynu cymhwysra am ostyngiad o dan gynllun awdurdod, swm unrhyw ostyngiad, a chyfrifo incwm a chyfalaf: personau nad ydynt yn bensiywyr)—

- (a) ym mharagraff 5 (didyniadau annibynyddion: personau nad ydynt yn bensiywyr)—
 - (i) yn is-baragraff (1)(a) yn lle “£13.10” rhodder “£13.75”;

(1) 2014 p. 19.
 (2) O.S. 2017/410.

- (ii) yn is-baragraff (1)(b) yn lle “£4.35” rhodder “£4.55”;
- (iii) yn is-baragraff (2)(a) yn lle “£205.00” rhodder “£210.00”;
- (iv) yn is-baragraff (2)(b) yn lle “£205.00”, “£355.00” ac “£8.70” rhodder “£210.00”, “£365.00” a “£9.15” yn y drefn honno;
- (v) yn is-baragraff (2)(c) yn lle “£355.00”, “£440.00” a “£10.95” rhodder “£365.00”, “£450.00” ac “£11.50” yn y drefn honno;
- (vi) yn is-baragraff (8) yn lle paragraff (a) rhodder—
 - “(a) nad yw’n aelod o’r grŵp gweithgaredd perthynol i waith, ac sy’n derbyn cymhorthdal incwm, credyd pensiwn y wladwriaeth, lwfans ceisio gwaith ar sail incwm neu lwfans cyflogaeth a chymorth ar sail incwm;”;
- (b) ym mharagraff 21(8)(k) (trin costau gofal plant) yn lle “Rheoliadau Gwasanaethau Maethu (Cymru) 2003” rhodder “Rheoliadau Gwasanaethau Maethu (Cymru) 2003 neu unrhyw reoliadau a wneir o dan adrannau 87 a 93 o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant 2014 sy’n gwneud darpariaeth ar gyfer cymeradwyo rhieni maeth awdurdodau lleol”.

7. Yn Atodlen 7 (symiau cymwysadwy: personau nad ydynt yn bensiynwyr)—

- (a) yng ngholofn (2) o’r Tabl ym mharagraff 1 (lwfansau personol)—
 - (i) yn is-baragraff (1) yn lle “£76.10” ym mhob lle y mae’n digwydd rhodder “£77.90” ac yn lle “£60.25” rhodder “£61.70”;
 - (ii) yn is-baragraff (2) yn lle “£76.10” rhodder “£77.90”;
 - (iii) yn is-baragraff (3) yn lle “£119.50” rhodder “£122.35”;
- (b) yn y Tabl yn Rhan 4 (symiau’r premiymau a bennir yn Rhan 3), yn yr ail golofn—
 - (i) yn is-baragraff (1) yn lle “£33.55” a “£47.80” rhodder “£34.35” a “£48.95” yn y drefn honno;
 - (ii) yn is-baragraff (2) yn lle “£64.30” ym mhob lle y mae’n digwydd rhodder “£65.85” ac yn lle “£128.60” rhodder “£131.70”;
 - (iii) yn is-baragraff (3) yn lle “£62.86” rhodder “£64.19”;
 - (iv) yn is-baragraff (4) yn lle “£36.00” rhodder “£36.85”;

(v) yn is-baragraff (5) yn lle “£25.48”, “£16.40” a “£23.55” rhodder “£26.04”, “£16.80” a “£24.10” yn y drefn honno;

(c) yn Rhan 6 (symiau'r elfennau), ym mharagraff 24 (swm yr elfen gymorth), yn lle “£37.65” rhodder “£38.55”.

8. Yn Atodlen 8 (symiau a ddiystyrir wrth gyfrifo enillion: personau nad ydynt yn bensiywyr), ym mharagraff 18(2)(b), yn lle is-baragraff (iv) rhodder—

“(iv) y ceisydd, nad yw'n aelod o gwpl, yn ymgymryd â gwaith am dâl am ddim llai nag 16 awr yr wythnos ar gyfartaledd, a bod—

(aa) swm cymwysadwy'r ceisydd yn cynnwys premiwm anabledd o dan baragraff 9 o Atodlen 7 neu'r elfen gymorth o dan baragraff 22 o Atodlen 7; neu

(bb) y ceisydd yn aelod o'r grŵp gweithgaredd perthynol i waith; neu

(v) y ceisydd yn aelod o gwpl ac o leiaf un aelod o'r cwpl hwnnw yn ymgymryd â gwaith am dâl am ddim llai nag 16 awr yr wythnos ar gyfartaledd, a bod yr aelod hwnnw o'r cwpl—

(aa) yn bodloni'r amodau cymhwyso ar gyfer y premiwm anabledd o dan baragraff 9 o Atodlen 7 neu'r elfen gymorth o dan baragraff 22 o Atodlen 7; neu

(bb) yn aelod o'r grŵp gweithgaredd perthynol i waith.”

9. Yn Atodlen 9 (symiau a ddiystyrir wrth gyfrifo incwm ac eithrio enillion: personau nad ydynt yn bensiywyr)—

(a) ym mharagraff 46(2) ar ôl “Ysgrifennydd Gwladol dros Iechyd” mewnosoder “a Gofal Cymdeithasol”;

(b) ar ôl paragraff 66 mewnosoder—

“**67.** Unrhyw daliad cymorth profedigaeth o dan adran 30 o Ddeddf Pensiynau 2014 (taliad cymorth profedigaeth) ac eithrio unrhyw daliad o'r fath a ddiystyrir fel cyfalaf o dan baragraff 12(1)(h) neu 65 o Atodlen 10.”

10. Yn Atodlen 10 (diystyriadau cyfalaf: personau nad ydynt yn bensiynwyr)—

(a) ym mharagraff 12(1)—

(i) ym mharagraff (g) yn lle “;” rhodder “;”;

(ii) ar ôl paragraff (g) mewnosoder—

“(h) taliad cymorth profedigaeth o dan adran 30 o Ddeddf Pensiynau 2014;”;

(b) ym mharagraff 43(2) ar ôl “Ysgrifennydd Gwladol dros Iechyd” mewnosoder “a Gofal Cymdeithasol”;

(c) ar ôl paragraff 64 mewnosoder—

“**65.** Unrhyw daliad cymorth profedigaeth mewn cysylltiad â'r gyfradd a bennir yn rheoliad 3(2) neu (5) o Reoliadau Cymorth Profedigaeth 2017 (cyfradd y taliad cymorth profedigaeth), ond am gyfnod o 52 o wythnosau yn unig o ddyddiad cael y taliad.”

Diwygiadau i Reoliadau Cynlluniau Gostyngiadau'r Dreth Gyngor (Cynllun Diofyn) (Cymru) 2013

11. Mae'r cynllun a nodir yn yr Atodlen i Reoliadau Cynlluniau Gostyngiadau'r Dreth Gyngor (Cynllun Diofyn) (Cymru) 2013(1) wedi ei ddiwygio yn unol â rheoliadau 12 i 19.

12. Ym mharagraff 28 (didyniadau annibynyddion: pensynwyr a phersonau nad ydynt yn bensiynwyr)—

(a) yn is-baragraff (1)(a) yn lle “£13.10” rhodder “£13.75”;

(b) yn is-baragraff (1)(b) yn lle “£4.35” rhodder “£4.55”;

(c) yn is-baragraff (2)(a) yn lle “£205.00” rhodder “£210.00”;

(d) yn is-baragraff (2)(b) yn lle “£205.00”, “£355.00” ac “£8.70” rhodder “£210.00”, “£365.00” a “£9.15” yn y drefn honno;

(e) yn is-baragraff (2)(c) yn lle “£355.00”, “£440.00” a “£10.95” rhodder “£365.00”, “£450.00” ac “£11.50”.

13. Ym mharagraff 55(8)(k) (trin costau gofal plant) yn lle “Rheoliadau Gwasanaethau Maethu (Cymru) 2003” rhodder “Rheoliadau Gwasanaethau Maethu (Cymru) 2003 neu unrhyw reoliadau a wneir o dan adrannau 87 a 93 o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 sy'n gwneud

(1) O.S. 2013/3035 (Cy. 303), a ddiwygiwyd gan O.S. 2014/66 (Cy. 6), O.S. 2014/825 (Cy. 83), O.S. 2014/852, O.S. 2015/44 (Cy. 3), O.S. 2015/971, O.S. 2016/50 (Cy. 21), O.S. 2017/46 (Cy. 20) ac O.S. 2018/14 (Cy. 7).

darpariaeth ar gyfer cymeradwyo rhieni maeth awdurdodau lleol”.

14. Yn Atodlen 2 (symiau cymwysadwy: pensïynwyr)—

- (a) yng ngholofn (2) o'r Tabl ym mharagraff 1 (lwfansau personol)—
 - (i) yn is-baragraff (1) yn lle “£163.00” a “£176.40” rhodder “£167.25” a “£181.00” yn y drefn honno;
 - (ii) yn is-baragraff (2) yn lle “£248.80” a “£263.80” rhodder “£255.25” a “£270.60” yn y drefn honno;
 - (iii) yn is-baragraff (3) yn lle “£248.80” ac “£85.80” rhodder “£255.25” ac “£88.00” yn y drefn honno;
 - (iv) yn is-baragraff (4) yn lle “£263.80” ac “£87.40” rhodder “£270.60” ac “£89.60” yn y drefn honno;
- (b) yn y Tabl yn Rhan 4 (symiau'r premiymau a bennir yn Rhan 3), yn yr ail golofn—
 - (i) yn is-baragraff (1) yn lle “£64.30” ym mhob lle y mae'n digwydd rhodder “£65.85” ac yn lle “£128.60” rhodder “£131.70”;
 - (ii) yn is-baragraff (2) yn lle “£25.48” rhodder “£26.04”;
 - (iii) yn is-baragraff (3) yn lle “£62.86” rhodder “£64.19”;
 - (iv) yn is-baragraff (4) yn lle “£36.00” rhodder “£36.85”.

15. Yn Atodlen 3 (symiau cymwysadwy: personau nad ydynt yn bensiynwyr)—

- (a) yng ngholofn (2) o'r Tabl ym mharagraff 1 (lwfansau personol)—
 - (i) yn is-baragraff (1) yn lle “£76.10” ym mhob lle y mae'n digwydd rhodder “£77.90” ac yn lle “£60.25” rhodder “£61.70”;
 - (ii) yn is-baragraff (2) yn lle “£76.10” rhodder “£77.90”;
 - (iii) yn is-baragraff (3) yn lle “£119.50” rhodder “£122.35”;
- (b) yn y Tabl yn Rhan 4 (symiau'r premiymau a bennir yn Rhan 3), yn yr ail golofn—
 - (i) yn is-baragraff (1) yn lle “£33.55” a “£47.80” rhodder “£34.35” a “£48.95” yn y drefn honno;
 - (ii) yn is-baragraff (2) yn lle “£64.30” ym mhob lle y mae'n digwydd rhodder

“£65.85” ac yn lle “£128.60” rhodder “£131.70”;

(iii) yn is-baragraff (3) yn lle “£62.86” rhodder “£64.19”;

(iv) yn is-baragraff (4) yn lle “£36.00” rhodder “£36.85”;

(v) yn is-baragraff (5) yn lle “£25.48”, “£16.40” a “£23.55” rhodder “£26.04”, “£16.80” a “£24.10” yn y drefn honno;

(c) yn Rhan 6 (symiau'r elfennau), ym mharagraff 24 (swm yr elfen gymorth), yn lle “£37.65” rhodder “£38.55”.

16. Yn Atodlen 6 (symiau a ddiystyrir wrth gyfrifo enillion: personau nad ydynt yn bensiynewyr), ym mharagraff 18(2)(b), yn lle is-baragraff (iv) rhodder—

“(iv) y ceisydd, nad yw'n aelod o gwpl, yn ymgymryd â gwaith am dâl am ddim llai nag 16 yr wythnos ar gyfartaledd, a bod—

(aa) swm cymwysadwy'r ceisydd yn cynnwys premiwm anabledd o dan baragraff 9 o Atodlen 3 neu'r elfen gymorth o dan baragraff 22 o Atodlen 3; neu

(bb) y ceisydd yn aelod o'r grŵp gweithgaredd perthynol i waith; neu

(v) y ceisydd yn aelod o gwpl ac o leiaf un aelod o'r cwpl hwnnw yn ymgymryd â gwaith am dâl am ddim llai nag 16 awr yr wythnos ar gyfartaledd, a bod yr aelod hwnnw o'r cwpl—

(aa) yn bodloni'r amodau cymhwyso ar gyfer y premiwm anabledd o dan baragraff 9 o Atodlen 3 neu'r elfen gymorth o dan baragraff 22 o Atodlen 3; neu

(bb) yn aelod o'r grŵp gweithgaredd perthynol i waith.”

17. Yn Atodlen 7 (symiau a ddiystyrir wrth gyfrifo incwm ac eithrio enillion: personau nad ydynt yn bensiynewyr)—

(a) ym mharagraff 46(2) ar ôl “Ysgrifennydd Gwladol dros Iechyd” mewnosoder “a Gofal Cymdeithasol”;

(b) ar ôl paragraff 66 mewnosoder—

“67. Unrhyw daliad cymorth profedigaeth o dan adran 30 o Ddeddf Pensiynau 2014 (taliad cymorth profedigaeth) ac eithrio unrhyw daliad o’r fath a ddiystyrir fel cyfalaf o dan baragraff 12(1)(h) o Atodlen 9 neu baragraff 65 o Atodlen 9.”

18. Yn Atodlen 8 (diystyriadau cyfalaf: pensiynwyr)—

- (a) ym mharagraff 21(2)—
 - (i) ym mharagraff (p) hepgorer “neu;”;
 - (ii) ym mharagraff (q) yn lle “.” rhodder “; neu”;
 - (iii) ar ôl paragraff (q) mewnosoder—
 - “(r) taliad cymorth profedigaeth o dan adran 30 o Ddeddf Pensiynau 2014.”;
- (b) ar ôl paragraff 28B mewnosoder—

“28C. Unrhyw daliad cymorth profedigaeth mewn cysylltiad â’r gyfradd a bennir yn rheoliad 3(2) neu (5) o Reoliadau Taliad Cymorth Profedigaeth 2017 (cyfradd y taliad cymorth profedigaeth), ond am gyfnod o 52 o wythnosau yn unig o ddyddiad cael y taliad.”

19. Yn Atodlen 9 (diystyriadau cyfalaf: personau nad ydynt yn bensynwyr)—

- (a) yn lle paragraff 12(1) rhodder—
 - “(1) Yn ddarostyngedig i is-baragraff (2), unrhyw ôl-ddyled o’r canlynol, neu unrhyw daliad consesiynol a wneir i ddigolledu am ôl-ddyled oherwydd methiant i dalu’r canlynol, ond am gyfnod o 52 o wythnosau yn unig o ddyddiad cael yr ôl-ddyled neu’r taliad consesiynol—
 - (a) unrhyw daliad a bennir ym mharagraffau 11, 13 neu 14 o Atodlen 7;
 - (b) budd-dal ar sail incwm o dan Ran 7 o DCBNC(1);
 - (c) lwfans ceisio gwaith ar sail incwm;
 - (d) unrhyw daliad tai disgresiynol a delir yn unol â rheoliad 2(1) o Reoliadau Cymorth Ariannol Disgresiynol 2001(2);

(1) Ystyr “DCBNC” yw Deddf Cyfraniadau a Budd-daliadau Nawdd Cymdeithasol 1992 (p. 4); gweler y diffiniad yn rheoliad 2 o Reoliadau Cynlluniau Gostyngiadau’r Dreth Gyngor a Gofynion Rhagnodedig (Cymru) 2013 ac ym mharagraff 2 o’r cynllun a nodir yn yr Atodlen i Reoliadau Cynlluniau Gostyngiadau’r Dreth Gyngor (Cynlluniau Diofyn) (Cymru) 2013.

(2) O.S. 2001/1167.

- (e) credyd treth gwaith a chredyd treth plant;
 - (f) lwfans cyflogaeth a chymorth ar sail incwm;
 - (g) credyd cynhwysol;
 - (h) taliad cymorth profedigaeth o dan adran 30 o Ddeddf Pensiynau 2014.”;
- (b) ym mharagraff 43(2) ar ôl “Ysgrifennydd Gwladol dros Iechyd” mewnosoder “a Gofal Cymdeithasol”;
- (c) ar ôl paragraff 64 mewnosoder—

“**65.** Unrhyw daliad cymorth profedigaeth mewn cysylltiad â'r gyfradd a nodir yn rheoliad 3(2) neu (5) o Reoliadau Taliad Cymorth Profedigaeth 2017 (cyfradd y taliad cymorth profedigaeth), ond am gyfnod o 52 o wythnosau yn unig o ddyddiad cael y taliad.”

Rebecca Evans
Y Gweinidog Cyllid a'r Trefnydd, un o Weinidogion
Cymru

8 Ionawr 2019

Mae tudalen hwn yn fwriadol wag

Adroddiad i'r:	Cyngor Sir
Dyddiad y Cyfarfod:	29 Ionawr 2019
Aelod Arweiniol / Swyddog:	Hugh Evans, Arweinydd
Awdur yr Adroddiad:	Gary Williams, Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol, AD a Democrataidd
Teitl:	Papur Gwyn Llywodraeth Cymru - Diwygio Awdurdodau Tân ac Achub yng Nghymru

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Mae'r adroddiad yn ymwneud â Phapur Gwyn Llywodraeth Cymru – Diwygio Awdurdodau Tân ac Achub yng Nghymru

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Ceisio barn yr Aelodau ar y Papur Gwyn - Diwygio'r Awdurdodau Tân ac Achub yng Nghymru a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru er mwyn i ymateb y Cyngor gael ei ddrafftio i'r ymgynghoriad ynghylch y cynigion ar gyfer diwygio'r awdurdodau tân ac achub yng Nghymru

3. Beth yw'r Argymhellion?

Fod y Cyngor yn ystyried ac yn rhoi sylwadau ar gynnwys y Papur Gwyn – Diwygio'r Awdurdodau Tân ac Achub yng Nghymru, ac yn awdurdodi'r Arweinydd i gymeradwyo, mewn ymgynghoriad ag Arweinwyr Grŵp, ymateb ar ran y Cyngor.

4. Manylion yr adroddiad

Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi Papur Gwyn o'r enw Diwygio'r Gwasanaethau Tân ac Achub yng Nghymru (y Papur Gwyn) gyda'r dyddiad cau ar gyfer yr ymgynghoriad y 5 Chwefror 2019. Wrth gydnabod bod y tri awdurdod tân ac achub yng Nghymru yn perfformio'n dda yn eu gweithrediadau, mae'r Papur Gwyn yn cynnig newidiadau i drefniadau llywodraethu ac aelodaeth awdurdodau tân ac achub, ac i'w perthynas â'u awdurdodau lleol cyfansoddol wrth bennu cyllidebau. Amgaeir copi o'r Papur Gwyn yn Atodiad 1.

Nid yw'r Papur Gwyn yn cynnig newid nifer yr awdurdodau tân ac achub, ac nid yw ychwaith yn cynnig unrhyw newidiadau i'w ffiniau.

Mae'r Llywodraeth yn awyddus i nodi y dylai pawb sy'n ymwneud â'r gwasanaeth fod yn falch o'r hyn y maent wedi'i gyflawni ac nad yw'r achos dros newid yn awgrymu unrhyw ddiffygion ar ran staff, rheolwyr nac aelodau awdurdodau tân ac achub.

Mae'r Papur Gwyn yn awgrymu y dylai unrhyw ddiwygiad greu arweiniad clir ac effeithiol o ran datblygu a darparu gwasanaethau tân ac achub, a bod yn atebol amdanynt.

Mae'r Papur Gwyn yn gwneud cynigion i newid nifer a math yr Aelodau sy'n cael eu penodi i awdurdodau tân ac achub, newidiadau i'r ffordd y cânt eu hariannu a'r ffordd y mae'n ofynnol iddynt reoli perfformiad.

Mae pum pennod i'w gweld yn y Papur Gwyn:

Pennod 1 - Yr achos dros newid

Pennod 2 - Cynllunio system newydd

Pennod 3 - Cynigion ar gyfer newid (1): llywodraethu ac aelodaeth

Pennod 4 - Cynigion ar gyfer newid (2): ariannu

Pennod 5 - Cynigion ar gyfer newid (3): rheoli perfformiad

Bydd Aelodau yn cael cyflwyniad byr yn y cyfarfod am y materion y ceisir barn y cyngor arnynt.

Awgrymir o'r safbwyntiau hyn y bydd ymateb i'r ymgynghoriad yn cael ei ddrafftio i gael ei gymeradwyo gan yr Arweinydd mewn ymgynghoriad ag Arweinwyr Grŵp.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Nid yw'r ymarfer ymgynghori ynddo'i hun yn cyfrannu at Flaenoriaethau Corfforaethol.

6. Beth fydd y gost a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Ni fydd unrhyw gostau uniongyrchol o ymateb i'r papur ymgynghori.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Les?

Nid oes angen Asesiad O'r Effaith ar Les ar gyfer yr adroddiad hwn.

8. Pa ymgynghoriadau sydd wedi eu gwneud gydag Archwilio ac eraill?

Mae hwn yn ymgynghoriad sy'n cael ei gynnal gan Lywodraeth Cymru. Ni fu unrhyw ymgynghori uniongyrchol â'r pwyllgorau craffu.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Mae'r ymgynghoriad yn cyfeirio at ffynhonellau cyllid posibl ar gyfer awdurdodau tân ac achub yn y dyfodol. Yn y tymor byr, y dewis a nodwyd gan Lywodraeth Cymru yn y papur yw addasu'r system ariannu bresennol i'w gwneud yn ofynnol i awdurdodau tân ac achub gytuno ar lefel y cyllid bob blwyddyn gyda'u hawdurdodau lleol cyfansoddol, gyda Gweinidogion Cymru yn cael y pŵer i gymrodeddu os na ellir dod i gytundeb. Ymhlith y dewisiadau eraill a gwmpesir mae arian grant uniongyrchol gan Lywodraeth Cymru a chyflwyno praesept. Mae'r ymgynghoriad yn nodi rhai o oblygiadau posibl y

gwahanol gynigion, gan gynnwys y goblygiadau posibl i gyllid cynghorau. Dylid ystyried y rhain wrth ymateb yn ffurfiol.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Nid oes unrhyw risgiau penodol yn gysylltiedig â'r adroddiad hwn.

11. Pŵer i wneud y Penderfyniad

s111 Deddf Llywodraeth Leol 1972

Mae tudalen hwn yn fwriadol wag

Llywodraeth Cymru

Papur Gwyn

Diwygio Awdurdodau Tân ac Achub Cymru

Ymgynghoriad ar ddiwygio trefniadau llywodraethu a chyllido
Awdurdodau Tân ac Achub Cymru

Dyddiad cyhoeddi: 13 Tachwedd 2018

Camau i'w cymryd: Ymatebion erbyn 05 Chwefror 2019

Trosolwg	Diben yr ymgynghoriad hwn yw holi'ch barn ynghylch cynigion i ddiwygio sut y caiff Awdurdodau Tân ac Achub eu llywodraethu a'u cyllido.
Sut i ymateb	<p>I ymateb i'r ymgynghoriad hwn, llenwch y ffurflen ar-lein drwy glicio yma:</p> <p>https://beta.llyw.cymru/diwygio-awdurdodau-tan-ac-achub-yng-nghymru</p> <p>Fel arall, gallwch ddefnyddio'r ffurflen ymateb ar wahân sydd wedi ei darparu a'i hanfon drwy e-bost i: fire@gov.wales</p> <p>neu ei hanfon drwy'r post i'r cyfeiriad isod.</p> <p>Y dyddiad cau i dderbyn ymatebion yw 05 Chwefror 2019.</p>
Rhagor o wybodaeth a dogfennau cysylltiedig	<p>Gellir gwneud cais am fersiynau o'r ddogfen hon mewn print bras, mewn Braille neu mewn ieithoedd eraill.</p> <p>Cyfeiriad y tudalennau ymgynghori ar y we:</p> <p>https://beta.llyw.cymru/diwygio-awdurdodau-tan-ac-achub-yng-nghymru</p>
Manylion cyswllt	<p>I gael rhagor o wybodaeth:</p> <p>Y Gangen Gwasanaethau Tân Llywodraeth Cymru Rhyd-y-car Merthyr Tudful CF48 1UZ</p> <p>E-bost: fire@gov.wales Rhif ffôn: 0300 062 8226</p>

Rheoliadau Diogelu Data Cyffredinol

Llywodraeth Cymru fydd y rheolydd data ar gyfer unrhyw ddata personol a ddarperir gennych wrth ichi ymateb i'r ymgynghoriad. Mae gan Weinidogion Cymru bwerau statudol y byddant yn dibynnu arnynt i brosesu'r data personol hyn a fydd yn eu galluogi i wneud penderfyniadau cytbwys ynghylch sut y maent yn cyflawni eu swyddogaethau cyhoeddus. Bydd unrhyw ymateb a anfonwch atom yn cael ei weld yn llawn gan staff Llywodraeth Cymru sy'n gweithio ar y materion y mae'r ymgynghoriad hwn yn ymwneud â nhw neu sy'n cynllunio ymgynghoriadau ar gyfer y dyfodol. Pan fo Llywodraeth Cymru yn cynnal dadansoddiad pellach o'r ymatebion i ymgynghoriad, yna gall trydydd parti achrededig (e.e. sefydliad ymchwil neu gwmni ymgynghori) gael ei gomisiynu i wneud y gwaith hwn. Ymgymerir â gwaith o'r fath dim ond o dan gontract. Mae telerau ac amodau safonol Llywodraeth Cymru ar gyfer contractau o'r fath yn nodi gofynion caeth ar gyfer prosesu a chadw data personol yn ddiogel.

Er mwyn dangos bod yr ymgynghoriad wedi'i gynnal yn briodol, mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu cyhoeddi crynodeb o'r ymatebion i'r ddogfen hon. Mae'n bosibl hefyd y byddwn yn cyhoeddi'r ymatebion yn llawn. Fel arfer, bydd enw a chyfeiriad (neu ran o gyfeiriad) yr unigolyn neu'r sefydliad a anfonodd yr ymateb yn cael eu cyhoeddi gyda'r ymateb. Os nad ydych yn dymuno i'ch enw a'ch cyfeiriad gael eu cyhoeddi, rhowch wybod inni yn ysgrifenedig wrth anfon eich ymateb. Byddwn wedyn yn cuddio'ch manylion cyn cyhoeddi'ch ymateb.

Dylech hefyd fod yn ymwybodol o'n cyfrifoldebau o dan ddeddfwriaeth Rhyddid Gwybodaeth

Os caiff eich manylion chi eu cyhoeddi fel rhan o'r ymateb i'r ymgynghoriad, caiff yr adroddiadau hyn eu cadw am gyfnod amhenodol. Ni fydd gweddiill eich data a gedwir fel arall gan Lywodraeth Cymru yn cael eu cadw am fwy na thair blynedd.

Eich hawliau

O dan y ddeddfwriaeth diogelu data, mae gennych yr hawl:

- i wybod am y data personol a gedwir amdanoch chi a'u gweld
- i'w gwneud yn ofynnol inni gywiro gwallau yn y data hynny
- (o dan rai amgylchiadau) i wrthwynebu neu gyfyngu ar brosesu'r data
- (o dan rai amgylchiadau) i'ch data gael eu 'dileu'
- (o dan rai amgylchiadau) i gludadwyedd data
- i gyflwyno cwyn i Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth (SCG), ein rheoleiddiwr annibynnol ar gyfer diogelu data.

I gael rhagor o fanylion am yr wybodaeth y mae Llywodraeth Cymru yn ei chadw ac am y defnydd a wneir ohoni, neu os ydych am arfer eich hawliau o dan y Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol, gweler y manylion cyswllt isod:

Y Swyddog Diogelu Data:
Llywodraeth Cymru
Parc Cathays
CAERDYDD,
CF10 3NQ

e-bost:
Data.ProtectionOfficer@llyw.cymru

Dyma fanylion cyswllt Swyddfa'r
Comisiynydd Gwybodaeth:
Wycliffe House
Water Lane
Wilmslow
Cheshire
SK9 5AF
Ffôn: 01625 545 745 neu
0303 123 1113
Gwefan: <https://ico.org.uk/>

Rhagair gan Ysgrifennydd y Cabinet dros Lywodraeth Leol a Gwasanaethau Cyhoeddus

Rydym yn falch o'n gwasanaethau tân ac achub, a hynny'n gwbl briodol hefyd. Maen nhw'n ymateb yn gyflym, yn effeithlon ac yn anhunanol i fynd i'r afael â bygythiadau difrifol i'n diogelwch. Yn fwy na hynny, mae eu gwaith atal a diogelwch wedi helpu i sicrhau bod nifer y tanau fwy na hanner yn is ers datganoli'r cyfrifoldeb i Gymru yn 2005.

Mae hynny'n llwyddiant mawr, ond mae hefyd yn her. Wrth i nifer y tanau ostwng, mae swyddogaeth y Gwasanaeth yn ehangu. Mae gan ddiffoddwyr tân y medrau, y cymwyseddau a'r gwerthoedd i ymdrin ag ystod eang o ddigwyddiadau eraill, megis llifogydd, argyfyngau meddygol ac ymosodiadau terfysgol. Ond i fanteisio i'r eithaf ar y gallu hwnnw, mae angen i'r Gwasanaeth gael ei lywodraethu a'i ariannu mewn modd modern, atebol a chynaliadwy. Nid felly y mae hi ar hyn o bryd.

Mae heriau eraill hefyd. Mae pobl yn byw yn hirach, ond mae mwy o risg i bobl hŷn gael tanau yn eu cartrefi. Mae angen dysgu gwersi o drychineb Tŵr Grenfell o hyd, a gweithredu arnynt. Bydd newid yn yr hinsawdd yn cynyddu'r perygl o lifogydd a thanau gwyllt. Ac mae cyllid cyhoeddus yn gyfyng eithriadol – sefyllfa sy'n debygol o waethygu yn sgil Brexit. Eto, mae angen y safonau uchaf o arweinyddiaeth ac eglurder, gan sicrhau bod gan y Gwasanaeth yr adnoddau sydd eu hangen arno, ond gan roi hynny mewn cyd-destun ehangach hefyd.

Nid bai'r Gwasanaeth yw hyn. Mae'r trefniadau sydd ar waith ar hyn o bryd yn dyddio'n ôl i ganol yr 1990au. Er iddynt fod o bosibl yn addas bryd hynny i redeg brigâd dân mewn tref, mae'r Gwasanaeth a'r gofynion a roddwyd arno wedi newid yn sylweddol ers hynny.

Mae'r ddogfen hon yn amlinellu cynigion Llywodraeth Cymru i fynd i'r afael â'r sefyllfa. Mae'n cynnwys y ddatl gyffredinol dros ddiwygio, ynghyd â sut orau yr hoffem weld hynny'n digwydd.

Mae'n rhaid diwygio os yw'r Gwasanaeth eisiau gweld dyfodol cynaliadwy, ac nid yw dal ati yn yr un rhigol yn ddewis, na chwaith y nifer o bosibiliadau damcaniaethol eraill y mae Pennod 2 y ddogfen hon yn eu disgrifio. Fodd bynnag, ar hyn o bryd rwy'n credu fod canlyniad y diwygio yn bwysicach na'r cyfrwng. Byddwn, felly, yn fodlon ystyried unrhyw bosibiliadau diwygio eraill a fyddai'n bodloni'n glir y meini prawf y mae'r ddogfen hon yn eu disgrifio.

Mae newid yn rhy aml yn ymateb i fethiant, ac yn rhoi mwy o faich byth ar sefydliadau sydd mewn trafferthion. Nid felly y mae yma. Rwyf eisiau adeiladu ar y llwyddiannau a gawsom, a chynnal y gwasanaethau yr ydym i gyd yn dibynnu arnynt. Edrychaf ymlaen at glywed eich sylwadau.

Alun Davies AC

Ysgrifennydd y Cabinet dros Lywodraeth Leol a Gwasanaethau Cyhoeddus.

PENNOD 1

Y ddadl dros newid

- 1.1 Mae'r bennod hon yn egluro'r trefniadau presennol ar gyfer rheoli a darparu gwasanaethau tân ac achub yng Nghymru, a pham mae Llywodraeth Cymru yn credu y dylent newid.
- 1.2 Nid yw hyn yn golygu bod angen gwella gwasanaethau craidd a thraddodiadol y gwasanaethau tân ac achub. Maent wedi perfformio'n dda ers tro byd. Mae tanau a phobl sy'n cael eu hanafu mewn tanau yn lleihau'n gyson yng Nghymru, fel mewn mannau eraill.
- 1.3 Mae'r tueddiadau hynny, yn rhannol o leiaf, yn ganlyniad i waith y gwasanaeth tân yn gwella diogelwch tân ac yn ymateb yn gyflym ac yn effeithlon pan fo tanau'n dechrau. Nid ein diben ni yw herio hynny; yn wir, credwn y dylai fod pawb sy'n rhan o'r gwasanaeth fod yn falch iawn o'r hyn y maen nhw wedi ei gyflawni. **Mae'n rhaid i unrhyw ddiwygio warchod yr enw da hwn a chaniatáu i'r Gwasanaeth Tân gynnal a gwella hynny i'r graddau mwyaf posibl.**
- 1.4 Mae'r ddadl dros newid yn seiliedig yn hytrach ar yr angen i wella gallu'r gwasanaeth i gynnal y llwyddiant hwnnw ac adeiladu arno. Mae angen iddo allu deall ac ymateb i heriau hirdymor sy'n dechrau dod i'r amlwg, a gwneud hynny mewn ffyrdd sy'n adlewyrchu cyd-destun ehangach darparu gwasanaethau cyhoeddus. Credwn fod y trefniadau presennol yn ddiffygiol yn hyn o beth. Mae'r rhesymau am hynny i gyd yn deillio o'r fframwaith llywodraethu a chyllido statudol sy'n dyddio'n ôl i ganol yr 1990au. **Nid yw'r ddadl dros newid yn awgrymu unrhyw ddiffygion o gwbl ar ran aelodau, rheolwyr na staff yr Awdurdod Tân ac Achub.** Bu'n rhaid iddyn nhw weithio gyda'r system fel y mae hi, a chredwn eu bod wedi gwneud hynny gystal â phosibl.

Y trefniadau presennol

- 1.5 Ers 1996, darparwyd y gwasanaethau tân ac achub yng Nghymru gan dri Awdurdod Tân ac Achub. Mae pob awdurdod, mewn cyfraith, yn *awdurdod cyfun*, sy'n golygu eu bod wedi eu ffurfio o gyfuniad o awdurdodau lleol yn eu hardaloedd - er bod yr Awdurdod Tân ac Achub yn endid ar wahân yn ei hawl ei hun. Mae'r awdurdodau lleol cyfun hynny yn eu tro yn gyfrifol am aelodaeth a chyllid yr Awdurdod Tân ac Achub, fel a ganlyn:
- 1.6 Yn gyntaf oll, mae pob awdurdod lleol yn enwebu nifer penodol o gynghorwyr i fod yn aelodau o'r Awdurdod Tân ac Achub. Mae'r nifer hwnnw yn cyfateb yn gyffredinol i boblogaeth yr awdurdod lleol fel cyfran o boblogaeth ardal yr Awdurdod Tân ac Achub. Mater i bob awdurdod lleol yw dewis aelodau; ond caiff aelodau Awdurdod Tân ac Achub eu dewis ar y cyfan o blith cynghorwyr heb gyfrifoldebau eraill megis bod yn aelodau o weithrediaeth cyngor neu gadeiryddion pwyllgorau craffu neu archwilio.
- 1.7 Yn ail, darperir bron y cyfan o gyllid yr Awdurdodau Tân ac Achub gan yr awdurdodau lleol. Mae hyn ar ffurf cyfraniadau y mae pob Awdurdod Tân yn ei gyfrifo a'i godi ar bob un o'i gynghorau cyfun. Mater i'r Awdurdod Tân ac Achub yw penderfynu ar faint pob cyfraniad. Unwaith eto, mae'r Awdurdodau Tân ac Achub yn ymarferol yn ceisio seilio'r

symiau y maen nhw'n eu codi ar gyfran pob Awdurdod Tân ac Achub o'r boblogaeth leol, i gyfyngu cynnydd mewn cyllid i'r isafswm y maen nhw'n ei gredu sy'n angenrheidiol, a rhoi sylw i unrhyw bryderon neu sylwadau gan awdurdodau lleol - ond does dim rheidrydd iddyn nhw wneud hyn.

Awdurdod Lleol	Aelodau Awdurdod Tân ac Achub	Cyfraniad Cyllid 2016-17 (£000)
Conwy	5	5,277
Sir Ddinbych	4	4,364
Sir y Fflint	6	7,023
Gwynedd	5	5,598
Ynys Môn	3	3,191
Wrecsam	5	6,433
Cyfanswm Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru	28	31,886
Sir Gaerfyrddin	5	9,172
Ceredigion	2	3,696
Castell-nedd Port Talbot	4	6,851
Sir Benfro	3	6,036
Powys	4	6,537
Abertawe	7	11,913
Cyfanswm Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru	25	44,205
Blaenau Gwent	1	3,171
Pen-y-bont ar Ogwr	2	6,541
Caerffili	3	8,279
Caerdydd	5	16,776
Merthyr Tudful	1	2,748
Sir Fynwy	2	4,209
Casnewydd	2	6,892
Rhondda Cynon Taf	4	10,789
Torfaen	2	4,208
Bro Morgannwg	2	5,898
Cyfanswm Awdurdod Tân ac Achub De Cymru	24	69,511
Cyfanswm Cymru	77	145,602

Atebolrwydd a chraffu

- 1.8 Mae Llywodraeth Cymru yn credu bod y trefniadau hyn yn golygu nad yw Awdurdodau Tân ac Achub mor atebol ag y dylen nhw fod. Mewn unrhyw ddemocratiaeth, mae'n rhaid i gyrff cyhoeddus fod yn atebol mewn modd eglur i'r rheini a wasanaethir ganddynt. Mae hynny'n sicrhau eu bod yn bodloni anghenion a disgwyliadau'r cyhoedd - ac y creffir arnynt, a'u herio, os nad ydynt yn eu bodloni. Dylai gyrff cyhoeddus felly

naill ai fod wedi eu hethol yn uniongyrchol (fel yn achos awdurdodau lleol a'r Cynulliad Cenedlaethol); neu dylent fod yn atebol yn ffurfiol ac mewn modd eglur i gyrrff o'r fath.

- 1.9 Nid yw'r naill beth na'r llall yn wir am Awdurdodau Tân ac Achub. Er mai cyngorwyr etholedig yw eu haelodau, nid yw'r cyngorwyr hynny'n atebol i'w cyngor 'cartref' am eu gweithredoedd fel aelodau o Awdurdod Tân ac Achub. Yn wir, pan fônt yn gweithredu fel aelodau o'r Awdurdod Tân ac Achub, mae'n ddyletswydd arnynt i roi eu teyrngarwch i'w hawdurdod lleol o'r neilltu, ac yn hytrach weithredu yn unol â buddiannau'r Awdurdod Tân ac Achub. Nid yw aelodau'r Awdurdod Tân ac Achub yn cynrychioli'r etholwyr i unrhyw raddau sylweddol chwaith. Dim ond oddeutu 6% o'r cyngorwyr yng Nghymru sy'n aelodau o Awdurdod Tân ac Achub, sy'n golygu mai dim ond cyfran fechan iawn o'r etholwyr sy'n cael eu cynrychioli ganddynt. Hyd yn oed pe bai'r ychydig bobl hynny yn ymwybodol fod eu cyngorydd wedi bod yn aelod o Awdurdod Tân ac Achub, ymddengys yn annhebygol y byddai hynny wedi effeithio rhyw lawer ar benderfyniadau pleidleisio ochr yn ochr â dylanwadau eraill megis gwasanaethau awdurdod lleol neu ymlyniad plaid. Ac nid oes unrhyw sicrwydd y byddai'r cyfryw gynghorydd, pe câi ei ailethol, yn cael ei ailbenodi i'r Awdurdod Tân ac Achub beth bynnag. Felly nid yw penderfyniadau'r Awdurdodau Tân ac Achub yn seiliedig ar unrhyw fath o fandad democrataidd, ac nid yw aelodau'r Awdurdodau Tân ac Achub yn atebol chwaith i'r etholwyr ar y cyfan am y penderfyniadau hynny.
- 1.10 Mewn awdurdodau lleol, caiff atebolrwydd democrataidd ei ehangu drwy rannu cyfrifoldebau rhwng cabinet, sy'n gwneud y penderfyniadau mwyaf, a'r pwyllgorau craffu, sy'n dwyn y cabinet i gyfrif. Nid yw'r gwahaniaeth hwnnw yn bodoli'n ffurfiol mewn Awdurdod Tân ac Achub, ac ni allai ychwaith. Mae'n dibynnu ar ethol aelodau ar fandad gwleidyddol: mae cabinet unrhyw gyngor fel arfer yn cynnwys grŵp y blaid sy'n rheoli neu glymblaid, gyda phwyllgorau craffu wedi eu llunio i roi cynrychiolaeth deg i bleidiau eraill. Ond nid oes gan aelodau'r Awdurdod Tân ac Achub unrhyw fandad o'r fath i'r perwyl hwnnw.
- 1.11 Ar yr un pryd, nid yw'r Awdurdodau Tân ac Achub yn hollol atebol i sefydliadau cenedlaethol chwaith. Mae nifer o sefydliadau cyhoeddus eraill yng Nghymru, er enghraifft, yn y Gwasanaeth Iechyd Gwladol, eu hunain yn atebol i Lywodraeth Cymru, a thrwy hynny i Gynulliad Cenedlaethol Cymru. Mae'r berthynas honno fel arfer yn golygu bod Llywodraeth Cymru yn penderfynu ar gyllideb a natur polisi cyrff o'r fath, ac yn atebol am y penderfyniadau hynny i'r Cynulliad. Fodd bynnag, nid oes gan Lywodraeth Cymru berthynas o'r fath ag Awdurdodau Tân ac Achub. Er ei fod yn pennu cyfeiriad strategol bras ar ffurf Fframwaith Cenedlaethol y Gwasanaethau Tân ac Achub, dim ond canllaw yw hynny y dylai'r Awdurdodau Tân ac Achub "ei ystyried"; yr Awdurdodau Tân ac Achub yn unig sy'n gwneud penderfyniadau strategol a gweithredol. Ac fel yr eglurir isod, nid oes gan Lywodraeth Cymru unrhyw ddylanwad o gwbl dros gyllidebau Awdurdodau Tân ac Achub
- 1.12 Mae'n wir fod mathau eraill o atebolrwydd yn bodoli yn y sector. Er enghraifft, mae swyddogion a rheolwyr Awdurdodau Tân ac Achub yn atebol i aelodau'r Awdurdodau hynny. Ond dim ond trefn fewnol yw hynny; mae diffyg eglurder ac annibyniaeth iddi, ac nid yw'n gyfystyr â'r atebolrwydd cyhoeddus a democrataidd a ddisgrifir uchod. Mae'n bosibl i Awdurdodau Tân ac Achub gael eu harchwilio hefyd gan Swyddfa Archwilio Cymru, fel sy'n wir am holl gyrrff datganoledig Cymru. Mae hynny yn allanol, yn annibynnol ac yn dryloyw; ond mae wedi ei gyfyngu gan gylch gwaith statudol a

threfniant archwilio Swyddfa Archwilio Cymru. Er enghraifft, nid yw archwilwyr byth yn herio hanfod polisi neu benderfyniadau gwario unrhyw sefydliad, nac yn dadlau dros ddewisiadau amgen. Gallant ond ystyried y ffordd y gweithredwyd y penderfyniadau hynny, a sut y cânt eu hadlewyrchu yng nghyfrifon y sefydliad.

- 1.13 Efallai y byddai rhai pobl yn dweud bod diffyg atebolrwydd yn anghywir mewn egwyddor. Rydym yn cytuno: ond byddai hynny ynddo'i hun yn ddadl wan dros newid. Mae goblygiadau mwy ymarferol i'r problemau hyn, fodd bynnag, fel y gwelir isod.

Arloesi a newid

- 1.14 Diben atebolrwydd cyhoeddus yw bod sefydliadau a'i benderfyniadau yn dod wyneb yn wyneb ag ystod eang o safbwyntiau a dylanwadau. Drwy wneud hynny, dylai hynny ddilysu bod y sefydliad yn bodloni disgwyliadau ac anghenion cyhoeddus; a/neu herio hynny ac awgrymu gwahanol egwyddorion a ffyrdd o weithredu. Mewn gair, dylai helpu cyrff cyhoeddus i adnabod anghenion newidiol a ffyrdd arloesol o'u diwallu. Mae hynny'n ganolog i ddarparu unrhyw wasanaeth cyhoeddus, lle mae penderfyniadau ynghylch beth i'w ddarparu ac i bwy yn fater o bolisi cyhoeddus yn hytrach na mecanweithiau'r farchnad.
- 1.15 Mae pob un o'n Hawdurdodau Tân ac Achub wedi newid ac arloesi yn y blynyddoedd diwethaf. Er enghraifft, mae Awdurdod Tân ac Achub De Cymru wedi cwblhau adolygiad trylwyr o wasanaethau tân rheng flaen; mae Awdurdodau Tân ac Achub y Gogledd a'r Canolbarth wedi trawsnewid eu trefniadau o ran eu criwiau; ac mae pob un o'r tri awdurdod wedi gwneud cynnydd o ran arallgyfeirio'r gwasanaeth i fynd i'r afael ag ystod ehangach o beryglon a digwyddiadau nad ydynt yn gysylltiedig â tân. Mae hyn i gyd a llawer iawn mwy yn gadarnhaol ac yn ganmoladwy.
- 1.16 Fodd bynnag, mae absenoldeb trefniadau atebolrwydd cwbl effeithiol yn golygu nad yw'r datblygiadau hyn, ynghyd â rhai eraill, wedi bod yn destun trafod na chraffu trylwyr, nac wedi cael eu herio ychwaith. Mae'n berffaith bosibl y byddai gweithredu pellach neu mewn modd gwahanol wedi bod yn fwy priodol; neu fod cyfleoedd eraill yn cael eu colli neu anghenion eraill na chânt eu diwallu. Ni wyddom hynny, ac ni allwn wybod hynny.
- 1.17 Mae hyn yn arbennig o bwysig o ystyried y gydnabyddiaeth fod angen i'r Gwasanaeth Tân newid a bod yn fwy amrywiol ei swyddogaeth. Mae'r llwyddiant a gafodd y Gwasanaeth yn lleihau'r achosion o danau wedi creu posibilrwydd sylweddol i fynd i'r afael â mathau eraill o beryglon hefyd. Heb hynny, mae perygl y bydd y Gwasanaeth yn ysglyfaeth i'w lwyddiant ei hun. Ond, mae cydnabod y posibilrwydd hwnnw ac arwain y Gwasanaeth yn y cyfnod hwn o newid yn gofyn am ymwybyddiaeth fanwl iawn o anghenion a chyfleoedd ehangach. Mae hynny'n llai tebygol o ddigwydd tra caiff yr Awdurdodau Tân ac Achub eu rheoli fel pe baent yn wasanaethau trefol yn eu hawl eu hunain. Ni fu trafodaeth ynghylch swyddogaeth y Gwasanaeth Tân yn y dyfodol erioed yn bwysicach - ond nid yw'r trefniadau llywodraethu presennol yn cefnogi hynny.
- 1.18 Felly, credwn y dylai diwygio **greu arweinyddiaeth glir ac effeithiol o ran datblygu a darparu gwasanaethau tân ac achub, ac atebolrwydd ar gyfer hynny**. Yn benodol, dylai hyn gefnogi trafodaeth lawn ac agored am y posibilrwydd o arallgyfeirio'r gwasanaeth.

Adnoddau

- 1.19 Fel y nodwyd, mae'r rhan fwyaf o gyllid yr Awdurdodau Tân ac Achub yn dod o gyfraniadau gan yr awdurdodau lleol, gyda'r Awdurdodau Tân ac Achub yn llwyr gyfrifol am bennu'r graddfeydd. Nid oes gan awdurdodau lleol na Llywodraeth Cymru unrhyw hawl i gydsynio i'r cyfraddau hynny. Mewn cymhariaeth, mae awdurdodau lleol yn cael y rhan fwyaf o'u cyllid gan Lywodraeth Cymru, sydd, yn ei dro, angen sêl bendith y Cynulliad i osod cyllideb. Caiff y rhan fwyaf o weddill cyllid pob awdurdod lleol ei godi drwy'r dreth gyngor, ac mae'r awdurdod a'i aelodau wrth gwrs yn uniongyrchol atebol i'r etholwyr am hyn.
- 1.20 Mae'r absenoldeb hwn o unrhyw ffurf o reolaeth allanol dros gyllidebau Awdurdodau Tân ac Achub yn unigryw yn sector cyhoeddus Cymru, a hyd y gwyddom ni, yng ngweddill y Deyrnas Unedig. Yn y blynyddoedd diwethaf, mae'r Awdurdodau Tân ac Achub ar y cyfan wedi gweithredu eu pwerau cyllidol mewn modd cyfrifol. Felly mae'r gost gyffredinol o ddarparu gwasanaethau tân ac achub wedi gostwng (er bod angen ystyried hynny ochr yn ochr â'r gostyngiad yn yr achosion a'r peryglon o dân hefyd). Fodd bynnag, ni fu cynnydd wastad mor gyflym ag y gallasai fod. Er enghraifft, mae dau o'n Hawdurdodau Tân ac Achub wedi bod yn araf iawn yn lleihau faint o achosion di-sail y maen nhw'n ymateb iddynt, sy'n llyncu adnoddau sylweddol iawn bob blwyddyn heb unrhyw fudd. Ac mae pob un o'r tri Awdurdod Tân ac Achub yn gwario llawer iawn o arian ers tro: mae'r gwariant y pen ar gyfer y tri yn y chwarterl uchaf ledled y Deyrnas Unedig, ac felly y bu hi ers peth amser.
- 1.21 Fel yn achos materion yn ymwneud ag arloesi, mae'r trefniadau presennol yn golygu bod cymhelliant grymus posibl i sicrhau gwerth am arian ar goll. Nid yw hynny o reidrwydd yn golygu bod Awdurdodau Tân ac Achub yn wastraffus; mae'n golygu nad ydym yn gwybod. Nid oes ffyrdd digonol chwaith o wirio neu herio penderfyniadau cyllidebol yr Awdurdodau Tân ac Achub. Ni waeth pa mor bwylllog neu ddarbodus y mae'r Awdurdodau Tân ac Achub yn dewis bod, ni all hynny barhau mewn cyfnod o bwysau sylweddol parhaus ar gyllid cyhoeddus – a fydd yn gwaethygu, mae'n siŵr, yn sgil Brexit.
- 1.22 Yn yr un modd, nid yw amrywio swyddogaeth y Gwasanaeth Tân yn cael ei adlewyrchu'n briodol yn ei drefniadau cyllido. Yn fwy amlwg, yn 2016/17 roedd bron iawn 20% o bob galwad ddilys yr ymatebodd y Gwasanaeth iddynt, (heb gynnwys galwadau di-sail) yn cynnwys argyfyngau meddygol nad oedd a wnelo nhw â than. Mae gwaith atal a diogelwch hefyd yn gynyddol yn ymdrin â pheryglon iechyd nad oes a wnelo nhw â than, pethau fel syrthio neu gwmpo, ysmegu a deiet gwael.
- 1.23 Nod llawer o'r gwasanaethau hyn yw lleihau'r pwysau ar y Gwasanaeth Iechyd Gwladol, naill ai drwy leihau damweiniau a chyflyrau y byddai fel arall angen triniaeth arnynt mewn ysbyty, neu drwy ymateb i argyfyngau meddygol ar ran y Gwasanaeth Ambiwylans. Ac mae gwaith ymchwil yn dangos y gallan nhw fod yn llwyddiannus tu hwnt yn hyn o beth, gydag un astudiaeth ddiweddar yn dangos arbedion o fwy na £4 i'r Gwasanaeth Iechyd am bob £1a fuddsodwyd mewn darpariaeth Gwasanaeth Tân. Eto i gyd, mae'r model cyllidol presennol yn golygu y caiff y gwasanaethau hyn sy'n berthnasol i'r maes iechyd eu hariannu gan gyllidebau awdurdodau lleol. Mae hynny yn anghywir mewn egwyddor. Mae'n golygu nad oes gan yr Awdurdodau Tân ac Achub gyllid cynaliadwy ar gyfer gwaith o'r fath, ac nad ydyn nhw ychwaith yn atebol am yr hyn

y maen nhw'n ei wario. Felly, **mae'n rhaid i ddiwygio gynnwys natur newidiol y gwasanaeth a darparu dulliau cyllido clir, teg a chynaliadwy ar ei gyfer.**

- 1.24 Mae'r gwasanaethau brys yn wahanol i'r rhan fwyaf o wasanaethau cyhoeddus eraill. Mae'n rhaid iddyn nhw wastad fod ar gael i unrhyw un sydd eu hangen, ac ni all y rhai sy'n eu darparu ragweld y galw na chwaith ei reoli drwy ddefnyddio rhestrau aros neu ryw ddulliau cyffelyb. Caiff hynny effaith sylweddol ar bennu adnoddau a chyllidebu, sy'n gorfod ymateb i'r galw mwyaf ar unrhyw adeg benodol. **Mae angen i unrhyw ddiwygio gydnabod hynny, a sicrhau y caiff y safonau gwasanaeth rhagorol yr ydym ni'n eu mwynhau eu cynnal a'u gwella.** Ond ni all hynny fod yn ddadl yn erbyn rheolaeth briodol o arian cyhoeddus. Yn wir, mae'n cryfhau'r ddadl am fodel cyllido sy'n adlewyrchu'n llwyr y pwysau ar wasanaethau tân a'r sector cyhoeddus ehangach. Credwn y dylai diwygio **greu atebolrwydd allanol gwirioneddol ar gyfer penderfyniadau gwario a chyllidebu yr Awdurdodau Tân ac Achub, gan gydnabod y nodweddion penodol o ddarparu adnoddau ar gyfer y gwasanaethau brys.**

Aelodaeth

- 1.25 Ar hyn o bryd, mae aelodau'r Awdurdodau Tân ac Achub yn tueddu i fod yn gynghorwyr 'meinciau cefn', sydd wedi eu henwebu i'r swyddogaeth honno gan eu hawdurdodau lleol. Mae'r cyfryw gynghorwyr yn naturiol yn chwarae rhan werthfawr yn eu hawdurdodau gan roi llais i bryderon lleol a gweithredu'r mandad etholiadol sydd ganddyn nhw. Maen nhw hefyd yn helpu i sicrhau bod y cydbwysedd sy'n rhaid i bob awdurdod lleol ei gyflawni rhwng y gwasanaethau y maen nhw'n gyfrifol amdanynt yn adlewyrchiad teg o anghenion a barn dinasyddion a chymunedau.
- 1.26 Nid ydym yn argyhoeddedig fod swyddogaeth aelod o'r Awdurdod Tân ac Achub yn galw am y nodweddion hyn, na'i bod yn cael ei chyflawni orau gan gynghorwyr meinciau cefn. Mae'r Awdurdodau Tân ac Achub yn gyfrifol am un gwasanaeth yn unig, er bod hwnnw'n un sy'n newid ac yn amrywio. Mae arwain a rheoli'r gwasanaeth hwnnw yn aml yn fater technegol a chymhleth. Dim ond ar adegau prin iawn – pan fo materion fel cau gorsafoedd dan ystyriaeth – y mae materion hollol gymunedol neu wleidyddol lleol yn y fantol. Yn hytrach, mae arwain y Gwasanaeth yn effeithiol yn fater o gynnal safonau proffesiynol ac ymateb i newidiadau o ran peryglon a thechnoleg.
- 1.27 Ni ddylai fod unrhyw amheuaeth ynghylch ymrwymiad ac ymroddiad personol aelodau'r Awdurdodau Tân ac Achub. Fodd bynnag, nid ydym yn credu bod ganddynt o reidrwydd yr holl gymwyseddau angenrheidiol i roi arweinyddiaeth strategol i'r Gwasanaeth neu i herio'r prif swyddogion, yn enwedig yn ystod yr amser hwn o newid y mae'r Gwasanaeth yn ei wynebu. Mae hynny hefyd yn gofyn am arbenigedd mewn rheoli gwasanaethau, newid sefydliadol ac mewn datblygu cydberthynas â darparwyr gwasanaethau eraill. Byddai'n fuddiol hefyd petai trefniadau llywodraethu'r Awdurdodau Tân ac Achub yn fwy cydnaws a chyson â rhai'r gwasanaethau eraill hynny y mae angen iddyn nhw gydweithio â nhw.
- 1.28 Felly, credwn y **dylai diwygio gynyddu arbenigedd a gallu'r Awdurdodau Tân ac Achub i ddarparu arweinyddiaeth strategol, i gynnal cydweithio effeithiol ac i ddwyn uwch swyddogion i gyfrif.** Ni ddylai hynny, fodd bynnag, fod ar draul gwybodaeth ac atebolrwydd lleol.

1.29 Er bod y gwasanaethau tân ac achub yn hanfodol, maen nhw'n gymharol fach. Rhwng popeth, maent yn cyfrif am ddim ond oddeutu 1% o'r holl wariant datganoledig; ac nid oes angen i'w trefniadau llywodraethu fod yn eang nac yn gymhleth. Er enghraifft, efallai fod modd lleihau eu haelodaeth. Fel y dengys y tabl isod, mae gan yr Awdurdodau Tân ac Achub aelodaeth gymharol uchel o'u cymharu â chyrff eraill, er gwaethaf natur pur gyfyngedig eu cyfrifoldebau.

Math o fudiad	Cyllideb Refeniw	Nifer aelodau
Awdurdodau Lleol (x22)	£149 miliwn i £813 miliwn	30 i 76
Byrddau Iechyd (x7)	£285 miliwn i £1.43 biliwn	20 i 25
Ymddiriedolaeth Gwasanaethau Ambiwylans Cymru	£174 miliwn	13
Cyfoeth Naturiol Cymru	£182 miliwn	11
Awdurdodau Tân ac Achub (x3)	£34 miliwn i £74 miliwn	24 i 28

1.30 Fel yr ydym ni wedi dadlau, nid yw aelodau'r Awdurdodau Tân ac Achub yn cynrychioli'r etholwyr, ac nid oes ganddyn nhw fandad i'w weithredu. O'r herwydd, nid ydym yn credu bod modd cyfiawnhau'r graddau hyn o gynrychiolaeth: mae'n cynyddu cost a chymhlethdod llywodraethu heb unrhyw fudd amlwg. **Byddai'n well i aelodau'r Awdurdodau Tân ac Achub fod yn llai niferus, ond bod ganddynt gylch gwaith cliriach a'r gallu i'w weithredu.**

Rheoli perfformiad

1.31 Mae'r problemau a nodwyd uchod yn ymwneud â'r trefniadau cyllido a llywodraethu statudol ar gyfer Awdurdodau Tân ac Achub. Ar hyn o bryd mae'r ffyrdd y mae'n ofynnol i'r Awdurdodau Tân ac Achub reoli eu perfformiad ac adrodd arno yn gwneud hynny'n waeth. Maent i'w gweld ym Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009, sy'n ymdrin ag Awdurdodau Tân ac Achub – a'r awdurdodau Parc Cenedlaethol - yn yr un modd ag awdurdodau lleol.

1.32 Yn fras, mae'r Mesur yn ei gwneud yn ofynnol i'r Awdurdodau Tân ac Achub wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus wrth arfer eu swyddogaethau. Mae'n rhaid i'r trefniadau hynny gynnwys:

- Ffurio ac ymgynghori ar 'amcanion gwella' blynyddol, h.y. blaenoriaethau gwella ar gyfer y flwyddyn sydd i ddod;
- Casglu dada perfformiad meintiol a mathau eraill o wybodaeth sy'n dangos i ba raddau y caiff yr amcanion hynny eu cyflawni;
- Adrodd yn gyhoeddus ar ôl diwedd y flwyddyn am y cynnydd o ran cyflawni amcanion gwella; ac
- Archwiliad blynyddol gan Swyddfa Archwilio Cymru o'r graddau y mae'r Awdurdod Tân ac Achub wedi cydymffurfio â'r Mesur.

1.33 Fodd bynnag, lluniwyd y trefniadau hyn yn bennaf ar gyfer awdurdodau lleol. Maen nhw'n wynebu heriau gwahanol iawn i'r Awdurdodau Tân ac Achub. Mae pob awdurdod lleol yn gyfrifol am nifer o wasanaethau, pob un yn diwallu anghenion gwahanol ar gyfer gwahanol bobl neu ardaloedd. Mae gan ei aelodau gyfrifoldebau etholiadol i'w

gweithredu hefyd. Mae hynny'n golygu bod yn rhaid i bob awdurdod gydbwysu gofynion a disgwyliadau cyferbyniol, a phennu blaenoriaethau'n unol â hynny – a dyna pam y ceir y math o drefniadau a amlinellir gan Fesur 2009.

- 1.34 Mae'r Awdurdodau Tân ac Achub, mewn cymhariaeth, yn darparu amrywiaeth fach yn unig o wasanaethau ac nid oes ganddyn nhw unrhyw fandad uniongyrchol gan yr etholwyr. Fel y nodwyd uchod, ni allant reoli'r galw am eu gwasanaethau ymateb brys creiddiol – mae angen iddynt ddarparu'r gwasanaethau hynny yn ôl yr angen, unrhyw le, unrhyw bryd. Felly nid yw'r cysyniad o gydbwysu galwadau a phennu blaenoriaethau yn bodoli i'r un graddau ag yn achos yr awdurdod lleol. Mae hyn yn gwneud gofynion y mesur yn feichus ac yn or-gymhleth yng nghyd-destun Awdurdod Tân ac Achub. At hynny, nid yw rhai o'r technegau y mae'r Mesur yn eu mynnu yn arbennig o ddefnyddiol. Er enghraifft, nid yw'n bosibl defnyddio dangosyddion perfformiad i asesu effeithiolrwydd rhaglenni diogelwch neu atal tân, oherwydd byddai hynny'n golygu ceisio mesur digwyddiadau na ddigwyddodd.
- 1.35 Mae Llywodraeth Cymru eisoes wedi cyhoeddi y bydd y Mesur yn cael ei ddiddymu. Credwn y **dylai mesur perfformiad newydd adlewyrchu'n well yr heriau a'r cyd-destunau gweithredu penodol y mae'r Awdurdodau Tân ac Achub yn eu hwynebu**. Wrth wneud hynny, mae angen cymaint â phosibl o atebolrwydd, ond cyn lleied â phosibl o feichiau, a dylai adlewyrchu gofynion cynllunio ac adrodd perthnasol ar yr Awdurdod Tân ac Achub, megis dan Fframwaith Cenedlaethol y Gwasanaethau Tân ac Achub, a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Cynnal gwasanaethau rheng flaen

- 1.36 Mae a wnelo'r holl faterion hyn â llywodraethu corfforaethol yr Awdurdodau Tân ac Achub, nid â gwasanaethau rheng flaen. Wrth gwrs, bydd cryfhau llywodraethu yn helpu i gynnal a gwella gwasanaethau rheng flaen. Bydd y ddadl dros newid a amlinellwyd gennym yn y bennod hon yn cynnig arweinyddiaeth gliriach a mwy atebol, trafodaeth fwy agored ynghylch blaenoriaethau ar gyfer y Gwasanaeth, a dealltwriaeth lawnach o'r anghenion y mae angen iddo eu diwallu.
- 1.37 Fodd bynnag, yn amlwg mae angen cynnal gwasanaethau ymatebol ac ataliol rheng flaen yn ystod unrhyw gyfnod o newid. Mae'n rhaid osgoi tarfu ac amharu diangen ar bob cyfrif. Felly, **mae'n rhaid i'r broses ddiwygio fod mor gyfyngedig ei chwmpas â phosibl**, ond gan gyflawni'r amcanion yr ydym ni yn dymuno eu cyflawni.
- 1.38 Mae newid sefydliadol yn aml yn gwneud y staff i deimlo'n anesmwyth, yn enwedig os ydyn nhw'n pryderu y gall arwain at gollu swyddi neu'n effeithio ar eu gwaith. Nid yw hyn yn wir yn yr achos hwn. Mae pwyslais y diwygio yn gyfan gwbl ar sut mae'r Gwasanaethau Tân ac Achub wedi eu strwythuro a'u hariannu ac yn cael eu dwyn i gyfrif yn gorfforaethol. **Nid oes a wnelo'r cynllun diwygio hwn o gwbl â newidiadau i wasanaethau rheng flaen, gan gynnwys niferoedd diffoddwyr tân, dyfeisiau neu orsafoedd tân, neu faterion gweithredol eraill megis criwiau, amserlennu neu lenwi cerbydau.**

Crynodeb o'r amcanion ar gyfer diwygio

Drwy ddiwygio trefniadau presennol llywodraethu, cyllido a rheoli perfformiad yr Awdurdodau Tân ac Achub, dylid cyflawni'r canlynol:

- ***Gwarchod y safonau gwasanaeth uchel presennol a chaniatáu i'r Gwasanaeth Tân gynnal a gwella hynny gymaint â phosibl.***
- ***Creu arweinyddiaeth glir ac effeithiol o ran datblygu a darparu gwasanaethau tân ac achub, ac atebolrwydd ar gyfer hyn.***
- ***Creu atebolrwydd allanol gwirioneddol ar gyfer penderfyniadau gwario a chyllidebu'r Gwasanaethau Tân ac Achub, gan gydnabod yr agweddau penodol o ddarparu adnoddau ar gyfer gwasanaethau brys.***
- ***Ymgorffori swyddogaeth newidiol y gwasanaeth a darparu dulliau cyllido clir, teg a chynaliadwy.***
- ***Gwella arbenigedd a gallu'r Awdurdodau Tân ac Achub i ddarparu arweinyddiaeth strategol, parhau i gydweithio'n strategol a dwyn uwchswyddogion i gyfrif.***
- ***Aelodau'r Awdurdodau Tân ac Achub i fod yn llai niferus, ond bod ganddynt gylch gwaith cliriach a'r gallu i'w gyflawni.***
- ***Cynnwys system rheoli perfformiad newydd a ddylai adlewyrchu'n well y sefyllfaoedd a'r heriau y mae'r Awdurdodau Tân ac Achub yn eu hwynebu.***
- ***Bod â chwmpas mor gyfyngedig â phosibl, ac osgoi unrhyw newidiadau i wasanaethau neu adnoddau rheng flaen.***

Cwestiynau i ymgynghori arnynt – y ddadl dros newid:

1. **A ydych chi'n cytuno bod yr amcanion ar gyfer diwygio yn briodol ac yn bwysig?**
2. **A oes amcanion eraill y dylai'r cynllun diwygio roi sylw iddynt?**

PENNOD 2

Dylunio system newydd

- 2.1 Amlinellodd y bennod flaenorol y ddadl dros ddiwygio'r ffordd y caiff Awdurdodau Tân ac Achub eu llywodraethu a'u cyllido, ac amcanion cyffredinol gwneud newid o'r fath. Mae'r bennod hon yn amlinellu elfennau hanfodol system ddiwygiedig, a thrwy wneud hynny yn diystyru rhai opsiynau sy'n ddamcaniaethol bosibl, gan gyfeirio at rai eraill y mae'r penodau nesaf yn eu harchwilio'n fanylach.

Gwasanaeth penodol

- 2.2 Mae cydnabyddiaeth eang i'r Gwasanaethau Tân ac Achub. Ystyrir diffoddwyr tân yn bobl fedrus a chymdeithasgar sydd wedi eu breinio ag elfen o barch nad yw gweithwyr proffesiynol a gweithwyr eraill sy'n darparu gwasanaethau cymdeithasol yn aml yn ei fwynhau. Mae hynny'n ganolog i lawer o'r gwaith i ehangu ei swyddogaeth. Er enghraifft, mae rhaglenni i fynd i'r afael â chynnau tanau bwriadol a mathau eraill o droseddu yn aml yn gweithio oherwydd nad ystyrir bod y diffoddwyr tân sy'n eu cynnal yn gysylltiedig â gorfodi'r gyfraith. Yn wir, mae'n bosibl y byddai'r rheini a allai wrthsefyll dylanwad pobl mewn awdurdod megis swyddogion yr heddlu neu athrawon fod yn fwy parod i dderbyn yr un negeseuon gan ddiffoddwyr tân. Yn fwy cyffredinol, mater hawdd iawn yw ehangu ac addasu'r sgiliau a'r prosesau craidd sydd gan ddiffoddwyr tân i ymdrin ag argyfyngau eraill.
- 2.3 Credwn ei bod yn bwysig cynnal 'brand' y Gwasanaeth Tân ac Achub a sgiliau a gwerthoedd craidd diffoddwyr tân. Mae hynny'n golygu y dylai **Awdurdodau Tân ac Achub barhau i fod yn endidau penodol ac ar wahân**. Dylai fod ganddynt eu trefniadau llywodraethu a chyllido eu hunain, er y bydd angen diwygio'r rhain fel y gallant gydweithio â sefydliadau eraill.
- 2.4 Yn hynny o beth, **nid ydym yn cefnogi y dylid trosglwyddo'r gwasanaethau tân ac achub i fod dan reolaeth y Comisiynwyr Heddlu a Throseddwyr**, fel sy'n digwydd mewn rhannau o Loegr. Er bod yn rhaid i Awdurdodau Tân ac Achub weithio'n agos gyda'r Heddlu, ac mae hynny'n digwydd, byddai trosglwyddiad ffurfiol o reolaeth yn peryglu hunaniaeth benodol y Gwasanaeth. Ni allem chwaith dderbyn gwasanaeth sydd wedi ei ddatganoli yn dod dan reolaeth deiliaid swyddogaethau nad ydyn nhw wedi eu datganoli, megis y Comisiynwyr Heddlu a Throsedd. A beth bynnag, dim ond Heddlu Gogledd Cymru sy'n gwasanaethu'r un ardal â'r Awdurdod Tân ac Achub
- 2.5 Hefyd, ni fyddem chwaith yn cefnogi y dylid trosglwyddo rheolaeth o'r Gwasanaeth yn ôl i'r awdurdodau lleol, er bod rhesymau eraill dros hyn hefyd (gweler isod).

Gwasanaeth lleol

- 2.6 Ym mhob gwlad bron yn y byd datblygedig, caiff gwasanaethau tân ac achub eu rheoli a'u darparu ar lefel leol neu daleithiol/ranbarthol, yn hytrach nag yn genedlaethol¹. Mae hanes hir iawn i hyn - mae'r gwasanaethau tân ymysg y gwasanaethau cyhoeddus

¹ Eithriad hysbys yw'r Eidal, lle sefydlwyd un gwasanaeth cenedlaethol unigol ym 1941, ac yn fwy diweddar yr Alban (yn 2013) a Seland Newydd (yn 2017). Mae rhai gwledydd, fel Rwsia a Gwlad Pwyl, hefyd yn cynnal gwasanaethau cenedlaethol unigol a grëwyd yn y cyfnod Sofietaidd.

hynaf yn y byd - ond mae rhesymau cadarnhaol hefyd dros reolaeth ar y lefel hon. Er hynny, fel y nodwyd yn y bennod flaenorol, nid yw gwleidyddiaeth leol na materion cymunedol yn aml yn rhan o fusnes yr Awdurdodau Tan ac Achub. Fodd bynnag, mae cynllunio a darparu gwasanaethau tân ac achub effeithiol yn ddibynnol ar wybodaeth fanwl a thrylwyr o beryglon lleol penodol. Er enghraifft, mae'n rhaid i bob un o'n tri Awdurdod Tân ac Achub reoli'r peryglon tân penodol a gwahanol iawn ym Mhorthladd Caergybi, purfeydd olew Aberdaugleddau â'r adeiladau uchel sy'n britho Caerdydd, ynghyd â llawer iawn o beryglon amrywiol wedi eu creu gan amodau tai lleol, datblygiadau diwydiannol, patrymau poblogaeth neu ffactorau amgylcheddol, topograffig a hinsoddegol.

- 2.7 Ar yr un pryd, mae angen gweithlu helaeth a hynod fedrus ar wasanaeth tân ac achub cynhwysfawr ac ystod eang o gerbydau arbenigol a chyfarpar eraill. Ym 1995, pan grëwyd yr Awdurdodau Tân ac Achub presennol, teimlwyd na ellid ond diwallu'r anghenion hyn gan sefydliadau ar y raddfa sydd gennym ni nawr. Mae hynny'n wir iawn heddiw - mae technoleg wedi datblygu'n sylweddol ers 1995, ac mae swyddogaeth y Gwasanaeth yn parhau i ehangu. Nid oes angen i'r cymwyseddau mwyaf arbenigol, megis y rhai ar gyfer ymdrin ag achub o'r dŵr, ymosodiadau terfysgol neu dannau mewn adeiladau uchel, fodoli mewn dim ond ambell un o'n gorsafoedd tân, fel y mae ar hyn o bryd. Ni fyddai'n bosib i sefydliadau llai gynnal yr ystod hon o wasanaethau, heb sôn am eu hehangu i ardaloedd newydd.
- 2.8 O ganlyniad, credwn **y dylid parhau â'r patrwm presennol o gael tri Awdurdod Tan ac Achub**. Maent yn ddigon bach i feddu ar yr wybodaeth fanwl o amgylchiadau a pheryglon lleol sydd eu hangen arnynt, ond yn ddigon mawr i gynnal yr ystod o gymwyseddau y mae eu swyddogaeth yn galw amdano. Felly **nid ydym yn cefnogi creu un Gwasanaeth Tân unigol i Gymru**, fel yr un a grëwyd yn yr Alban yn 2013. Hyd yn oed os gellid gwneud hynny yn gyflym ac yn rhad – ac mae tystiolaeth o'r Alban yn awgrymu na ellid gwneud hynny – byddai'n golygu colli gwybodaeth a rheolaeth leol, ac ni fyddai o reidrwydd yn mynd i'r afael ag unrhyw un o'r amcanion a nodwyd yn y bennod flaenorol.
- 2.9 Mae hyn hefyd yn golygu **na all gwasanaethau tân ac achub ddychwelyd i reolaeth awdurdodau lleol**, fel yr oedden nhw cyn 1995, ac fel y maen nhw o hyd mewn rhai o siroedd mwyaf Lloegr. Mae pob un o'n hawdurdodau lleol yn llawer rhy fach i allu darparu gwasanaeth tân ac achub cynhwysfawr ac effeithlon. Byddai'n rhaid iddyn nhw rannu adnoddau, gan ail-greu'r drefn sydd gennym ni ar hyn o bryd i bob pwrpas.
- 2.10 Yn yr un modd, credwn **nad oes unrhyw ddadl dros newid ffiniau presennol yr Awdurdodau Tân ac Achub**. Mae rhai wedi dadlau dros hyn, yn enwedig symud ardaloedd Abertawe a Chastell-nedd Port Talbot o Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru i Awdurdod y De. Byddai hyn yn creu Awdurdodau Tân ac Achub mwy cydnaws ar gyfer de Cymru, sy'n drefol ei natur, a chanolbarth a gorllewin Cymru, sy'n wledig. Byddai hefyd yn cysoni ffiniau'r Awdurdodau Tân ac Achub â rhai'r Heddlu. Nid oes tystiolaeth fod y ffiniau presennol yn creu unrhyw broblemau penodol, felly does dim sail dros eu newid.

Dimensiwn cenedlaethol

- 2.11 Er ein bod yn credu y dylid parhau â threfniant presennol yr Awdurdodau Tân ac Achub, mae agweddau hefyd ar eu gwaith sy'n fwy seiliedig ar ffactorau cenedlaethol a rhyngwladol. Er enghraifft, mae tueddiadau hirdymor o ran peryglon wedi eu dylanwadu'n drwm gan faterion megis heneiddio, cynni, newid yn yr hinsawdd a thwristiaeth, sydd yn amlwg yn croesi ffiniau'r Awdurdodau Tân ac Achub. Mae rhai o swyddogaethau hynod arbenigol yr Awdurdodau Tân ac Achub - y cymwyseddau 'cydnerthedd cenedlaethol'² fel y'u gelwir nhw – eisoes yn cael eu rheoli a'u cyllido ar lefel Cymru gyfan, i gydnabod y graddau o arbenigedd sydd ynghlwm â nhw a lefel y bygythiadau y'u dyluniwyd i fynd i'r afael â nhw. Mae gwneud y Gwasanaeth yn fwy amrywiol ei swyddogaeth, yn enwedig i gefnogi'r Gwasanaeth Iechyd Gwladol, hefyd yn ymwneud â pholisïau ac amcanion cenedlaethol yn y meysydd hynny. Gall y rhain, yn eu tro, effeithio ar dâl ac amodau'r diffoddwyr tân – mater y mae pob llywodraeth yn y DU yn cael eu hunain yn rhan ohono yn gynyddol.
- 2.12 Mae'r berthynas bresennol rhwng Awdurdodau Tân ac Achub a Llywodraeth Cymru yn gymhleth. Mae Fframwaith Tân ac Achub Cenedlaethol Llywodraeth Cymru yn cynnwys amcanion a blaenoriaeth ar gyfer Awdurdodau Tân ac Achub, ac mae modd i Weinidogion Cymru gyfarwyddo'r Awdurdodau hynny nad ydyn nhw'n gweithredu yn unol â hynny. Ond dim ond canllawiau yw'r rhain y dylai'r Awdurdodau Tân ac Achub 'eu hystyried.' Nid oes gan Lywodraeth Cymru unrhyw reolaeth o gwbl dros gynlluniau, perfformiad a chyllidebau'r Awdurdodau Tân ac Achub.
- 2.13 O ganlyniad, er y dylai rheolaeth barhau i raddau helaeth ar y lefel bresennol, credwn y **dylai trefniadau newydd adlewyrchu hefyd y buddiannau cenedlaethol cyfyngedig ond dilys yn natblygiad a darpariaeth y Gwasanaeth.** Efallai y byddai'n fwy priodol i hynny gynnwys egluro a thynhau statws presennol y Fframwaith Cenedlaethol a'r trefniadau rheoli perfformiad perthnasol. Ni chawsom ein hargyhoeddi y byddai unrhyw gyfiawnhad i'r llywodraeth ymwneud yn helaeth ac yn uniongyrchol â llywodraethu beunyddiol y Gwasanaeth.

Rhoi newid ar waith

- 2.14 Mae'n debyg y gellir gwneud y rhan fwyaf o'r newidiadau a argymhellir yn y ddogfen hon drwy addasu *gorchmynion cyfunol* yr Awdurdodau Tân ac Achub – yr offerynnau statudol a sefydlodd y rhain ac sy'n egluro eu trefniadau llywodraethu a chyllid presennol. Mae gan Weinidogion Cymru y pwerau i wneud hynny drwy orchymyn. Ymddengys y byddai angen Deddf gan y Cynulliad ar gyfer rhai newidiadau posibl, ac mae'r ddogfen hon yn nodi'r rheini hefyd.

² Mae'r prif gymwyseddau yn berthnasol i'r rheini sy'n ymdrin â llifogydd mawrion; chwilio ac achub trefol (mewn adeiladau sydd wedi dymchwel ac ati); digwyddiadau cemegol, biolegol, radiolegol a niwclear; ac ymosodiadau terfysgol.

Cwestiynau i ymgynghori arnynt – dylunio system newydd:

- 3. A ydych chi'n cytuno y dylai Awdurdodau Tân ac Achub barhau i fod yn endidau ar wahân a phenodol, gyda'r un ffiniau ag sydd ganddynt ar hyn o bryd?**
- 4. A ydych chi'n cytuno na fyddai'n briodol trosglwyddo rheolaeth dros y gwasanaethau tân ac achub i Gomisiynwyr Heddlu a Throseddu neu awdurdodau lleol?**
- 5. A ydych chi'n cytuno bod buddiannau cenedlaethol dilys ond cyfyngedig yn y Gwasanaeth y mae angen eu hadlewyrchu yn ei drefniadau llywodraethu?**

PENNOD 3

Newidiadau posib (1): Llywodraethu ac aelodaeth

- 3.1 Roedd y bennod flaenorol yn egluro bod angen parhau â strwythur presennol y tri Awdurdod Tân ac Achub, a hynny er mwyn cydbwysu gwybodaeth leol â'r raddfa angenrheidiol i ddarparu gwasanaeth cynhwysfawr ac effeithlon. Mae'r bennod hon yn egluro, o fewn y strwythur hwnnw, sut y dylid newid aelodaeth yr Awdurdodau Tân ac Achub i fodloni amcanion y diwygio.

Ffynonellau aelodaeth

- 3.2 Caiff aelodau cyrff cyhoeddus (ar wahân i'r rheini sydd wedi eu hethol yn uniongyrchol) fel rheol eu henwebu neu eu penodi i'w swyddogaethau gan sefydliadau neu ddeiliaid swyddi eraill. Mae tri dewis cyffredinol ar gyfer hynny yn achos Awdurdodau Tân ac Achub
- Gallai awdurdodau lleol barhau i enwebu cynghorwyr i fod yn aelodau o'r Awdurdod Tân ac Achub.
 - Gallai Gweinidogion Cymru benodi pobl i fod yn aelodau ar sail teilyngdod, yn dilyn cystadleuaeth deg ac agored.
 - Gallai'r aelodaeth fod yn gymysg, gyda rhai aelodau wedi eu henwebu gan awdurdodau lleol ac eraill wedi eu penodi gan Weinidogion Cymru.
- 3.3 Byddai enwebu cynghorwyr yn cadw arweinyddiaeth wleidyddol yr Awdurdodau Tân ac Achub fel y mae ar hyn o bryd, a gallai roi gwell atebolrwydd i gymunedau lleol. I'r gwrthwyneb, byddai penodiadau gan Weinidogion Cymru yn torri'r cyswllt hwnnw - byddai'r atebolrwydd wedyn i Lywodraeth Cymru a'r Cynulliad. Ond mae'n debyg y byddai'n cynyddu'r arbenigedd ymysg aelodau, a fyddai'n cael eu penodi oherwydd eu sgiliau a'u profiadau. Byddai aelodaeth gymysg, wrth gwrs, yn cyfuno'r nodweddion hyn.
- 3.4 Rhwng popeth, **credwn y dylai awdurdodau lleol barhau i enwebu aelodau.** Byddai hynny'n fwy cyson â'r angen am wybodaeth ac atebolrwydd lleol a ddisgrifiwyd gennym yn y bennod ddiwethaf. Er bod penodi 'arbenigwyr' yn ddeniadol iawn, ni chredwn y byddai'n briodol i'r hyn a fu erioed yn wasanaeth lleol fod yn atebol i Lywodraeth Cymru yn unig. Efallai fod aelodaeth gyfun yn ymddangos yn ddeniadol a gallai gyfuno manteision y ddau ddewis arall. Ond gallai ddrysu atebolrwydd, cymhlethu'r broses gwneud penderfyniadau a chynyddu maint yr aelodaeth angenrheidiol.
- 3.5 Serch hynny, mae angen gwneud rhai newidiadau pwysig o hyd.

Nifer yr aelodau

- 3.6 Fel y disgrifiwyd ym mhennod 1, mae bron yn sicr fod gan yr Awdurdodau Tân ac Achub fwy o aelodau na'r hyn sydd ei angen arnynt. Nid yw'r aelodau hynny'n cynrychioli'r etholwyr mewn unrhyw ffordd ystyrlon, felly nid oes angen cynrychiolaeth ar y raddfa hon - nac yn gymesur â phoblogaeth yr awdurdod lleol. Y cyfan a wna aelodaeth rhy fawr yw cymhlethu a pheri oedi i'r broses gwneud penderfyniadau effeithiol - a chwyddo'r costau drwy gyflogau a threuliau'r aelodau.

- 3.7 Felly, rydym yn cynnig y **dylai pob awdurdod lleol enwebu un aelod o'r Awdurdod Tân ac Achub**, ni waeth beth fo'i boblogaeth. Byddai hynny'n golygu y byddai nifer yr aelodau enwebedig yn lleihau i 10 yn Ne Cymru ac i 6 yr un yn y Gogledd a Chanolbarth a Gorllewin Cymru.

Mathau o aelodau

- 3.8 Ar hyn o bryd, caiff aelodau'r Awdurdod Tân ac Achub eu henwebu bron yn ddiethriad o rengoedd y cyngorwyr 'meinciau cefn' – h.y. y rhai nad ydynt yn aelodaeth o weithrediaeth cyngor neu yn gadeiryddion pwyllgorau craffu neu archwilio. Dywedir fod hyn oherwydd na chaniateir i'r cyngorwyr sydd â'r cyfryw swyddogaethau gael unrhyw gyflog ychwanegol fel aelod o Awdurdod Tân ac Achub, tra nad oes unrhyw gyfyngiadau o'r fath ar gyngorwyr meinciau cefn.
- 3.9 Nid ydym yn amau ymroddiad yr aelodau presennol. Ond mae'r dull hwn i bob pwrpas yn golygu y byddai'r ffordd y caiff y gwasanaethau tân ac achub eu llywodraethu yn wahanol i'r hyn sy'n digwydd yn yr holl wasanaethau lleol eraill. Nid yw hynny'n fanteisiol i gydweithio effeithiol rhwng yr Awdurdodau Tân ac Achub a darparwyr y gwasanaethau eraill hynny, neu i graffu'n effeithiol ar hynny.
- 3.10 Un dewis addawol fyddai y **byddai'n rhaid i bob aelod enwebedig o Awdurdod Tân ac Achub fod yn aelod o gabinet eu cyngor**, wedi ei benodi gan yr Arweinydd yn y ffordd arferol. Byddent yn dod ynghyd fel Awdurdod Tân ac Achub gweithredol a fyddai'n gwneud penderfyniadau, gan gyflawni swyddogaethau tebyg i'r hyn y maent yn ei wneud yn eu hawdurdod 'cartref'. A byddent yn fwy abl i feithrin cysylltiadau rhwng y gwasanaethau tân ac achub a gwasanaethau lleol eraill y byddent hwy a'u cyd-aelodau cabinet yn gyfrifol amdanynt.
- 3.11 I hwyluso newid o'r fath, efallai y bydd angen cael gwared ar y gwaharddiad presennol sy'n atal aelodau cabinet rhag cael cyflog ychwanegol fel aelodau o'r Awdurdod Tân ac Achub. Mae Panel Annibynnol Cymru ar Gydabyddiaeth Ariannol yn gyfrifol am ystyried cyflogau cyngorwyr ac aelodau cabinet. Hefyd, efallai y bydd angen cynyddu'r trothwy statudol presennol ar faint cabinet awdurdod (9 aelod a'r Arweinydd). Byddai angen inni ystyried hyn yng ngoleuni'r amser sydd ar gael i aelodau cabinet gyflawni eu swyddogaethau, a sut y gellid llunio cabinetau'r dyfodol i gynnig cyfleoedd rhannu swyddi yn y cabinet. Byddem yn croesawu sylwadau ar y pwyntiau hyn.

Craffu a herio

- 3.12 O dan y model hwn, byddai gan bob aelod enwebedig swyddogaeth weithredol, yn yr Awdurdod Tân ac Achub a hefyd yn ei awdurdod 'cartref'. Dylai hynny gryfhau a rhoi eglurder i arweinyddiaeth strategol a chysylltiadau â gwasanaethau eraill. Ond ni fyddai hynny ar ei ben ei hun yn gwella atebolrwydd yr Awdurdod Tân ac Achub fel cyfanwaith. Efallai y câi'r aelodau unigol eu dwyn i gyfrif yn eu hawdurdodau 'cartref', ond ni fyddai hynny o reidrwydd yn cynnwys eu swyddogaethau fel aelodau o'r Awdurdod Tân ac Achub, ac ni fyddai chwaith yn berthnasol i'r holl Awdurdod Tân ac Achub
- 3.13 Fel yr eglurwyd yn y bennod gyntaf, mae model craffu'r awdurdodau lleol yn ddibynnol ar gael gweithrediaeth wleidyddol ar wahân gyda mandad i'w gyflawni. Nid yw ac ni all

weithio yng nghyd-destun Awdurdod Tân ac Achub. Mae angen ffordd arall o ddwyn yr Awdurdod Tân ac Achub i gyfrif a herio'r ffordd y mae'n gwneud ei benderfyniadau mewn modd cadarnhaol.

- 3.14 Caiff un ffordd o wneud hyn eisoes ei ddefnyddio'n helaeth yn y sectorau preifat a gwirfoddol. Mae'n cynnwys penodi aelodau ychwanegol (ymddiriedolwyr, cyfarwyddwyr neu gyffelyb) fel rhai anweithredol. Nid yw'r cyfryw aelodau yn gwneud penderfyniadau; yn hytrach, maent yn cyngori ac yn herio'r rhai sydd yn gwneud hynny. Caiff aelodau anweithredol eu penodi fel rheol oherwydd yr wybodaeth neu'r profiad penodol y byddent yn dod gyda nhw i'r swyddogaeth ac i'r sefydliad yn gyffredinol.
- 3.15 Credwn y byddai gweithredu yn y fath fodd yn gweithio'n dda i bob Awdurdod Tân ac Achub. Byddai'n fodd o graffu a herio heb gyfaddawdu ar reolaeth leol, ac yn cynyddu'r arbenigedd fyddai ar gael i bob Awdurdod Tân ac Achub. Felly, rydym yn cynnig y **dylai Awdurdodau Tân ac Achub gael aelodau anweithredol hefyd**. Dylent gynorthwyo yn hytrach na rhwystro'r broses o wneud penderfyniadau, felly ni ddylai fod gormod ohonynt. Rydym ni'n awgrymu y dylai nifer yr aelodau anweithredol gyfateb i 25% o nifer gostyngol y cyngorwyr, fel yr amlinellir uchod, gan dalgrynnu i fyny (h.y., 3 yn Ne Cymru a 2 bob un yn y Gogledd ac yng Nghanolbarth a Gorllewin Cymru).
- 3.16 Y ffordd symlaf o fynd ati fyddai i **Weinidogion Cymru benodi aelodau anweithredol ar sail cystadleuaeth agored a theg**. Ni fyddai hynny'n gwneud Awdurdodau Tân ac Achub yn atebol mewn modd afresymol i Lywodraeth Cymru, oherwydd ni fyddai aelodau anweithredol yn gwneud penderfyniadau. Er hynny, byddai'n sicrhau cysondeb yng Nghymru a gallai ddenu mwy o ymgeiswyr, a rhai o safon well hefyd. Fodd bynnag, byddem yn fodlon i'r Awdurdodau Tân ac Achub benodi eu haelodau anweithredol eu hunain, ar yr amod bod proses a meini prawf wedi'u cytuno ar gyfer hyn.
- 3.17 Byddai hyn yn cyflwyno elfen o herio penderfyniadau'r Awdurdod Tân ac Achub, ond nid yw'n creu'r math o atebolrwydd allanol llawn a ragwelwyd gennym ym mhennod 1. Byddai gwneud hynny'n golygu newidiadau sylfaenol i'r ddeddfwriaeth sy'n llywodraethu Awdurdodau Tân ac Achub, ac ni fyddant yn bosibl yn y dyfodol agos.
- 3.18 Fodd bynnag, pe byddai newid deddfwriaethol yn bosibl, a phan fyddai hynny'n digwydd, credwn mai'r ffordd orau o greu atebolrwydd fyddai gwahanu swyddogaeth yr Awdurdod Tân ac Achub a swyddogaeth y Gwasanaeth Tân ac Achub ei hun. Byddai'r Gwasanaeth yn gyfrifol yn ffurfiol am bob agwedd ar ddarparu gwasanaethau. Yn ben arno byddai Prif Swyddog Tân Statudol a fyddai'n meddu ar yr holl swyddogaethau o ddarparu gwasanaethau sydd gan yr Awdurdod Tân ac Achub ar hyn o bryd, ynghyd â'r grym i gyflogi staff a bod yn berchen ar asedau. Byddai'r Awdurdod Tân ac Achub, mewn cymhariaeth, yn dal y Prif Swyddog Tân a'r Gwasanaeth Tân ac Achub i gyfrif. Ni fyddai'n gwneud penderfyniadau ar ei ben ei hun, ond byddai'n cadarnhau'r penderfyniadau pwysicaf megis pennu cyllideb, cyhoeddi cynllun strategol neu wneud newidiadau sylweddol i allu rheng flaen.
- 3.19 Byddai'r model hwn, yn ein tyb ni, yn adlewyrchu'r realiti o redeg gwasanaeth brys yn y ffordd orau. Gellid dadlau y byddai i'n well gadael y penderfyniadau beunyddiol i'r bobl broffesiynol, gydag aelodau'n fwy cymwys i graffu ar y rheini sy'n gyfrifol, a'u herio hefyd. Byddai gwahanu'r ddau yn sicrhau atebolrwydd llawn ac annibynnol, gan ryddhau uwch swyddogion i arwain a goruchwylio'r Gwasanaeth. Dyna a wnaed yn yr

Heddlu am flynyddoedd lawer, lle'r oedd gan y Prif Gwnstabl berthynas debyg gyda'r Awdurdod Heddlu.

- 3.20 O dan y model hwn, ni fyddem yn gweld unrhyw angen penodol i newid trefniadau cyffredinol yr Awdurdod Tân ac Achub a ddisgrifiwyd uchod. Fodd bynnag, efallai y byddai angen sgiliau gwahanol i herio a chraffu, ac efallai y byddai'n briodol i awdurdodau lleol enwebu (er enghraifft) uwch aelodau craffu yn hytrach nag aelodau gweithredol. Byddem yn croesawu sylwadau ynglŷn â'r pwynt hwn, ac ynglŷn â'r diwygio mwy hirdymor yr ydym ni wedi ei gynnig yn fwy cyffredinol.
- 3.21 Er mai trefniant fel hyn y byddem yn dymuno ei weld yn ddelfrydol, mae canlyniadau diwygio yn llawer pwysicach na'r manylion. **Felly byddem yn fodlon iawn ystyried cynigion eraill o ran llywodraethu Awdurdodau Tân ac Achub** yn ogystal â'r rhai sydd wedi eu hamlinellu (neu eu gwrthod) yn y bennod hon. Mae'n rhaid i unrhyw gynigion o'r fath, fodd bynnag, ddangos eu bod yn cyflawni'r meini prawf a nodwyd ym Mhenodau 1 a 2 y ddogfen hon.

Cwestiynau i ymgynghori arnynt – llywodraethu ac aelodaeth:

6. A ydych chi'n cytuno y dylai awdurdodau lleol barhau i enwebu aelodau Awdurdodau Tân ac Achub?
7. A ydych chi'n cytuno y dylai awdurdodau lleol enwebu un aelod Awdurdod Tân ac Achub yr un, wedi eu dewis o blith eu haelodau cabinet?
8. A ydych chi'n credu bod angen gwneud unrhyw newidiadau i'r gyfraith ynglŷn â maint cabinet cyngor, a faint o dâl a roddir, fel y gall yr aelodau hefyd wasanaethu ar Awdurdodau Tân ac Achub?
9. A ydych chi'n credu y dylai Awdurdodau Tân ac Achub fod ag aelodau anweithredol hefyd?
10. Pwy ddylai benodi aelodau anweithredol Awdurdodau Tân ac Achub?
11. A ydych chi'n cytuno, yn y tymor hwy, y dylai cyfrifoldeb am y gwasanaeth fod yn nwylo Prif Swyddog Tân statudol, gydag Awdurdodau Tân ac Achub yn craffu a goruchwyllo? Os felly, a fyddai hynny'n golygu bod angen gwneud unrhyw newid i drefniadau aelodaeth?
12. A oes gennych chi unrhyw gynigion eraill ynglŷn â sut i ddiwygio'r modd o lywodraethu Awdurdodau Tân ac Achub sy'n bodloni'r meini prawf a nodir ym Mhenodau 1 a 2?

PENNOD 4

Newidiadau posib (2): Cyllid

- 4.1 Yn y bennod flaenorol amlinellwyd trefniadau newydd ar gyfer aelodaeth a llywodraethu Awdurdodau Tân ac Achub, yn seiliedig ar reolaeth leol ond gydag aelodau anweithredol yn herio. Mae'r bennod hon yn disgrifio'r dewisiadau ar gyfer cyllido Awdurdodau Tân ac Achub dan y model newydd hwn.
- 4.2 Diben y diwygio hwn yw (a) rhoi atebolrwydd priodol ar gyfer cyllidebau a gwariant, gan (b) cynnal faint o gyllid sydd ei angen i ddarparu'r ystod lawn o wasanaethau (gan gynnwys gwasanaethau nad ydynt yn greiddiol fel y rhai sy'n cefnogi'r Gwasanaeth Iechyd Gwladol). Er bod sawl ffordd o greu atebolrwydd yn y sector cyhoeddus, mae angen dull mwy unigryw o ddiwallu anghenion cyllid penodol gwasanaeth brys o bwys.

Ffynonellau cyllid

- 4.3 Rhai o'r ffynonellau posibl yn y dyfodol ar gyfer cyllido Awdurdodau Tân ac Achub yw:
- a. Cyfraniadau gan awdurdodau lleol, fel sy'n digwydd nawr, ond gyda rhyw ffurf o reolaeth allanol ar, neu gytundeb am, lefel cyfraniadau o'r fath. Dyma'r newid lleiaf fyddai ei angen i'r trefniadau presennol, a byddai'n fodd o gynnal atebolrwydd lleol ar gyfer cyllidebau a gwariant. Ond ni fyddai'n darparu cyllid cynaliadwy ar gyfer gwasanaethau di-graidd.
 - b. Cyllid grant uniongyrchol gan Lywodraeth Cymru. Byddai hyn yn golygu y byddai'r cyllid sydd ar hyn o bryd yn dod drwy'r awdurdodau lleol yn dod i ben. Yng nghyd-destun cynni parhaus, mae'n bosibl y byddai'n rhaid cymryd cyllid o'r fath o grant cymorth refeniw llywodraeth leol yn y lle cyntaf. Byddai hyn yn creu rhyw fath o atebolrwydd i Lywodraeth Cymru a'r Cynulliad, a byddai'n bur gyson â chyllid a roddir i asiantaethau mewn meysydd megis iechyd. Byddai'n diddymu'r angen i awdurdodau lleol drosglwyddo arian i'r Awdurdodau Tân ac Achub, ond ni fyddai llawer o fantais i atebolrwydd lleol.
 - c. Praesept y dreth gyngor, h.y., codi swm ychwanegol, a bennir gan yr Awdurdod Tân ac Achub, ar filiau treth gyngor lleol, i dalu am wasanaethau tân ac achub. Gallai hyn wneud cost y gwasanaeth yn dryloyw i dalwyr y dreth gyngor leol, pe bai'r Awdurdodau Tân ac Achub yn ymgynghori â nhw'n flynyddol ac yn asesu'n llawn effaith y lefel a bennir, gan gydbwysu anghenion y Gwasanaeth gyda'r beichiau ar gartrefi lle mae'r esgid eisoes yn gwasgu. Byddai gallu codi praespet hefyd yn golygu y gallai'r Awdurdodau Tân ac Achub reoli eu hadnoddau. Fodd bynnag, er na chât'r arian a godir ei dalu bellach i'r Awdurdodau Tân ac Achub gan awdurdodau lleol, byddai angen i'r awdurdodau lleol benderfynu a ddylid lleihau eu helpen nhw o'r dreth gyngor yn gymesur â hynny. Mewn amseroedd heriol, mae'n bosibl y bydd lleihad materol yn yr elfen honno yn annhebygol. Ac ar wahân i bwerau Gweinidogion Cymru i gyfyngu'r cynnydd i'r dreth gyngor, ni fyddai unrhyw reolaeth allanol ar lefel cyffredinol y gwariant.
 - d. Cyfuniad o (a) neu (b) ac (c). Byddai hyn yn cyfuno cryfderau'r gwahanol ddewisiadau, ond gallai gymhlethu'r system a'r atebolrwydd am wario oni

châi ei ddylunio'n ofalus. Caiff cyfuniad tebyg o grantiau gan Lywodraeth ganolog a phraesept y dreth gyngor ei ddefnyddio eisoes i ariannu gwasanaethau'r heddlu, a'r gwasanaethau tân yn Lloegr.

- 4.4 O'r dewisiadau hyn, credwn y byddai cyllid gan Lywodraeth Cymru yn unig yn anghyson â'r model llywodraeth leol ar gyfer Awdurdodau Tân ac Achub a ddisgrifiwyd gennym. Er bod rhywfaint o sgôp i gael cyllid yn y modd hwn, yn enwedig ar gyfer gwasanaethau di-graidd, byddai dibynnu arno'n llwyr yn golygu y byddai cyllid Awdurdodau Tân ac Achub yn debygol o deimlo'r pwysau sylweddol a hirdymor sydd ar gyllidebau Llywodraeth Cymru, gan fygwth safonau gwasanaeth o bosibl. Byddai hefyd yn golygu tynnu'r symiau sylweddol iawn o'r Grant Cymorth Refeniw a drosglwyddir i'r Awdurdodau Tân ac Achub. Er nad yw'r arian hwnnw ar gael i'r awdurdodau lleol beth bynnag, gallai'r rhai sy'n cael fawr ddim cyllid drwy'r Grant Cefnogi Refeniw ddioddef yn anghymesur o ddull tebyg i hwnnw. Fodd bynnag, **gallai hyn fod yn ddewis wrth gefn os nad ystyrir bod unrhyw ddewis arall yn ymarferol.**
- 4.5 Gallai praesept y dreth gyngor wneud penderfyniadau am wariant yn fwy tryloyw. Byddai caniatáu i Awdurdodau Tân ac Achub barhau i reoli eu cyllidebau hefyd yn helpu i gynnal lefelau gwasanaeth yn ystod amser o gynni. Ond ni fyddai hyn yn creu unrhyw reolaeth neu her allanol, ar wahân i bwerau Gweinidogion i osod terfyn. Yn benodol, ni fyddai'r Awdurdodau Tân ac Achub yn atebol i'r etholwyr am eu penderfyniadau ar y dreth gyngor, yn wahanol i gyrff eraill sy'n cael eu hethol yn uniongyrchol megis y Comisiynwyr Heddlu a Throseddau. Byddai mwy o gymhlethdod gweinyddol hefyd gyda'r Awdurdod Tân ac Achub a'r awdurdod lleol ill dau yn bilio ac yn casglu, ynghyd â'r cyfrifiadau treth perthnasol a'r llif gwybodaeth. Byddai angen inni sicrhau hefyd na fyddai'r dewis hwn yn effeithio ar ein gallu i gyflawni ein hymrwymiad yn Symud Cymru Ymlaen i ddiwygio'r dreth gyngor a'i gwneud yn decach. A byddai angen creu pwerau i osod praesept mewn Deddf Cynulliad, felly ni allai hyn fod yn ddewis tymor byr.
- 4.6 Mae hynny'n gadael y posibilrwydd o addasu'r system bresennol o Awdurdodau Tân ac Achub yn codi cyfraniadau ar awdurdodau lleol. Byddai hyn yn rhoi mwy o atebolrwydd a rheolaeth os **oes angen i Awdurdodau Tân ac Achub gytuno i faint o gyllid y byddant yn ei gael bob blwyddyn gyda'u hawdurdodau lleol cyfansoddol.** Byddai gwneud hynny yn gosod cyllid Awdurdodau Tân ac Achub yn fwy eglur mewn cyd-destun ehangach o gyllido gwasanaethau lleol eraill, ac yn cymell trafodaeth ehangach. Os na ellid dod i gytundeb, **byddai pŵer awtomatig gan Weinidogion Cymru i gymrodeddu** rhwng sefyllfa'r Awdurdod Tân ac Achub a'i awdurdodau cyfansoddol. Yn ymarferol, byddai'r pŵer hwn yn golygu y byddai Gweinidogion Cymru yn pennu cyllideb yn awtomatig pe bai'n ymddangos na allai Awdurdod Tân ac Achub gytuno ar gyllideb fyddai'n adlewyrchiad teg o ofynion penodol gweithredu gwasanaeth brys effeithiol. Ni fyddai cyllideb o'r fath yn uwch na'r hyn a gynigiwyd yn wreiddiol gan Awdurdod Tân ac Achub, a'r awdurdodau lleol cyfansoddol fyddai'n dal i dalu'r costau.
- 4.7 Credwn y byddai hynny'n gwneud gwahaniaeth cadarnhaol ar unwaith, a dyna yw ein hoff ddewis yn y tymor byr. Byddai gennym ddiddordeb hefyd i glywed safbwyntiau ar y dewisiadau mwy hirdymor, megis cyllido drwy praesept y dreth gyngor, wedi ei gyfuno â grant gan Lywodraeth Cymru. Y nod fyddai llunio system a fyddai'n rhoi gwell adlewyrchiad o swyddogaeth newidiol y Gwasanaeth, gan gynnwys gwasanaethau sy'n cefnogi'r Gwasanaeth Iechyd Gwladol. Dylai hefyd ganiatáu i Awdurdodau Tân ac

Achub barhau i fod ag elfen o reolaeth dros y lefelau cyllid, gan ddiogelu safonau gwasanaeth felly rhag pwysau hirdymor ar gyllid cyhoeddus.

- 4.8 Ond fel yn achos ein cynigion ar lywodraethu ac aelodaeth, nid ydym yn gaeth i'r manylion yn hyn o beth. Eto, **byddem yn fodlon iawn ystyried cynigion eraill o ran cyllid** ar yr amod eu bod yn bodloni'r meini prawf cyffredinol dros ddiwygio.

Cwestiynau i ymgynghori arnynt – cyllid:

13. A ydych chi'n cytuno y dylai Awdurdodau Tân ac Achub ac awdurdodau lleol gytuno ar faint o gyllid a gaiff Awdurdodau Tân ac Achub bob blwyddyn, gyda phŵer cymrodeddu wrth gefn ar gyfer Gweinidogion Cymru?

14: A ydych chi'n cytuno, yn y tymor hwy, y dylai Awdurdodau Tân ac Achub fod â'r pwerau i osod praesept y dreth gyngor, gyda gweddill eu cyllid yn dod ar ffurf grantiau gan Lywodraeth Cymru?

15: A oes gennych chi unrhyw gynigion eraill ynglŷn â sut i ddiwygio cyllid Awdurdodau Tân ac Achub sy'n bodloni'r meini prawf ym Mhenodau 1 a 2?

PENNOD 5

Newidiadau posib (3): Rheoli perfformiad

- 5.1 Fel yr eglurwyd ym Mhennod 1, nid yw'r system rheoli perfformiad bresennol ar gyfer Awdurdodau Tân ac Achub yn addas iawn i'w hamgylchiadau; ac mae Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009, y mae'n seiliedig arno, yn cael ei ddiddymu.
- 5.2 Rydym yn cynnig creu system newydd sy'n symlach, yn fwy hyblyg ac yn fwy cydnaws â nodweddion neilltuol y gwasanaethau tân ac achub. Yn benodol, bydd y system newydd:
 - a. Yn cynnwys terfynau amser hyblyg, yn hytrach na bod angen cynlluniau ac adroddiadau ar gylch sefydlog bob blwyddyn. Mae nifer o'r heriau a wynebir gan y Gwasanaeth yn gofyn am drawsnewid hirdymor, gall adroddiadau blynyddol yn hawdd iawn dynnu sylw oddi ar hynny.
 - b. Yn caniatáu i Awdurdodau Tân ac Achub ddefnyddio ystod eang o dystiolaeth ynglŷn â'r gwasanaethau y maen nhw'n eu darparu, yn hytrach na dibynnu ar ddangosyddion perfformiad sefydlog. Nid yw'r rhain na thechnegau mesur perfformiad confensiynol yn gweithio'n dda iawn i nifer o wasanaethau Awdurdodau Tân ac Achub. Mae hyn yn arbennig o wir am waith diogelwch ac atal, lle mae technegau ansoddol megis astudiaethau achos yn fwy defnyddiol.
 - c. Yn gydnaws â gofynion statudol eraill ar yr Awdurdodau Tân ac Achub, yn enwedig y rheini o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Y nod fyddai i'r Awdurdodau Tân ac Achub orfod cynhyrchu dim ond un gyfres o gynlluniau ac adroddiadau i gyflawni pob gofyniad statudol o'r fath.
- 5.3 Fframwaith Cenedlaethol y Gwasanaethau Tân ac Achub yw'r weledigaeth strategol a dderbynnir drwy Gymru gyfan bellach ar gyfer Awdurdodau Tân ac Achub. Dylai fod wrth wraidd eu trefniadau rheoli perfformiad. Fodd bynnag, ar hyn o bryd, mae statws y Fframwaith a dyletswyddau Awdurdodau Tân ac Achub yn unol â hynny ymhell o fod yn glir. Dim ond 'ystyried' y Fframwaith sydd angen i Awdurdodau Tân ac Achub ei wneud; eto i gyd, os nad ydynt yn gweithredu yn unol â hynny, gall Gweinidogion Cymru ymyrryd.
- 5.4 Felly rydym yn cynnig creu system newydd fel a ganlyn:
 - a. Byddai'r Fframwaith yn parhau i gael ei adolygu a'i ailgyhoeddi bob 3-5 mlynedd, ac yn cynnwys amcanion strategol ar gyfer y Gwasanaeth.
 - b. Byddai'r dull presennol o ddatblygu'r Fframwaith mewn cydweithrediad llawn â'r Awdurdodau Tân ac Achub ac undebau'r diffoddwyr tân hefyd yn parhau ac, yn yr un modd, berthnasedd y Fframwaith i Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.
 - c. Gyda phob cyhoeddiad o'r fframwaith, byddai'r Awdurdodau Tân ac Achub yn penderfynu a ddylid mabwysiadu'r amcanion unigol sydd ynddo, eu mabwysiadu gydag addasiadau lleol, neu beidio â'u mabwysiadu o gwbl. Gallai'r Awdurdodau Tân ac Achub benderfynu hefyd gynnwys eu hamcanion eu hunain os ydynt yn dymuno gwneud hynny.

- d. Byddai gofyn i bob Awdurdod Tân ac Achub wedyn gyhoeddi cynllun ar gyfer cyfnod y Fframwaith hwnnw, gan nodi'r amcanion a fabwysiadwy ganddynt ac (os yw'n briodol) y rhesymau dros beidio â mabwysiadu rhai eraill. Byddai'r cynllun hwnnw hefyd yn nodi sut y gallai'r Awdurdod Tân ac Achub fonitro cynnydd tuag at yr amcanion hynny – a allai mewn rhai achosion ddeillio o'r Fframwaith ei hun.
- e. Byddai pob Awdurdod Tân ac Achub hefyd yn cynhyrchu adroddiadau cynnydd achlysurol. Byddai amseriad y rhain yn dibynnu ar yr amcanion y maent yn ymdrin â nhw. Byddai adroddiad blynyddol (neu amlach na hyn) yn fwyaf addas ar gyfer amcan yn ymwneud â gweithredu beunyddiol, ond nid felly gydag un a fyddai'n ymwneud â thrawsnewid hirdymor y Gwasanaeth.
- f. Byddai Gweinidogion Cymru yn cadw eu dyletswydd i adrodd i'r Cynulliad Cenedlaethol bob dwy flynedd ar y cynnydd o ran darparu'r Fframwaith, a'u pwerau i ymyrryd.

5.5 Yn amodol ar ganlyniad yr ymgynghoriad hwn, byddwn yn defnyddio'r Bil Llywodraeth Leol arfaethedig i roi pwerau i Weinidog Cymru greu system fel hon.

Cwestiynau i ymgynghori arnynt – rheoli perfformiad:

16. A ydych chi'n cytuno y dylai'r system rheoli perfformiad ar gyfer Awdurdodau Tân ac Achub fod yn seiliedig ar Fframwaith Cenedlaethol y Gwasanaethau Tân ac Achub

17. A ydych chi'n cytuno bod angen system o'r fath i roi hyblygrwydd i Awdurdodau Tân ac Achub o ran cylchoedd cynllunio ac adrodd, ac o ran y ffynonellau gwybodaeth y maen nhw yn eu defnyddio ar gyfer perfformiad?

18. A ydych chi'n cytuno y dylai Gweinidogion Cymru gadw eu dyletswydd i adrodd i'r Cynulliad am sut y caiff y fframwaith ei ddarparu, a'u pwerau i ymyrryd?

Ffurflen Ymateb i'r Ymgynghoriad

Eich enw:

Sefydliad (os yw'n berthnasol):

e-bost / rhif ffôn:

Eich cyfeiriad:

Cwestiwn 1: A ydych chi'n cytuno bod yr amcanion ar gyfer diwygio yn briodol ac yn bwysig?

Cwestiwn 2: A oes amcanion eraill y dylai'r cynllun diwygio roi sylw iddynt?

Cwestiwn 3: A ydych chi'n cytuno y dylai Awdurdodau Tân ac Achub barhau i fod yn endidau ar wahân a phenodol, gyda'r un ffiniau ag sydd ganddynt ar hyn o bryd?

Cwestiwn 4: A ydych chi'n cytuno na fyddai'n briodol trosglwyddo rheolaeth dros y gwasanaethau tân ac achub i Gomisiynwyr Heddlu a Throseddu neu awdurdodau lleol?

Cwestiwn 5: A ydych chi'n cytuno bod buddiannau cenedlaethol dilys ond cyfyngedig yn y Gwasanaeth y mae angen eu hadlewyrchu yn ei drefniadau llywodraethu?

Cwestiwn 6: A ydych chi'n cytuno y dylai awdurdodau lleol barhau i enwebu aelodau Awdurdodau Tân ac Achub?

Cwestiwn 7: A ydych chi'n cytuno y dylai awdurdodau lleol enwebu un aelod Awdurdod Tân ac Achub yr un, wedi eu dewis o blith eu haelodau cabinet?

Cwestiwn 8: A ydych chi'n credu bod angen gwneud unrhyw newidiadau i'r gyfraith ynglŷn â maint cabinet cyngor, a faint o dâl a roddir, fel y gall yr aelodau hefyd wasanaethu ar Awdurdodau Tân ac Achub?

Cwestiwn 9: A ydych chi'n credu y dylai Awdurdodau Tân ac Achub fod ag aelodau anweithredol hefyd?

Cwestiwn 10: Pwy ddylai benodi aelodau anweithredol Awdurdodau Tân ac Achub?

Cwestiwn 11: A ydych chi'n cytuno, yn y tymor hwy, y dylai cyfrifoldeb am y gwasanaeth fod yn nwylo Prif Swyddog Tân statudol, gydag Awdurdodau Tân ac Achub yn craffu a goruchwyllo? Os felly, a fyddai hynny'n golygu bod angen gwneud unrhyw newid i drefniadau aelodaeth?

Cwestiwn 12: A oes gennych chi unrhyw gynigion eraill ynglŷn â sut i ddiwygio'r modd o lywodraethu Awdurdodau Tân ac Achub sy'n bodloni'r meini prawf a nodir ym Mhenodau 1 a 2?

Cwestiwn 13: A ydych chi'n cytuno y dylai Awdurdodau Tân ac Achub ac awdurdodau lleol gytuno ar faint o gyllid a gaiff Awdurdodau Tân ac Achub bob blwyddyn, gyda phŵer cymrodeddu wrth gefn ar gyfer Gweinidogion Cymru?

Cwestiwn 14: A ydych chi'n cytuno, yn y tymor hwy, y dylai Awdurdodau Tân ac Achub fod â'r pwerau i osod praesept y dreth gyngor, gyda gweddill eu cyllid yn dod ar ffurf grantiau gan Lywodraeth Cymru?

Cwestiwn 15: A oes gennych chi unrhyw gynigion eraill ynglŷn â sut i ddiwygio cyllid Awdurdodau Tân ac Achub sy'n bodloni'r meini prawf ym Mhenodau 1 a 2?

Cwestiwn 16: A ydych chi'n cytuno y dylai'r system rheoli perfformiad ar gyfer Awdurdodau Tân ac Achub fod yn seiliedig ar Fframwaith Cenedlaethol y Gwasanaethau Tân ac Achub?

Cwestiwn 17: A ydych chi'n cytuno bod angen system o'r fath i roi hyblygrwydd i Awdurdodau Tân ac Achub o ran cylchoedd cynllunio ac adrodd, ac o ran y ffynonellau gwybodaeth y maen nhw yn eu defnyddio ar gyfer perfformiad?

Cwestiwn 18: A ydych chi'n cytuno y dylai Gweinidogion Cymru gadw eu dyletswydd i adrodd i'r Cynulliad am sut y caiff y fframwaith ei ddarparu, a'u pwerau i ymyrryd?

Cwestiwn 19: Hoffem gael gwybod eich barn ar yr effeithiau y byddai'r cynigion polisi yn eu cael ar y Gymraeg, yn benodol o ran cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg, ac o ran peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.

Pa effeithiau fyddai'n dod i'r amlwg yn eich barn chi? Sut y gellid cynyddu effeithiau cadarnhaol a lliniaru effeithiau negyddol?

Cwestiwn 20: Eglurwch hefyd os gwelwch yn dda sut yr ydych chi'n credu y gallai cynigion y polisi gael eu llunio neu eu haddasu er mwyn cael effeithiau cadarnhaol ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg ac ar beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg; a pheidio â chael effeithiau andwyol ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg ac ar beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.

Cwestiwn 21: Rydym ni wedi gofyn nifer o gwestiynau penodol ynglŷn â llywodraethu, cyllid a rheoli perfformiad Awdurdodau Tân ac Achub. Os oes gennych chi unrhyw faterion cysylltiedig nad ydym ni wedi rhoi sylw penodol iddynt, rhowch eich sylwadau amdanynt isod:

Rhowch eich sylwadau yma:

Mae ymatebion i ymgynghoriadau yn debygol o gael eu gwneud yn gyhoeddus, ar y rhyngwrwyd neu mewn adroddiad. Os byddai'n well gennych i'ch ymateb aros yn ddiennw, ticiwch yma.

RHAGLEN GWAITH I'R DYFODOL Y CYNGOR

Cyfarfod	Eitem (disgrifiad / teitl)		Pwrpas yr Adroddiad	Angen penderfyniad gan y Cyngor (oes/nac oes)	Aelod Arweiniol a Swyddog Cyswllt
19 Chwefror 2019	1	Treth y Cyngor a Materion Cysylltiedig	Gosod lefelau Treth y Cyngor ar gyfer 2019/20.	Oes	Y Cynghorydd Julian Thompson-Hill / Richard Weigh
	2	Adolygiad Cyfansoddiad Blynnyddol		Oes	Y Cynghorydd Mark Young / Gary Williams
	3	Cynllun Cyfalaf 2018/19 - 2021/22 ac argymhellion y Grŵp Buddsoddi Strategol	Ystyried adroddiad sy'n darparu Cynllun Cyfalaf diwygiedig i'r aelodau gan gynnwys diweddariad ar brosiectau mawr a'r cynllun corfforaethol.	Oes	Y Cynghorydd Julian Thompson-Hill/ Richard Weigh
	4	Datganiad Strategaeth Rheoli Trysorlys 2019/20 a Dangosyddion Darbodus 2019/20 - 2021/22	Ystyried adroddiad i geisio cymeradwyaeth y Cyngor ar gyfer Datganiad Strategaeth Rheoli Trysorlys 2019/20 a Dangosyddion Darbodus 2019/20 – 2021/22	Oes	Y Cynghorydd Julian Thompson-Hill/ Richard Weigh
	5	Cytundeb Cyflog NJC		Oes	Y Cynghorydd Julian Thompson-Hill / Catrin Roberts (AD)
BRIFFIO'R CYNGOR 18 Mawrth 2019	1	Cynlluniau PBC ar gyfer Gofal yn y Gymuned	PBC i roi briff i'r aelodau am eu cynlluniau ar gyfer gofal yn y gymuned	Amherthnasol	Bethan Jones PBC
	2	CDLI cyn ei archwilio gan y cyhoedd	Rhoi briff i'r aelodau cyn ceisio cymeradwyaeth y Cyngor llawn ar y CDLI cyn ei archwilio gan y cyhoedd.	Amherthnasol	Y Cynghorydd Brian Jones /Angela Loftus
	3	Fframwaith Datblygu Cenedlaethol	Rhoi briff i'r aelodau ar y FfDC a'i berthnasedd i'r Cynllun Datblygu Lleol	Amherthnasol	Y Cynghorydd Brian Jones /Angela Loftus

RHAGLEN GWAITH I'R DYFODOL Y CYNGOR

Y CYNGOR ARBENNIG 28 Mawrth 2019	1	CDLI	Ceisio cymeradwyaeth y Cyngor llawn ar y CDLI	Oes	Y Cynghorydd Brian Jones /Angela Loftus
9 Ebrill 2019	1	Cyflog Uwch Swyddogion		Oes	Y Cynghorydd Julian Thompson-Hill / Catrin Roberts (AD)
	2	Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau	Derbyn adroddiad blynyddol y Pwyllgor Safonol	Nac oes	Cadeirydd y Pwyllgor Safonol / Gary Williams
14 Mai 2019	1	Adolygiad o ardaloedd pleidleisio a lleoliadau pleidleisio	Ystyried adolygiad statudol o ardaloedd a lleoliadau pleidleisio Sir Ddinbych	Oes	Y Cynghorydd Mark Young / Steve Price / Gareth Evans
	2	Adroddiad Blynyddol y Pwyllgorau Archwilio	Ystyried Adroddiad Blynyddol Craffu yn unol â chyfansoddiad y Cyngor.	Oes	Steve Price / Rhian Evans
	3	Cytundeb Llywodraethu Cynnig Twf Gogledd Cymru 2	Cymeradwyo'r trefniadau llywodraethu mewn perthynas â gweithredu'r fargen dwf.	Oes	Y Cynghorydd Hugh Evans / Graham Boase / Gary Williams
BRIFFIO'R CYNGOR 3 Mehefin 2019					
2 Gorffennaf 2019					
10 Medi 2019					
15 Hydref 2019					

RHAGLEN GWAITH I'R DYFODOL Y CYNGOR

BRIFFIO'R CYNGOR					
11 Tachwedd 2019					
3 Rhagfyr 2019					

Nodyn i Swyddogion – Dyddiad cau Adroddiadau'r Cyngor Llawn

<i>Cyfarfod</i>	<i>Dyddiad Cau</i>	<i>Cyfarfod</i>	<i>Dyddiad Cau</i>	<i>Cyfarfod</i>	<i>Dyddiad Cau</i>
		<i>Ionawr 2019</i>	15 Ionawr 2019	<i>Chwefror 2019</i>	5 Chwefror 2019
<i>Ebrill 2019</i>	26 Mawrth 2019	<i>Mai 2019</i>	30 Ebrill 2019	<i>Gorffennaf 2019</i>	18 Mehefin 2019
<i>Medi 2019</i>	27 Awst 2019	<i>Hydref 2019</i>	1 Hydref 2019	<i>Rhagfyr 2019</i>	19 Tachwedd 2019

Diweddarwyd 10/1/2019 SLW

Council Work Programme.doc

Mae tudalen hwn yn fwiadol wag